

Кирил и Методий – творци на езика и азбуката на преводите

Светослав Диамандиев

Въведение

Преди години написах книгата „Непознатите Кирил и Методий”(12), която посветих на смътни фрагменти от живота и делото на Философа Константин и на брат му Методий, както и на сведенията за техния произход. Можех да обоснова своите анализи и заключения единствено върху съществуващите в литературата преводи на български език от преписи на житието на Кирил (по-нататък ЖК) и от житието на Методий (по-нататък ЖМ). За съжаление не можех да се добера до по-достоверни техни текстове. Давах си сметка, че в преписите на средновековните руски книжовници и в преводите на българските слависти неминуемо са внесени промени, които деформират истината за творчеството и съдбата на Братята. Боню Ст.Ангелов и Хр. Кодов ме подкрепят в пълна мяра: „...по принцип предпочитаме да изнесем варианти по старинни преписи до XVI в., защото по-чувствителните отклонения са нещо естествено за по-късните преписи”(38,с.34). Едва в началото на 2019 г. научих, че са публикувани факсимилета на кирилически¹ преписи от двете жития в издание на БАН, под заглавие „Климент Охридски. Събрани съчинения т.3, Пространни жития на Кирил и Методий”(38). Оказа се, че там се съдържа единственото повторение на обнародваните от Ал.Т.-Балан още през 1920 г. факсимилета на Панонските легенди² (по-нататък П.л.) на така наречения старобългарски език³.

Както е известно, други български съобщения за живота и величавото дело на Братята, освен творенията, наречени жития, няма. За тях славистиката се произнася с респект: „Пространните жития на Кирил и Методий са едни от най-важните славянски извори за живота и делото на славянските просветители”(38,с.5). И въпреки това се отнася към тях с голяма доза недоверие. Длъжен съм да съобщя на младите българи, че

¹ Ползвам прилагателното „кирилически” вместо „кирилски”, защото второто не отговаря на здравия смисъл – творецът на модерната за IX в. българска писмена култура Константин-Кирил не е създал кирилицата, поради което буквите ѝ не са кирилски, а кирилически.

² Така традиционно са известни житието на Кирил и житието на Методий (38,с.5). Ползва се и ползвам в същия смисъл „Пространни жития”(П.л.).

³ Славистиката избягва да нарича езика на преводите език на Кирил и Методий, като предпочита да използва термина „старобългарски език”. Това наименование подвежда българите, че е признание за влиянието на говорите на уногундурите в КМе. Всъщност славистиката постулира, че КМле е еднакъв със старобългарския, който се оприличава с неизвестен славянски народен говор. Един формен абсурд.

древната дума **житиѣ** значи: 1. Живот, съществуване. 2. Жизнен път. 3. Начин на живот. И едва след това : Житиѣ, разказ за живота на светец (34,с.127).

Някои автори преценяват, че Пространните жития играят важна роля в живота на българите.

Предмет на оживени разисквания на двете жития са били „техните исторически и художествени достойнства...време и място на написването им, авторство, достоверност, разпространение, влияние;” и т.н. (38,с.5). Славистиката е принудена да си признае, че по всичките тези проблеми са изказвани противоречиви мнения и фактически няма изградено единно становище. Има съобщения, че от П.л. са правени заемки, като особено интересни са тези в руската „Повестъ временных лет” (38, с.9). „Освен това, че вести за тях проникват в славянските летописи и родослови, те са предмет на често преписване в течение на вековете – от XII в. насам (с изключение на XIII в.) няма век, от който да не е запазена вест за препис на житията”(38, с.10).

Няма утвърдено становище за персоналното авторство на Пространните жития.

Двете жития са отпечатани в посоченото издание на БАН (38) по три начина. Житието на Кирил като факсимиле на Загребски (Владиславов) препис от 1469 г., негово осъвременено изписване с кирилица и превода му на съвременен български език. Житието на Методий е представено с факсимиле на препис от Успенски сборник от XII в., съвременен запис на текста му и превод.

По-стари копия от представените не са открити.

В самокритичен тон ще призная, че при работата си по монографията ми „Непознатите Кирил и Методий”(12) съм допуснал неточността да определя Кирило-Методиевия⁴ език (КМле) като усъвършенстван от Братята и хората им език на уногундурите, предводителствани от великия български кан Аспарух. Основание да призная тази неточност ми дават резултатите от някои мои допълнителни изследвания за Българската държава и култура от Ранното средновековие. По-късните ми проучвания ме отведоха до представи, за които ще стане дума по-нататък. Давам си сметка, че в същата книга ползвам термини и титули, които и днес са плод на безпринципна търпимост на българските историци към стари представи. Става дума за това, че след победата на кан Крум над византийския император Никифор през 811 г. българските владетели са вече цесáри (а в гръкоезични текстове **АРХОН**, но не архонт), т.е. императори, тъй като България е вече империя(15) Отчитам с дълбоко възмущение титулуването на От Бога цесáрите Борис и Симеон с незначителното княз; намирам за неправилно именуването на Източната римска империя само с „империята” и василевса само с „императора”, след като на Балканите има вече и Българската империя с нейния император. Неправилно е назоваването на Аспаруховите българи езичници с почти синонимното варвари. Доказах в нарочна статия, че Аспаруховите българи идват на Дунава като монотеисти(22). Не се чувствам неудобно да призная настъпилото в познанията ми надграждане, защото съм убеден, че всеки мислещ се доказва с успеха си да се променя, развива и усъвършенства. Споделям афоризма, че „не се променят само умрелите и глупаците”.

Съществуват властващи в историографията на българския народ и език мнения, които оповестяват извършеното от Кирил и Методий за създаването на тяхната писменост в неестествен порядък. Традиционалистите не приемат извършената от Братята подготовка на нов литературен език за преводите на християнска богослужебна книжнина от гръцки. Така те основават тези преводи със създадената от Кирил и Методий азбука, без да споменават конкретно езика на преводите. Азбуката, която се

⁴ Установих твърде разнообразно използване на съчетанията Кирило-Методиева или Кирило-Методиевска. Приемам и ще ползвам по-нататък, че Кирило-Методиево се отнася за създадено от Братята, а кирило-методиевски – факти и обстоятелства, отнасящи се за живота и делото им.

обявява за върхова и единствена заслуга на Братята за книжовното им дело, ако не е азбука на Кирило-Методиевия литературен език (**КМле**) е по метода на изключването азбука на някакъв славянски според славистиката говор. Т.е. за преводите бил ползван диалект на солунските славяни, при което „в движение” (в процеса на преводите) се изградил неизвестно как нов литературен славянски език. Досещам се, че това ще да е бил езикът на Кирил и Методий.

Цел на настоящата статия е да се докаже, че братята Кирил и Методий и техните Ученици неминуемо са създали своята писменост, състояща се от Кирило-Методиевия литературен език и съответстващата му фонетично азбука преди началото на преводите. Посредством тази писменост са извършени първите преводи на християнска богослужерна книжнина от гръцки.

Установявам с голяма изненада, че една от целите на моето изследване – езикът на преводите, няма прецизна, а заедно с това научна характеристика със свои критерии, които биха го определили етнолингвистично. То, разбира се, има своето обяснение, което несъмнено не е резултат от случайно недоглеждане. Н.А. Мещерский (1978) дава точно описание на случилото се през XIX век: „Переводы древнеболгарского периода могут быть определены по данным языка, по чертам, характерам характерной болгарской фонетики и морфологии и частично по лексике памятников.”(39,с.5). На български: Преводите от древнобългарския период могат да бъдат определени по данни на езика, *по чертите на характерната българска фонетика и морфология, и частично по лексиката на паметниците.* (Не се споменава за граматика, извън фонетиката и морфологията, които се занимават с думите, нали?)

Друг руски филолог В.Н.Щепкин (1967) потвърждава: „В настоящее время преобладает взгляд, что язык первоучителей был одним из наречий болгарского языка, - именно древним солунским наречием...Востоков указывал на ближайшее родство старославянского языка с болгарским по фонетической примете...”(40,с.15). На български - Днес преобладава виждането, че езикът на първоучителите е бил едно от наречията на българския език, - именно древно солунско наречие...Востоков посочвал близкото родство на старославянския език с българския *по фонетичен признак*. И тук няма повече от фонетичен признак, но пък българският език се определя като старославянски.

Това бяха становища на съвременни руски филолози, с които те потвърждават убеждението ми, че колегите им от XIX век са определили КМле като славянски единствено въз основа на фонетиката и морфологията на думите от езика на преводите, пренебрегвайки по-значимата му граматическа част.

Дадените две мнения правят необоримо убеждението ми, че панславянската науката не е желала и не желае да вижда в КМле граматиката, извън фонетиката на думите, като основна негова характеристика, а чак след това да отдаде значение на лексиката и нейното звучене. По силата на така изградената доктрина българският език продължава да бъде определян като славянски.

Изграждането на представа за близко родство на езици *по фонетичен признак* на ползваните лексикални единици на същите е неубедително. Този показател, характеризиращ езика, не би могъл да бъде меродавен, поради морфологичната нестабилност на думите, моделирани под въздействия на разнородни фактори. Поради всичко това няма нищо чудно, че повлияните от наложения в науката ни чужд стереотип не са извършили необходимите сравнителни езикови анализи. Но това не им е попречило да заявяват гръмка твърдението, лишено от доказателства, че КМле е славянски език, защото имал *много* славянски думи и звучал твърде славянски.

В моите представи езикът на едно население може да се оприличи с висока кула, да речем небостъргач, чиято носеща **строителна конструкция** представлява градивни-

те елементи на неговата граматика, а **словата са плочките, които я облицоват**. Тези плочки могат лесно да паднат и да се възстановят с подобни или се заменят с чужди форми. И ако думите на езика живеят динамично и гъвкаво, то граматиката, извън фонетиката, може да се каже е непроменяема като якостната структура на суперсложната извисена сграда. На специалистите е известно, че думите, придошли от езиците на водещите идеологически и културно народи се адаптират и ползват в езика-приемник съобразно неговите морфологични правила, а не по тези на езика-донор. Един процес, който не засяга същността на останалия граматичен устрой на езика. Това е доказателството за жизнеността на граматичното устройство на приемника и свидетелство за произхода на населението, което говори този език. Всяко изменение на строителната конструкция е разрушително *събитие*. Незначителните интервенции изискват специални условия и съответното за осъществяването им историческо време. Допустимите корекции са единствено в посока на развитие и усъвършенстване и това е основание да твърдим, че езиците, наследили своите предшественици, никога не са по-примитивни граматически или по-бедни в лексикално отношение. Насилията върху езика на покорено население предизвикват драстични изменения в граматиката му и водят неизбежно до разрушаване на постройката, от която остават отделни в езика на насилника отломки.

В заключение на направения анализ ще посоча, че единствения показател, който може да определи принадлежността на конкретен език към една езикова група е само надхвърленото нормативно зададено подобие на граматичните им устрои.

Когато една преподавателка в университет ми изказа мнение за принадлежност на българския език към славянската група езици и аз я попитах какви са нейните основания, тя след известно размишление ми съобщи, че така е прието в научните среди. Впрочем ще съобща, че в един мой разговор с проф. Румяна Павлова тя ми призна, че многократно е предлагала на свои съветски колеги да се направи сравнителен езиков анализ между съвременния български и славянските езици. Не е направен, нали?

Накрая бих искал да изкажа съжаленията си за проявена в изложението ми известна нетърпимост към грубите деформации на историческата истина и пренебрегване на значими древни свидетелства в публикациите на български научни работници, които нанасят ущърб на българското достойнство и величие. Ще посоча само няколко, чиято достоверност не поставям под съмнение. В това число включвам твърдението, че Българската държава на Дунава съществувала от 681 г.(14,с.5-10). Другата грозна теза е маргинализирането на Именника на българските канове, който е една перфектна творба на древните български хронисти и в която няма нито един неверен запис (10). Следва пренебрегването на имперския статут на Българската държавна власт след 811 г., придобит от цесаря (императора) Крум с победата си над василевса Никифор(15,с.21-47). По-късно идва ред на документираната от Черноризец Храбър изконна българска писменост(13), загубена по принуда от българите през 870, за да се замени през 893 г. на Преславския събор. И за да не ставам отегчителен ще добавя още само факта, че до приемането на християнската догма българите не са били езичници, а са изповядвали неизвестна персийска монотеистична религия (22,с.7-17). Всичко казано до тук ме е правило в годините обиден, сърдит и зъл и не съм могъл да простя на „единството” на тези хора. Знаем достатъчно за силите и заплахата, които са ги контролирали, но знам и че много от тях не само не са приглушавали славистките доктрини, а са се състезавали да измислят какви ли не по-пищни измислици. Такъв, например, е не оспореният от никого до днес превод на първото изречение на Сказанието на Черноризец Храбър от К. Куев - „Прочее, преди славяните нямаха книги, но бидейки езичници четяха и гадаеха с черти и резки” (13) и мнението на П. Динеков,

че „славяните създават своя писменост; в Европа възниква третата цивилизация – славянската..” (26,с.388). Ако такива автори намерят в някой от коментарите ми обиден тон, моля да приемат съжаленията ми.

1.0. Делото на Кирил и Методий - предмет на научни дирения

1.1. В Късното средновековие книжовниците от източното православие забелязват, че стари богослужебни книги, изписани на език, твърде близък на съвременния им църковнославянски⁵ християнски език, са преписи на древни преводи от гръцки. Без да направят обстоен сравнителен анализ между езика на тези преписи и говоримия по това време по техните земи славянски език, учените решават, че копията са написани на славянски, защото в тях се оказват многобройни славянски думи и граматични белези на местните говори, с присъщите им склонитбена система и инфинитиви.

1.2. Откритите за науката от А.В. Горски в 1843 г. Пространни жития (ПЖ) на Кирил (ЖК) и на Методий (ЖМ) запознават просветената общественост на Русия с двамата титани на общочовешката култура - Кирил и Методий. „От 1843 г. насам П.Ж. са обект на непрекъснати изследвания, анализи и дискусии” (61,с.498).

1.3. Сведенията от миналото на Източноправославната и на Римската църква и тези от светската история на българи и гърци, както и намерените в руските архиви и по манастирите на източното православие преписи от ЖК и ЖМ, разкриват делото на Братята: **Сътворяване на една модерна писменост, стояща в основата на ползвания в богослужебната практика език на по-голямата част от източноправославните.** Московският патриарх Никон, интронизиран на 25 юли 1652 г., извършил значителна руска редакция на КМле и го нарекъл „църковнославянски”. Може да се предполага, че именно той е разпоредил да се подменят със „славянски” и „славяни” старите прилагателни и съществителните, с които са били означени истинските участници в сагата на Кирило-Методиевото дело. Понятието „славяни” е официализирано за пръв път в излязлата от печат през 1602 г. книга на Мавро Орбини „Царството на славяните”.

1.4. Без задълбочени проучвания и следвайки извечния стремеж на източните славяни да се изтъкнат като първи във всички области на човешките постижения, руските изследователи оценяват споменатите преводи като създадени на изящен славянски език от творци, които са го знаели до съвършенство. Това им дало формално и поради това грешно основание да обявят делото на Философа Константин и брат му Методий за славянско и да направят съвсем необоснован извод за славянски произход на творците. Руският историк от края на XVIII и началото на XIX век Н.М. Карамзин познава този маниер и го нарича в книгата си „Предания веков”(37) народно самохвалство.

1.5. За да подкрепят панславянската идея, българските традиционалисти я допълват: Прекрасните славянски преводи били направени на основа на солунски народни славянски говори, за чиято фонетика била създадена азбука. Т.е. оповестената в житията азбука е славянска, защото била азбука на славянски диалект.

Може да се предположи, че панславизмът в културата се ражда с откриването на древната Кирило-Методиева книжнина и в т.ч. на Пространните жития на Кирил и Методий.

⁵ Понятието „църковнославянски” е дадено на езика на преводите от източните славяни по понятни причини. То се е съхранило и до днес. Няма съмнение, че преди руската редакция на патриарх Никон това е езикът на Кирил и Методий, за което И. Тот (1983) пише: „К изучению возникновения русской редакции древнеболгарского языка”(39,с.8). D. Freydanck (1963) го потвърждава: „...подчеркнуть свое свободное владение книжным церковным (болгарским по происхождению) языком” (39,с.8).

2.0. Преки свидетелства в житията за подготовката и извършването на преводите от гръцки на богослужерна книжнина от Кирил и Методий

2.1. От Пространните жития

Съществуващата доктрина на традиционализма за извършването на необходимите за християнското богослужение преводи ме предизвика да потърся в съответните текстове от Панонските легенди, отнасящото се до създаването на езика и азбуката на преводите, при което намерих там твърде важните свидетелства, пренебрегвани от компетентните.

2.1.1. В ЖК.

По повод отправената към василевса Михаил III молба от моравския княз Ростислав (Растица) да му бъде изпратен висш църковен служител за успешното християнизирание на неговите съплеменници, византийският император решава, че това може да стори само Философът Константин. Той го извиква при себе си и го запознава с молбата на княза, без да влиза в подробности и без да му дава конкретни указания за необходимата подготовка. От последвалата реплика на Константин проличава как перфектно той е разбрал проблема и ролята си при решаването му. Фразата от превода на Б. Ангелов и Хр. Кодов „...стига само да имат писменост на своя език”(38,с.136) влиза в противоречие с текста от факсимилето на ЖК: „**аще нмають воуквы въ езыкь свон**” (38,с.104). Веднага се хвърля в очи, че преводът е манипулиран. Кирилическата дума „**воуквы**” е преведена с „писменост”, което променя смисъла на фразата, още повече, след като няма точно дефиниране на това понятие. Василевсът приема думите на Философа като запитване и отговаря по един странен начин: „И дядо ми, и баща ми, и мнозина други са търсили такова нещо, но не са намерили;”(38,с.136) Василевсът продължава: „Ако ти поискаш, това може да ти го даде бог, който дава на всички, които се молят без съмнение, ...”(38,с.136). За развитието на този възлов момент разбираме от превода на Боню Ст. Ангелов и Христо Кодов:

„Философът си отиде и според стария си обичай се отдаде на молитва. И бог, ... скоро му яви това, и той веднага състави азбуката и започна да пише евангелските думи: „В началото бе Словото и Словото беше у бога, и бог беше Словото” (38,с.136).

Във факсимилето на Загребски (Владиславов) - препис от 1469 г., обаче се намира:

„**Въскорѣже бѣмоу гавн.....на вѣсло жн пнсмена. н начетъ бесѣдѣ пнсатнѣ скоу Нск оннѣ словон слово вѣ ѿ ба, н бѣ вѣ слово**” (38,с.81).

А в осъвременения запис с кирилически букви горната фраза е представена с:

„**Въскорѣ же бѣ моу гавн,....н авіе сло жн пнсмена, н начетъ бесѣдѣ пнсатнѣ скоу Нсконн вѣ слово, н слово вѣ ѿ ба, н бѣ вѣ слово**” (38,с.104). Преводът гласи: „...скоро му яви това и той веднага състави азбуката и започна да пише евангелските думи: ‘В началото беше Словото и Словото беше у бога, и бог беше Словото’”(61,с.57).

От горните цитати можем да направим няколко важни извода: 1. Отново авторът на ЖК не определя предмета на божие то благоволение да яви това неизвестно нещо; 2. След отправената от Константин молба Бог му явил това нещо; 3. Едва тогава въз основа на направеното му от Бога разкритие Философът съставил азбуката, за да може да започне да пише. За създаването на писани текстове са необходими две неща: език, на който ще бъде направено съчинението и азбука, с която ще бъде то написано. Така се разбира, че това нещо, което Бог е явил на Константин и което е било необходимо за

създаване на азбуката е език. Буквите, за които пита Философа трябва да имат звуковото съдържание, с което да покрият фонетичните потребности на езика, следователно това неопределено нещо в диалога между василевса и Философа е било езикът на преводите; 4. Първият направен от Константин Философ превод бил започвал с началната фраза от „Апракос Евангелието с Йоан 1:1 - ... **нсконн в'ѣ слово, н слово в'ѣ ѿ ба, н ба в'ѣ слово н прочеѣ**” (75,с.632). Перфектният замисъл на автора на ЖК ни подсказва, че в началото на дейността на Философа е било създаването на подходящ език, необходим за християнската книжнина на моравците; 5. Както се вижда от показаните два кирилически текста на фразата със „словото” в оригинала е написано ѿ ба (от Бога), а преводачите Ангелов и Кодов са записали на съвременен български **У бога**. Оригиналният текст свидетелства, че това слово, т.е. езикът е явен на Философа **ОТ Бога**, а преводачите, желайки да отклонят нашето внимание от явления на Константин литературен език, ни казват, че този език е **У Бога, а не ОТ Бога**.

С всички тези изводи аргументирам, че авторът на ЖК е написал пределно ясно и свръх елегантно за хората, които желаят да го видят, че с божия помощ Константин и сътрудниците му са създали нов литературен език, за чиято фонетика допълнително изобретяват Глаголицата. Славистиката не възприема тезата за създадения от Братята език и лансира абсурдното становище, че езикът, въз основа на който била създадена Глаголицата, е диалектния народен говор на някакво крайсолунско славянско племе. Абсурдността на горното становище се основава не само на абсолютната езикова невъзможност да бъде използван той за превод на сложните гръцки християнски текстове, а и поради противоречие с току-що цитираните текстове от ЖК.

Говорът на солунските славяни не би могъл да бъде явен(разкрит) от Бога, защото той вече съществува и не може да е предмет на божествено разкритие.

2.1.2. В ЖМ. Авторът осветлява този епизод по следния начин:

Преводът на съвременен български език на авторските думи от ЖМ за Божието вдъхновение на Константин да създаде езика, после азбуката и след това да започне преводите, според Боню Ст. Ангелов и Христо Кодов гласи:

„Като изслушаха височайшето слово, братята се отдадоха на молитва заедно с други, които бяха със същия дух като тях. **И тогава бог яви на Философа славянските писмена, и той, като устрои буквите и състави [евангелската] беседа...**”(38,с199).

Във факсимилето на преписа от Успенски сборник от XII в. имаме текста:

датоуѣавнв'ѣфнлософоу слов'ѣньскы кннгы Навннеоустронв'ѣсменанв'ѣдоу сос тавль (38,с.175).

В осъвременения запис с кирилически букви той изглежда така:

Да тоу ѣавн в'ѣ фнлософоу слов'ѣньскы кннгы Н авнне оустронв'ѣ писмена н в'ѣдоу составль (38,с.188).

Преводът на явените на Константин От Бога „слов'ѣньскы кннгы” е направен от Боню Ст. Ангелов и Христо Кодов със „славянски писмена”. Но в „Малък речник на старобългарски” (МРстб)(34) „писмена” е преведено с „букви” (34,с.136). По този начин преводачите ни подвеждат към разбирането, че Бог явил на Философа в началото буквите. Да се изравнява значението на „книги” с „писмена” и оттам с „букви” говори за съзнателно въвеждане на читателите в заблуждение. Правилно би било да се разбира съчетанието **слов'ѣньскы кннгы** като написан в славянски книги текст на славянски език, т.е. книгите са символ на езика. Освен това опитът за заблуждение е алогичен,

след като, според превода, буквите били създадени след явените на Философа писмена – букви.

Въз основа на явения им език Братята устрояват **веднага (авнїе)** буквите и съставят казаната беседа. Отново се сблъскваме с фалшифициране на извора. Преводачите съзнателно изпускат наречието „веднага“, защото то потвърждава създаването на азбуката след езика (писмената). Използваното прилагателно „славянски“ за езика не казва на читателите, че това е народният славянски говор, защото самото понятие „славянски“ в този период е неправдоподобно. Съчетанието **„бог яви на Философа славянските писмена“** не следва да се тълкува също така като указание, че Бог е явил на Константин някакъв солунски славянски говор, *защото както вече посочих не се открива(явява) нещо, което вече съществува*. И накрая ще изтъкна изключителното свидетелство на автора на ЖМ, състоящо се в израза: **„Н авнїе оустронвѣ писмена н вєсѣдоу составль“**, което значи точно – *и веднага* (след явяването на езика) *като устрои буквите* (според говорните звуци) *състави беседата*. Порядъкът е пределно ясен - Бог явил езика на Философа, който създал въз основа на фонетиката на този език азбука и едва след това започнал да превежда книжнината.

Очевидно традиционализмът не желае да се видят и осмислят съобщенията за явените от Бог на Философа „писмена“, които предхождат създаването на азбуката и които могат да се разбират единствено като езика, предхождащ азбуката. Този език е несъмнено основата, на която Братята първо устрояват буквите и след това съставят казаната беседа, т.е. съчиняват или превеждат. По повод притежателното „славянски“ към „писмената“ в ЖМ мога да предположа, че то е било добавено от ниско компетентни или преднамерени преписвачи.

Цитираните от житията текстове са изключително значими за историята на българския език свидетелства, представящи според агиографския дух на П.л. изграждането на език, творение на Братята по Божие вдъхновение.

Така въз основа на Словото, т.е. на езика на Кирил и Методий, е била сътворена уникалната, предназначена за християнската книжнина българска азбука – Глаголицата.

Представените информации от двете жития доказват безапелационно, че създаването на език („В началото бе Словото“) е предхождало изобретяването на фонетично прилягаща му азбука. Кошунство е да се говори за говоримия славянски диалект като за език на преводите, след като Бог явил на Философа книгите, т.е. езика, като фонетична основа на азбуката и средство за превеждането на Светото Писание.

Да се твърди, че цитатът със Словото е споменат, за да се докаже по един специфичен начин, че първият направен от Братята превод с новата тяхна писменост е на Изборното евангелие (69,с.507) е наивно и дилетантско. Впрочем по темата направих вече обстоен коментар.

От това следва извода, че предполагащата на база на народния славянски говор от славистиката процедура за създаването на литературен език в процеса на преводите не съответства на свидетелствата на писмените извори и трябва да се оцени като безпочвена измислица. Нещо повече – за тази измислица няма доказателства, или поне предположение за теоретична осъществимост, поради което трябва да се окачестви и като безпрецедентна и нереалистична.

2.2. От други автори

В допълнение към направените от ЖК и ЖМ извадки е целесъобразно да се посочат и мненията на следните древни автори:

2.2.1. От Сказанието на Черноризец Храбър

В Сказанието на Храбър „О писменехъ”, в превод на съвременен български от К. Куев, има фразата: „...70 мъже, които преведоха от еврейски на гръцки език [светото писание]. А славянските книги сам св. Костантин, наречен Кирил, ги преведе и буквите създаде за малко години. А те мнозина, 7 души и за много години създадоха техните букви (69,с.100).

Според оригинала: „...ѡ. ѡжжъ, нже прѣложнѡ ѡ жндовъскаа на грѣчьскыи ѡзыкъ. а словѣнскыи кннѣгы сам стѣн Квстантинѣ нарицаемыи Кирилѣ и писмена створи и кннѣгы прѣложн въ малѣхъ лѣтѣхъ. а они мнози многы лѣты .ѡ. нхъ писмена оустри”,(69, с.98).

К. Куев превежда използваните от преписвачите термини, като поставя на първо място в превода славянските книги, отношението на Константин към които от кирилическия текст не е определено. К. Куев решава, че Константин ги превел, след което буквите създаде. Не би могло авторът Черноризец Храбър да напише такава глупост – уж най-напред св. Кирил бил превел книгите, а после създаде азбуката.

Очевидно, има пропуснатата дума, която преводачът е бил длъжен да предвиди. Имам предвид глагола „създаде”, който би трябвало да се използва след посочването на славянските книги („а словѣнскыи кннѣгы сам стѣн Квстантинѣ нарицаемыи Кирилѣ [створи] и писмена створи и кннѣгы прѣложн”, т.е. а славянския език сам св. Костантин, наречен Кирил [сътвори] и буквите създаде и книгите преведе. От това следва, че под словѣнскыи кннѣгы следва да се разбира славянски език, който е създаден от Константин. (Както се вижда, тук се повтаря проблема, по който направих коментар по-горе). По тази причина кннѣгы трябва се преведат с език, като носители на текстове, направени на този език. Според българския текст на Куев преводът от гръцки изпреварил процеса на сътворяване на буквите.

В МРстб кннѣгы има значението книга, книги, Светото писание, грамота, писмо, букви (34,с.182).

Коректният превод би следвало да бъде: „...70 мъже, които преведоха от еврейски на гръцки език [светото писание]. А словенското писмо (т.е. езика – С.Д.), сам св. Костантин, наречен Кирил [сътвори] и буквите създаде, и книгите преведе в малко години. А те мнозина - 7 души за много години създадоха техните букви”.

Единствено естествената последователност на работите по подготовката на преводите се проследява в текста на Сказанието на Храбър, където е посочено, че на първо място стои съставянето на езика, въз основа на езика се изгражда азбука и чак след това се преминава към сътворяване на текстове – оригинални или преводни.

Свободната композиция „словенски” тук няма да обсъждам.

Открих защо преводачът е поставил глагола „преведе” за книгите след името Кирил. Това е станало като следствие от подвеждащата логика на оригиналния текст на древния книжовник, в който направеният за много време от 70 гърци **превод** [на Светото Писание] от еврейски на гръцки, се повтаря в **превода** от гръцки на „славянски”, сторен от „Константин” за малко време. Дали преводачът К. Куев е допуснал грешка или съзнателно е поставил превода преди създаването на буквите, е трудно да се разгадае.

Вижда се, че преводачът е взел глагола „преведе” и го е поставил на мястото на изпуснатия глагол „създаде” и с това е променил смисъла на авторския текст, за да го направи съответен на славистката догма за извършване на преводи с ползването на азбука, предхождаща необходимия за преводите КМле. Това отношение на славистиката към езика на Кирил и Методий е продиктувано от стремежа ѝ да го маргинализира, поради получената от него папска благословия, което обаче не е съответствало на позицията на Черноризец Храбър и той, бидейки от близкото

обкръжение на император Симеон, е защитил водещото значение на КМле за подготовката на българския народ да приеме православната догма.

2.2.2. От Пространното житие на отец Климент, епископ Български⁶ от архиепископ Теофилакт Охридски

„Обърнали се (Кирил и Методий – С.Д.) към Утешителя, чийто първи дар били езиците и го помолили за следната милост: С помощта на Словото... да открият азбука, съответстваща на трудността на българския език и да могат да преведат на езика на народа Свещените писания” (66, с.12).

С тези думи гръцкият архиерей свидетелства, че словото, т.е. езикът, предхожда азбуката в творчеството на Братята.

Цитатът е пълно покритие на дадените по-горе текстове от ЖК и ЖМ. В молбата на Братята към Утешителя се чете очакването на вдъхновение за създаване на словото(езика) и милостта да сътворят буквите, като изходит от трудността (фонетиката) на езика. И едва тогава да извършат преводите.

Под „език на народа” се разбира от непредубедения, че архиепископ Теофилакт е имал предвид езика на Кирил и Методий, който с решенията на Преславския събор от 893 г., т.е. 200 години преди написването на пространното житие на св. Климент, става наистина език на българския народ.

Непосредствено след съобщението за молбата на Братята Теофилакт добавя: „И като сполучили да измолят това благо, те...превели боговдъхновените Писания от елински език на български” (66, с.13).

Архиепископ Теофилакт основателно нарича КМле, т.е. езика на преводите „български”, защото по негово време този език е отдавна официален език на Българската държава, език на църквата и културата, език на целия народ български.

Не е тема на настоящия трактат да се докаже, че езикът на преводите е български. Но от цитата можем да извлечем следствието, че ако този език е наречен български, значи народът, който дава името си на говоримия от него език, е български народ, а не славянски.

2.2.3. От Краткото житие на „преподобния наш отец архийерарх Христов и чудотворец Климент, епископ Български” от Димитър Хоматиан

Климент заедно с „...Наума, Ангелария и Горазда с прилежание изучи свещеното писание, което с божие съдействие бе преведено на този български език от Кирил...заедно с великия Методий...” (61, с.395).

Както споменах, нямам за цел да доказвам, че преводите са направени от гръцки на български. Достатъчно е да представя свидетелството на охридския архиепископ, според когото преводът на богослужебната книжнина не е бил извършен на славянски. А да се мисли, че гръцкият архиерей е третирали българския език като славянски, е твърде лекомислено.

В извлечения текст високо културният духовник оценява езика като основно средство за преводите, с което противоречи на късната славистка фалшификация, че азбуката е в основата на културното дело на Братята. За азбука Д. Хоматиан не споменава. С това той я поставя в положение на следствие от езика.

⁶ В статията ми „Св. Климент е първият патриарх на Българската православна църква” от сборника „Исторически разкази за български владетели и още нешо”(17) представих доказателства за помазването на св. Климент като патриарх на Българската църква на Преславския събор (893 г.). Прилагателното „български” е свидетелство, че той е бил предстоятел на църквата.

2.2.4. От „Похвално слово за Кирил и Методий” с предполагаем автор св. Климент

В превода на Иван Добрев четем: „Но изнамериха **нови** букви и ги пригодиха за **нов** език” (28,с.347). И още: „И на всяко място се прославя Божието име на **новия** език, на който Методий се явява проповедник и нов апостол” (28, с.353). Убеден съм, че в Кирилометодиевските писмени паметници не съществува по-категоричен запис на великото дело на Братята, създали **новия** Език на единението на българския народ и после буквите, които да отговарят на фонетиката и морфологичните закони на говорите, от които този език е съчетан. Ако се отнасяше това за езика на някое солунско славянско племе, той не би бил наречен така категорично „**нов език**”. **Освен това, щом този език има Методий като проповедник, значи е КМле.** И в крайна сметка „Похвално слово за Кирил и Методий” свидетелства, че „новият език” е качествено различен от кой да е от говорните компоненти на КМле, били те два или повече.

Авторите на П.ж. на Братята не са се осмелили да поставят действителното етно-лингвистично наименование на езика на преводите. За това говорих и писах и още много пъти ще го споменавам – то е израз на нежеланието им да освидетелстват с писанията си нарушение на Договора за дълбокия мир от 863 г. между Византия и България и на Допълнителното към него споразумение от 870 г. По този начин създателите на двете животоописания предпазват държавата на Борис и по-конкретно предадения като заложник на византийския трон за спазването на Допълнителното споразумение от 870 г. Симеон - седем годишният син на цесаря, който се завръща свободен в Родината едва след смъртта на василевса Василий I през 886 г.

3.0. Исторически предпоставки за делото на Кирил и Методий

Не може да се абсолютизира агиографски подход в текстовете на житията. За техните автори не всичко е било извършвано по волята на Бог. Това се разбира най-вече от развитието на съчинената от тях Моравска мисия и от благосклонното решение на василевса Михаил III по повод молба на моравския княз Растица. Реализацията на мисията е наложила съответната подготовка - и в т.ч. изготвянето на „славянска” писменост и превод на гръцка богослужебна християнска книжнина. В процеса на спомената подготовка се намесил Бог, който явил на Константин знание, предхождащо изобретяването на азбуката и направата на преводите. Боговдъхновената проява на Философа, чрез създаването на езика, необходим за преводите, днес би могла да се нарече **прозрение на твореца**, но поводът за проявяване на това прозрение трябва да търсим в решенията и указанията, дадени от властимащите. Така е било и в случая, макар мотивировката на василевса да е осветлена най-вече в коментарите на славистиката, а не в противоречията, които изобилстват в молбата на Растица и в указанията, дадени от василевса Михаил на Философа Константин.

Ако анализираме историческите сведения, отнасящи се до обсъждания в трактата проблем, ще срещнем редица достоверни факти, които налагат едно ново разбиране на традиционната историография. В началото следва да се припомни хипотезата, която изложих в монографията си „Непознатите Кирил и Методий”. Там обосновах, че правнуците на Омуртаг - вторите братовчеди: Борис - потомък на Докс и на сина му Персиан⁷, и Константин и Методий – внуци на канартекина на Омуртаг

⁷ Навсякъде го пиша Персиан, както е в гръкоезичните български каменни надписи (2,с.132), а не Пресиан - според славистиката. Името Персиан свидетелства за персийски произход на българите, а това не съответства на тюркската теория на славистиката.

Енравота, създали, най-вероятно, съзаклятие с наименование „ЗАВЯРАТА”. Стратегическа цел на ЗАВЯРАТА, породена от заплахата за българската независимост от имперската политика на гръко-ромеите, е била да се консолидира българският народ, основан от българите и завладените от тях много други етнически племена и общности. Всички те са имали своите вярвания, езици и традиции и това ги е правило реално чужди един на друг. Едно от средствата за постигане на единението на всички българи е било да се създаде един общ за целия народ език, който да бъде и език на всенародна християнска вяра, обект на вторият по значимост замисъл на ЗАВЯРАТА. Това предопределяло щото езикът да притежава белезите на говорите на основните етнически групи на българския народ - българи, славяни, траки, както и може би на някои средноазиатски племена, населяващи страната. Не по-малко важно за ЗАВЯРАТА било да бъде утвърдена от папската институция православната религиозна догма на българите.

Така изложените цели на съзаклятниците са намерили осъществяването си в събития и обстоятелства, които, подредени хронологично, представляват следната поредица:

Вторите братовчеди на българския император Борис, братята Кирил и Методий, пребивавали дълги години във Византия, са разбирали голямата опасност за Родината си от имперските амбиции на ромеите. В името на поставената от ЗАВЯРАТА цел те започват да готвят писменост (език и азбука) за българските поданици и за книжнината на бъдещата православна църква. През юни 863 г. Братята и Учениците им напускат спешно Византия. Според разпореждането на българския владетел, те се установяват в началото в Плиска, а по-късно в Българска Морава, в град Сирмиум, на трасето от Плиска за Рим. Византийската власт оценява бягството на Константин и брат му като повод за нахлуване „по суша и море” на византийски войски на българска територия през ноември с.г. Българите не могли да окажат никаква съпротива. Бил подписан мирен договор, сключен за 30 години, от който се разбира, че България не само не е била ощетена, а дори е получила от Византия земи. Този факт свидетелства, че войната на Византия не е била завоевателна, а по-скоро е имала за цел да принуди Борис да се откаже от намеренията си да приеме християнството от Апостолическия престол. Владетелят Борис се е задължил да обяви държавна християнска религия под юрисдикцията на константинополския патриарх. След няколко години - и по-точно през 866 г., император Борис разпорежда на кавкана на България Петър да предприеме активна дипломатическа совалка между Плиска и Рим, в резултат на която през ноември 866 г. в България пристига група латински презвитери, начело с двама кардинали – Павел Популонски и Формоза Портуенски, със задача да работят за изграждането на Българската църква. Междувременно, през 868 г. Константин, Методий и Учениците са приети от папа Адриан II, комуто представят образци от богослужебни книги, написани с новата Кирило-Методиева писменост. След кончината на Константин, наречен Кирил, Методий е назначен за архиепископ на България и Панония със седалище Сремската архиепископска катедра на св. Андроник. Папа Адриан II се оказал муден администратор и поради колебанията си допуснал да бъде изпреварен от василевса Василий I Македонянин. Последният използвал осмият Вселенски събор, проведен в Константинопол през 869/870 г., където по негово внушение се утвърждава българска автономна православна църква, начело с архиепископ грък, назначаван от патриарха. Още през февруари 870 г. император Борис отправя римските църковници. В резултат от това в България нахлуват гръцки свещеници и променят утвърдените дотогава западни църковни ритуали. През 885 г. архиепископ Методий се представя, а трима от неговите първи сътрудници - архиепископ Климент, Наум и Ангеларий бягат от неблагодарния моравски княз

Светополк от Сирмиум през Белград в Плиска. Българите нямат своя писменост 23 години, между 870 и 893 г., в края на които, на Преславския събор се въвежда писмеността - съответно езика и азбуката на Кирил и Методий като писменост държавна, църковна и културна. КМле става говоримият език на цялото българско население.

Всичките тези важни за нашия разказ сведения не ще намерите в следващата глава, но те са достатъчни основания за извода ми, че делото на Кирил и Методий е дело българско и е плод от волята на От Бога цесър Борис, съгласно решението на ЗАВЯРАТА да се работи за единението на българския народ далече от влиянието на гръцката държава и църква.

4.0. Българската славистика за същността на Кирило-Методиевото дело

4.1. П. Динеков и Св. Николова развиват славистки доктрини

Изразители на българското допълнение към панславянската концепция са П. Динеков в статията му „Константин-Кирил Философ” и Св. Николова в статията ѝ „Методий”, публикувани във флагмана на славистката литература в България - Кирило-методиевската енциклопедия (КМЕ).

Ще си позволя да анализирам и коментирам коректно и обективно цитатите.

Авторът на статията „Константин – Кирил Философ” обяснява делото на Братята Константин – Кирил и Методий като проява на високо славянско самосъзнание и отдаденост. Според него то е в основата на една нова континентална цивилизация, наречена от него славянска. Това той изразява с: „...бранейки се срещу чуждоземните домогвания, славяните създават своя писменост; В Европа възниква третата цивилизация – славянската (след византийската и латинската)”(26,с.388). И непосредствено под този цитат авторът посочва важната роля, „като мисионери и дипломати, църковни организатори, просветители и книжовни дейци”, която играят „славяните” Константин-Кирил и Методий в сложните отношения между Изтока и Запада. Срещу това стои категоричното доказателство на ЖК, че Константин не е запознат с измислената от панславизма „славянска цивилизация” и практически не знае нищо за славянското население. Не знае и езика му. И на какво основание професорът твърди, че Философът Константин и брат му Методий са етнически славяни и са създали славянска писменост? И за каква славянска писменост става дума, след като славистите не говорят за езика на преводите като за създаден от Кирил и Методий славянски литературен език? Излиза, че тази хипотетична писменост е съвкупност от някакъв народен славянски говор и създадена от Братята азбука за фонетиката на този говор. Само че от тази писменост не е останала нито следа, нито податки в древните писмени паметници. За да се осмисли някак си това съждение на П.Динеков, трябва да приемем на доверие, че писменият език на Братята е чиста проба славянски говор без никаква филологическа намеса. Или, че апостолите на българската книжнина са сътворили едната азбука и толкоз. Врѣх на скандала е записаната в ЖМ оценка за славяните, дадена от автора му, през устата на Ростислав – княза на моравските славяни: „...ние славяните сме прости хора” и молим, „господарю да ни изпратиш мъж, който да ни направлява във всяка правда”(61,с.73). Тези ли хора са създали цивилизация през IX век? Разбирам, че не става дума за цивилизация на селяните на Моравското княжество, а за създадената от Кирил и Методий писменост, която според кирилометодиевистите се състои от казаната азбука и народния славянски говор на племе от солунския регион.

Намирам в това повод да напомня на научните работници-традиционалисти няколко важни обстоятелства: 1. Панславизмът и българската славистика, от своя

страна, са приели, че общославянски език не съществува през IX в.; 2. Понятието славянски език е безсмислено, защото то няма етнолингвистична база; 3. След като е безпочвено понятието славянски език, следователно не съществува и славянска писменост, като съвкупност от език и азбука; 4. По същата логика, след като се знае, че азбуката, предназначена и обслужваща фонетиката на определен език следва да носи етнонима на този език, значи не съществува основание да наричаме която и да е азбука славянска. Изводът от всичко това е, че нито КМле може да бъде наричан славянски език, нито Глаголицата е славянска азбука; дори и КМле да е идентичен с народния славянски диалект от солунско, той не може да бъде наречен славянски, както и азбуката му – славянска.

Странно е да изхожда подобно съждение от видни представители на българските компетентни среди, след като няма никакво доказателство за писменост на славянските племена, а от друга страна с нищо не е доказано, че езикът, създаден от Братята е славянски. Впрочем, точно това аз ще докажа. Щедрата оценка за възникването на славянската цивилизация като трета европейска такава, направена от П. Динев, е досадно предизвикателство да посоча мнението на дългогодишния директор на Националния исторически музей, отлично запознатия с латинските архиви за България от проучването им в продължение на 15 години проф. Божидар Димитров. За „третата цивилизация – славянската” той пише: „В какво се състоеше по-високата славянска култура в VII-IX в., авторите не обясняваха, тъй като в цялото пространство, в което живееха славяни(от Одер до Волга), археолозите, вкл. и съветските, не бяха открили нещо по-високо от сламена колиба. А най-често откриваха землянки. Ах, тези землянки – масово славянско жилище в тази епоха. Те бяха един малък ужас за тогавашните археолози, които трябваше да доказват висока славянска култура. Дълбали са ги нашите прадеди дори в средата на почти оцелели тухлени или каменни сгради в завладените римо-византийски градове, на които е изгорял само покривът. А те, вместо да го поправят, си копат землянката и си светят с борина, вместо да използват най-простия по-висш цивилизационен белег, търкалящ се наоколо в десетки екземпляри – римската глинена лампа”(27,с.45).

По подобен повод Димитър Х. Попов задава риторичните въпроси: „Възможно ли е няколко племена с неустановена численост, без писана /и неписана/ история, без собствена държава, без култура, без градове, където би възникнала някаква форма на управление, без останали от тези племена каквито и да са археологически паметници, некрополи и др., да дадат езика си на редица други народи и преди всичко на българите? Какъв аргумент ни предоставят традиционалистите–историци” (55, с.133)?

Да бъде наречена **славянска цивилизация** известната главно като религиозна книжовност в България от X и XI век, съответно от XI век в Киевската земя, след което в Сърбия от XII в., в Чехия от XIII в. и в Полша от XIV в. е твърде претенциозно. Още повече, за да се определи каквато и да е цивилизация е редно да се посочат поне основните ѝ характеристики, с които тя се изразява и съпоставя с други такива. Явлението, което така лековато е наречено от автора цивилизация е изграждане на обикновена християнска писмена култура, получила едва в късното средновековие самобитност. Всичко останало като белези на цивилизованост е донесено от българите на Аспарух или привнесено от запад – сградо и градостроителство, ползване на научни достижения, медицина, гражданска и оръжейна промишленост, аграрна наука и агротехника и т.н., и т.н. Гордея се с делото на великите апостоли на българската писменост, но си давам сметка, че то не е могло по времетраене и мащабност да бъде основна характеризираща черта на цивилизация или даже да е поставило началото на такава, за каквато някои научни работници обявяват подема в писмената българска

култура. А да се пише, че това е цивилизация, възникнала през IX век, особено пък славянска, е прекалено.

П. Динеков обяснява връзката между познанието на славянския език от Константин и извършването на преводите: „Слав. език е бил за К.- К.Ф. матерен, а не усвоен във външна среда (в училище или по някакъв друг начин). Само така се обяснява възможността бързо да се създаде слав. азбука и да се преведат богослужебните книги – трудна задача, блестящо изпълнена”(26, с.394).

От тези думи на П. Динеков се разбира, че той оспорва единствените извори за живота и делото на Братята, в които недвусмислено е посочено, че Константин не знае славянски, а Методий го е научил, когато бил назначен за архонт на славянско племе. Малко по-различно звучи мотивът на василевса Михаил III да изпрати Кирил и Методий в Моравия, според когото те знаели славянски както всички жители на Солун. Създателите на ЖМ не споменават чрез репликата на добре осведоменния владетел да е майка им славянка и славянският да е бил за тях майчин език.

Професор Динеков обяснява бързото създаване на славянската азбука и превода на богослужебните книги със славянски произход на Философа Константин и брат му Методий, защото, освен тази логическа постройка, директни свидетелства липсват. Той пише: „Не са особено плодотворни усилията да се намерят преки указания за слав. произход на братята”(26,с.394). Иначе казано, свидетелства за славянски произход на Константин и Методий не са установени, а това има пряко отношение към причинно-следствените отношения, според веригата: намерени са преводи от гръцка богослужебна книжнина на перфектен славянски език – това се дължи на съвършеното владение на славянския от преводачите - братята Кирил и Методий, благодарение на тяхната майка славянка – т.е. те са славяни. И въпреки всичко това, славянският произход на Братята, деца на славянка, не е намерил потвърждение. Впрочем, питам се дали в ония години децата на славянки от бащи българи са били славяни? Просветените го знаят.

Да се обосновава славянски произход на светителите със „съвършено” познаване на създадения от самите тях литературен език е направо смешно; какво изумително има в това да знаят те отлично езика, който са създали? Само че, нали когато се бил формирал КМле в процеса на преводите, азбуката е била вече готова? Как така за нейното създаване е повлияло „съвършеното знание” на несъществуващ език? Значи авторът - Динеков има предвид, че Братята били знаели не създадения от тях език, а говора на солунските славяни. Като не се поставя под съмнение фонетичното съответствие между КМле и Глаголицата е невъзможно да се мисли, че Глаголицата е създадена за да отговори на фонетичните изисквания на определен народен славянски говор. Намерих обяснението - за да се получи хармония между готовата вече азбука и създадения уж в процеса на преводите език, **значи езикът е бил пригаждан към азбуката.** Соломоновско решение, нали?

По-късно П. Динеков споменава молбата на Растица към Михаил III. Той акцентира върху азбуката, създадена от Константин: „...през 863 К.-К.Ф. и групата му заминават за Моравия с готовата слав.азбука и преведени книги”(26,с.407). За езика, на който са написани тези книги, не става дума. Очевидно авторът не се притеснява от проблем за „учениците” в Моравия, свързан с ползването на езика на преводите, тъй като той ще да им е бил познат, като народен славянски говор. Такава постановка на проблема автоматично разгадава неговата позиция – езикът на преводите е имал незначителни различия с битовия говор на моравските славяни, т.е. филологическата намеса при създаването на КМле в процеса на преводите не е внесла в езика никакви съществени промени. Това поражда два извода – веднъж, че всички славяни говорят един език и второ, че преводите са направени на този общ народен език.

По-късно ще се прочетат цитати от съветски учени, с които се отрича единния всеславянски език.

Отделните процеси, като пригаждането на славянския говор и на „съответната“ му азбука за превод от гръцки, не са разгледани по същество в обсъжданите тук статии. И поради това не е определено времетраенето им. Този недостатък на славистката доктрина е довел до фиктивна, или ако искате - до нереализуема и погрешна представа за изграждането на писмеността, като технологична последователност и времетраене, необходими за самите преводи на гръцката религиозна книжнина. Това показва липсата на оценка дали е било възможно в рамките на възприетия от П. Динеков срок (между 862 и юни 863 г.) да се извърши преводът на Изборното евангелие. Пълният превод на Апракос не се потвърждава в ЖК и то е свидетелство, че П. Динеков отново е в противоречие с автора на житието.

От своя страна Екатерина Дограмаджиева изказва мнение, което разширява значението на първия суперекспресен превод: „К н и ж о в н а т а ф о р м а на С.е. възниква с превода на Изборното евангелие, направен от Константин – Кирил от грц. език на южнобълг. *солунски говор*, който той е владееел като солунчанин” (32,с.745). В тази фраза авторката, както и славистиката въобще, огласяват, че книжовният славянски език е създаден единствено с превода на Изборното евангелие. Намирам това становище като необосновано, за да не кажа нещо повече. Струва ми се, че Дограмаджиева влиза в противоречие с традиционната теза, според която този бърз и великолепен превод е бил възможен само защото Константин е знаел същият този „южнобълг. *солунски говор*” **до съвършенство** и то поради заслуга на майка му – славянката. А защо тогава е било необходимо да се създава „книжовната форма на С.е.”?

Становището на П. Динеков за филологическата подготовка на преводите и за начина на извършването им, е изразено най-пълно с: „...най-вероятно е, че през 862-863 е станало окончателното оформяне на слав. азбука и са преведени най-необходимите богослужбени книги” (26,с.409). Твърде пестеливо е изпуснат езикът от инструментариума на преводаческата работа.

От горното становище на проф. Динеков и след съпоставка с представените цитати от житията по повод създаването на езика и азбуката на Кирил и Методий и извършването на преводите, се разбира доколко авторът се придържа към текстовете на единствените и меродавни извори. Изводът от това говори, че той на дело не приема постановката на житията, а от друга страна обявява доверието си към тях: „Литературно-легендарният им жанр не хвърля съмнение върху тяхната достоверност, защото авторите са имали непосредствени лични впечатления и са се придържали към фактите” (26, с.389). Странно научно разбиране за коректност.

Позицията на Динеков, с която насочва вниманието на читателя към „съвършената (на Братята) азбука, която точно отразява звуковия състав на старобългарския език” може да значи единствено, че тъй като при създаването на азбуката не е съществувал, според казаното дотук, друг език освен солунския славянски народен диалект, тя отразява звуковия му състав. Следователно така авторът изравнява „славянски говор” със „старобългарски език”. Същото се разбира и от словосъчетанието „слав. (старобълг.) език”, т.е. славянският народен говор е еднакъв със старобългарския език. Но нали старобългарският език е създадения в процеса на преводите КМле? Значи по силата на силогизма КМле е еднакъв на народния славянски говор. Ха!

От свидетелство на П. Динеков се разбира, че в България е имало, все пак, учени, които са си позволявали да мислят различно от височайшите повели и да пишат и говорят в рамките на допустимото. Славистът Динеков съобщава за опитите на Иван

Дуйчев да внесе известна научност в сагата, наречена Моравска мисия с убеждението на последния „...че подготовката за това („създаването на слав.азбука и писменост”-допълнението ми е цитат от предно изречение на Динеков) започва по-рано, през петдесетте години на IX в., по време на престоя на двамата братя в манастира на Олимп, ...Около братята се образува кръг от съмишленици и сътрудници, за каквито се говори в ЖК и ЖМ. С оглед на това Дуйчев приема, че азбуката е създадена през 855. Следователно според него задачата е поставена преди идването на пратениците на Ростислав – като израз на виз. политика към славяните...И схващането на Дуйчев е от областта на хипотезите”(26,с.409).

Авторът на съобщението за „хипотезата” на Ив. Дуйчев я оспорва твърде категорично като единствена еретична за монолитната славистка идеология. Да се лансира убеждение, че азбуката е създадена далече преди измислицата, наречена Моравска мисия е за онова време твърде еретично, значи - недопустимо. Защото то поражда съмнение за единственото разумно обяснение, което е свързано с ролята на От Бога цесър Борис и неговите братовчеди Константин Философ и Методий за напрегнатите международни религиозни отношения в Югоизточна Европа.

Използвам случая да отбележа, че вероятно Ив. Дуйчев е стигнал до извода за годината 855 като е изчислил същата година, записана в Сказанието на Черноризец Храбър с 6363 от Сътворението на света, ползвайки гръцката хронологична система Индиктион с константа 5508 години, а не българската с константа 5505 години. Ако надзърнете в моите изследвания за определяне на тази годишна дата (12,с.46-60) ще се убедите, че върнатата година е 858.

По повод създаването на Глаголицата и срока за нейното завършване отразих мнението на П. Динеков, Св. Николова и Ив. Дуйчев. В същият II том на КМЕ четем становище на другия виден славист чл.кор. на БАН Иван Добрев: „Дн. в славистичната наука е твърдо установено, че Константин Философ е изобретил за нуждите на слав.богослужение във *Велика Моравия* глаголическата азбука. Всички негови съвременници и последователи изтъкват, че той е автор на едно съвсем ново писмо. То не може да е К., която е само допълнен виз.унциал за записване на слав.реч” (29, с.309). Този цитат, който ангажира славистичната наука, е в пълно противоречие не само с цитираните становища на първите трима, а и със свидетелството на авторите на ЖК: „И бог,...скоро му яви това и той веднага състави азбуката и започна да пише евангелските думи:...”(61,с.57). Така отразеното противоречие между посочените корифеи на славистиката е не само странно, а то свидетелства за свободно интерпретиране на основния писмен паметник, върху който е изградена тезата за Моравската мисия.

П. Динеков полага големи усилия да избегне ползването на понятието славянобългарски език, за да не дава повод да се мотивира компилативен характер на този език, на основа, най-малко, на български и славянски приноси. Мисля, че е допуснал грешка и влиза в противоречие със себе си, като пише: „Книжовното дело на К.-К.Ф. ...принадлежи на две литератури – византийската и славянобългарската” (26,с.417). От това произлиза изводът, че литературата на държавата на север от Византия е славянобългарска! Какво значи това?

Същият П. Динеков използва и прилагателното „българска”: „Огромната истор. важност на Кириловото дело трябва да се оценява и в светлината на влиянието, което то оказва върху развитието на бълг. и слав. средновековна литература” (26,с.421). За да запази чистотата на славянското начало в КМле, той се стреми да не допусне алюзия за компилацията на българския език и славянски говор. Обаче, славистът се изпуска и разграничава българската от славянската средновековна литература, т.е. той свидетелства за съществуването на жизнеспособна българска средновековна писмена култура. Но понеже познавам способите на славистиката, допускам, че със „славянска

средновековна литература”, Динеков обозначава създадените на „славянския” КМле творби, които за това са славянски произведения. В „средновековна българска литература” той вероятно влага разбирането за славянски литературни работи в България след Преславския събор от 893 г., т.е. те са славянски по същество, но понеже изхождат от Българската държава можем да ги наречем проява на българската литература. Може би ще бъда поздравен за това си прозрение.

И все пак, като използва двата термина „бълг. и слав.” за средновековна литература заедно, авторът ги различава.

Друг цитат от П. Динеков ни отвежда към нови разграничения: „Това свидетелства, че още в най-ранния период от развитието на слав. и старобълг. литература се явява поетическия жанр, създава се традицията на стихотворната реч” (26,с.419). Тук авторът ни обръква съвсем: той разглежда славянската и старобългарската литература като самостоятелни феномени. Факт, който е безсмислен при безкрайните славистки повторения за равнозначността на славянския солунски говор, старобългарския език и езика на преводите.

По-нататък П. Динеков ни хвърля в недоумение: „Въпросът за езика, който използва, е безспорен – това е диалектът на българското население в Солун...По този начин К.-К.Ф. и неговите сътрудници – на първо място Методий, а след това и помладите им помощници – създават нов литературен език” (26, с.410). Как ли авторът е разбрал начина на създаването на този нов литературен език от Братята и кога става това? Е ли КМле за него езикът на преводите или е само вторичен резултат от тези преводи, подобен на изначален славянски народен говор? И понеже не може да се оприличи народният славянски говор с определението на П. Динеков, че Кирил и Методий са създали **нов литературен език**, значи не може да се постави знак за равенство между този славянски говор и езика на Кирил и Методий, наречен от мен справедливо КМле, което напълно отговаря на изказаното от слависта. Но тогава този литературен език не може да бъде старобългарски, който същият Динеков дефинира като славянски с формулата „слав.(старобълг.)език”!

И за да бъде обръкването пълно, той заключава: „Всъщност литературният език, който създават солунските братя носи всички особености на българските диалекти, върху които е основан и не може в никакъв случай да се откъсва от историята на българския език”(26,с.411). Всъщност обръкване ще има само ако си помислим и за миг, че понятието „български език” е нещо различно от „славянски език”. А смее ли някой от академичните среди да си го помисли?

Бих искал да обобща крайното впечатление, което оставят извлечените цитати от статията на П. Динеков:

За славистиката основен израз на делото на Философа Константин е „славянската азбука”. След това била сътворена „славянска писменост”, от което разбираме, че за авторът славянска писменост е равно на славянски говор. Едва в края на разсъжденията си П. Динеков отделя внимание и на езика на преводите и го определя като диалект на българското население в Солунско, което според славистиката е равностойно на народен славянски говор. След тези констатации за азбуката славистът е решил, че „по този начин” Константин и сътрудниците му създават литературен език, който не следва „в никакъв случай да се откъсва от историята на българския език”. Отново въпроса - какво значи всичко това?

Не можах да осмисля какъв е начинът, по който се е появил КМле в процеса на преводите, за който говори Динеков, и какъв ли ще да е този литературен език, основан на нищожния речников състав на славянските говори и на примитивната им граматика. Той не съобщава мнение и за същността на езика, на който са извършени преводите. А че Философът *е знаел до съвършенство създадения под негово ръководство богат*

литературен език, предназначен да отрази гръцките християнски текстове, не е странно. И още повече: то не свързва твореца със славянската общност и с нейния говор, защото и дотук е ясно, че езикът на Братята не е в основата си славянски. Следват серия доказателства и особено убедителни са становищата на руските и съветски учени, в които те установяват значително различие между езика на християнската книжнина, попаднала в Киев през XI век и местните народни говори.

Ще отбележа, че авторът-филолог не обсъжда как в процеса на преводите може да бъде създаден език с несъмнено заимствана извън основните компоненти граматика. Да не говорим, че изграждането на един нов многохиляден речников състав е труд, който само фантастите могат да си представят осъществен в движение и за времето, възприето от славистиката за това.

Ще изкажа впечатлението си от изключителната сложност, с която славистиката внася хаос в разбирането на коментираните понятия. Вече стана ясно, че П. Динеков не е ясен и достъпен и за него не съществува български владетел, в чието име Братята осъществяват великото си народополезно дело, както и че няма на Балканите Българската империя, чийто интерес да приеме християнската догма е бил основен мотив и повод за големият конфликт между папската институция и империята на източните ромеи. С всичко това той **демонстрира едностранчивост, която е ненаучна, но дава основание да се определи езикът на преводите като някакъв славянски език**. А може би той това е искал!

В този ред на мисли се намесва и Св. Николова: „Виз. император удовлетворява искането на Ростислав и натоварва с отговорната задача Константин и М. Изворите сочат, че в обкръжението на сътрудниците си Константин съставя веднага слав. азбука, превежда най-важните богослужбни текстове и братята незабавно поемат към великоморавската държава” (51, с. 637).

Тази формула на Св. Николова е точният израз на специфичната идеологическа представа на българската славистика за делото на Кирил и Методий.

За да не се повтарям, ще бъда кратък. Читателят да бъде любезен да определи по съвест до колко Св. Николова е била обективна и точна, когато се позовава на изворите, твърдейки, че те сочели Константин да съставя веднага след получаването на задачата „слав. азбука” и да превежда богослужбни текстове. Обяснява ни се, че: 1) Константин (в обкръжението на сътрудниците си) създава еднолично(?) азбука въз основа на фонетиката на неизвестен език. Подказва ни се с мълчание да е това жив народен славянски говор. Няма данни да е бивал този говор оприличаван на писмен или литературен език, със задължителната за това ниво граматикализация. Как тогава е успял Философът, без филологическата езикосъздаваща намеса на целия си творчески екип, да сътвори „съвършената си азбука”? 2) Същият един Константин бил превел на неизвестен език с безпочвена, поради това, азбука най-важните гръцки религиозни текстове и Братята незабавно поемат към великоморавската държава (чак пък велика! – откъде пък се взе това възвеличаване?).

Няма да коментирам обстойно цитата, но ще отбележа мнението на Св. Николова, че преди за поеме за Великоморавия Философът бил превел една серия религиозни текстове, което не се потвърждава от автора на ЖК и от колегата ѝ П. Динеков.

Ще напомня на читателя дадените по-горе цитати от двете жития, посветени на хронологията на създаването на писмеността и направата на преводите.

Изразеното в Кирило-методиевската енциклопедия мнение от Св. Николова може да се приеме като визия на българската славистика: „...безспорен истор. факт е, че за пръв път в средновековна Европа слав. просветители Константин-Кирил и М.

създават нова цялостна и завършена писмена система, която отразява по най-съвършен начин особеностите на един жив народен говор, за пръв път превеждат на говорим език всички най-важни богослужебни текстове и въвеждат изградения от тях нов книжовен език в богослужението, за пръв път целенасочено и системно разпространяват нова писменост и просвета” (51,с.640).

След прочитането на горните възвишени слова човеку е необходимо да се окопити, за да осъзнае какъв е най-съвършеният начин да бъде отразен един жив примитивен народен говор от една завършена писмена система (каква ли може да е представата за такава система?) и накрая да си даде сметка дали е възможно да бъдат преведени на същия *говорим* битов език на някакво славянско племе гръцки християнски текстове, които бележат съвършено за времето си езиково творчество.

Не мога да си представя танталовите мъки на Константиновите сътрудници, ако трябваше да превеждат гръцката християнска книжнина на говоримия език на някое от солунските славянски племена. А дали апологетите на панславянска политическа идеология са си давали сметка за едни такива усилия?

Като изразител на славистка теза, Св.Николова я излага твърде убедено и с: „...през 862 ... те (Константин и Методий – С.Д.) ... се подготвят за заминаване във Велика Моравия, като носят със себе си готовата вече слав.азбука,... както и първите преводи от грц. език на богослужебни книги, в които те издигат говоримия народен език на бълг.славяни до степента на пръв книжовен слав.език” (51,с.638).

Както се вижда, авторката обявява, че Братята занасят във Велика Моравия „издигнатия от тях до степента на пръв книжовен славянски език говор на българските славяни”. Твърдение, което е лишено от най-елементарни основания, но което не пречи на Св. Николова да нарече този посредствен говор език. Да приемем, че теоретично е възможно изкуственото развитие на един жив народен говор, чрез скокообразно увеличение на речниковия му състав и модернизирание на граматичния му строй за определени преводи. Дали обаче задачата е реализуема, когато филологическата подготовка за целта, разкрита от авторката, се отнася до високия стандарт на гръцката религиозна книжнина в рамките на минималния според ЖК срок? Това е повече от съмнително. За да не заявя категорично, че е невъзможно.

По повод горното авторско дълбокомислие могат да се направят твърде много бележки. Ще обърна внимание на читателя, че зад тези красиви слова няма нито едно доказателство. Все пак ще запитам риторично: Какво ли е разбирала авторката под понятието „просветител” и защо са наречени Братята просветители и на това отгоре славянски? Защото са обучили експериментално на новия език по 50 ученика на княз Растица и на кан Коцел⁸ ли? Намесих тук езика, защото неминуемо в обучението на казаните ученици и бил включен и езика на преводите, нали?

⁸ Ако проучим по-внимателно произхода и живота на Коцел, и неговите отношения с владетелите на Балканите и с предстоятеля на Западната църква, ще се запознаем със съобщението на ЛИБИ, съгласно което Прибина и сина му Коцел, *заедно със своите хора* (1,с.134), са потърсили убежище през или след 835 г. именно в България, а не в някое от балканските славянски княжества.

Изразът „свс своите хора” подсказва, че Прибина е извършил придвижването си до България с цялото племе. Гостоприемството в такива случаи не е обикновено поведение; тук се виждат специални отношения, които най-естествено се основават на етническа близост. Логично е да се очаква, че пребиваването на Коцел в България от детството му е оставило у него спомените от младостта, когато той е могъл да контактува с младия престолонаследник Борис.

Освен това, обръщам внимание на факта, че Прибина бил напуснал местообитанията си под натиска на славянския княз Моимир, което някак не се връзва с логиката за прословутата етническа солидарност на славяните. **От това следва, че е по-вероятно да са поданиците на Прибина не славяни.** Фиксираното от мене блудо натежава още повече със свидетелството на автора на „Покръстването на баварци и каринтийци”, съгласно което Прибина бил обратно „...приет от комита Салахон...” (1,с.134). Това разбирам като завръщане на племето на старата си територия с одобрението на един комита с

Нека бъдем точни:

Културните дейци създават специфичните за културата знания, а просветителите ги разпространяват, като ги правят достъпни за хората.

Основната предпоставка за създаването на писмена култура е наличието на писменост. Ползвайки тази възможност за писмено творчество, авторите изграждат културата на своя народ. От своя страна просветителите работят сред обществото да доведат културните достижения до знанието му. Така се подреждат във времето писмеността като потенциал, културата като съвкупност от знания и просвещението като дейност.

Тази подредба позволявали ли да наречем Братята просветители? Константин, наречен Кирил и брат му Методий са **създатели** на модерна за IX век българска писменост, поставила основите на една нова християнска култура, но не са просветители. **Споменатото обучение на българчета и славянчета е фактически извършен от тях експеримент за начина на възприемане на новия компилативен език от представителите на етносите, чиито говори са в основата му.**

Тази формула ми дава основание да бъда категоричен: **Кирил и Методий са дейци на културата, създатели на езикова и писмена култура за ползване в българската християнска църква и в Българската държава, те са и литературни творци, но не и просветители - популяризатори. Братята са основоположници на една модерна за времето си култура на българския народ, а техния писмен език е в основата на литературните езици на славянските народи.**

За реално разпространение на новата писменост на Кирил и Методий в периода преди визитата им при папата не може въобще да се говори. А да се пише, че те са разпространили просвета, е проста измислица. Подобни твърдения свидетелстват, че авторите им не разглеждат реалните усилия на светителите да бъдат представят на папата преводите като доказателство за готовност на Българската държава да учреди православна църква. Посещението им при папата не се коментира от авторката, защото е близко до ума, че да търсят Братята подкрепата му за реализация на византийската инвазия сред западните славяни (в диоцез на Апостолическата катедра), е направо немислимо. Очевидно, да се мотивира посещението на Константин и Методий при папата с искане да бъдат дадени от него права на западните славяни да свещенодействат на своя език, когато за това са се застъпвали посланици, изпратени от

българско име, който вероятно е бил глава на някакво по-крупно образувание на местни българи. Освен това Салахон е наречен комита, което напомня за българския комита Никола, бащата на Комитопулите, чието длъжностното наименование „комита” е българско, доказано и от гръкоезичния български надпис, намерен до село Наръш, в който се споменават „Теодор оглутаркана” и „комита Дриста” (2,с.252).

В славистките извори се съобщава, че моравската държава била присъединявала околни славянски племена, чрез което станала опасна за свещената Римска империя на Карл Велики(?). Направих моя компилация от думи на Динеков и Св. Николова: „Велика Моравия е силна и добре организирана славянска държава” (26,с.407), която...„се превръща в опасност за силната Източно-франкска империя” (51,с.639). С тези думи авторите дават основание да се страхуваме от надигащата се славянска опасност, застрашила цяла Европа.

Едно директно доказателство за това, че Коцел е владетел на българско племе намирам в Марчанския препис на „*О Писминехъ*” на Черноризец Храбър, където е написано, че Константин и Методий са сътворили българската писменост „...ва време Борска княза вльгърьскаго и ... Коцдала княза вльгърскаго” (42,с.172). Няма съмнение, че Коцел е княз толкова, колкото княз е Борис, но фактът, че Борис е българин дава основание да се мисли, че и Коцел е българин.

От горните данни и анализ може да се направи един извод: Прибина, съответно Коцел, са били владетели на българско племе.

патриарх Фотий и от повелителя му василевса Михаил III е обидно за интелigentния познавач на отношенията между гръко-ромеите и Апостолическата катедра.

Обичам да питам: Е ли литературният език на Братята отражение само на особеностите на живия народен славянски говор и с какво се различават те ако има някакво различие? С какви примери за разпространена от тях просвета е разполагала авторката? Защо славистиката не говори за Език на преводите или Език на Кирил и Методий, стоящи в основата на Моравската мисия? Защо авторката не е написала два реда за направените от Константин допълнения към говоримия народен език на българските(солунските) славяни, за да го превърне в литературен език, и дали тя си е давала сметка какви са били източниците за огромното увеличение на лексикалния състав на славянския народен говор, за да може да се извърши преводът на богатата лингвистично гръцка богослужебна книжнина? Този ми въпрос е в духа на славистката фантазия за славянска преданост и отдаденост на Братята към „родната солунска славянска” общност. И ако славистиката признае в крайна сметка, че наистина литературният език на Кирил и Методий стои недостижимо над възможностите на прословутия народен славянски говор, няма ли да се откаже от определящото според нея значение на *съвършеното владееие на славянския народен говор от Братята – етнически славяни*, за създаването на прекрасните славянски преводи от гръцки?

Защо ли не говорят Динеков и Николова за азбуката на светите Братя с името ѝ Глаголица?

И поредния въпрос: Какво е искала да ни каже авторката, като е нарекла няколко пъти Велика Моравия територията, за където били заминали Братята? Дали пък тя знае по-добре от създателите на П.л. местоназначението на митологичната Моравска мисия, за което в Пространните жития има записано единствено Моравия. Не е без значение и фактът, че в същия том II на КМЕ другият автор, който публикува нарочна статия за Моравската мисия на Кирил и Методий - Г.Сотиров, ѝ е дал заглавие „Моравска” (62,с.732), а не „Великоморавска мисия”. Допускам, че неговата подготовка по проблема на статията му е била достатъчно задълбочена.

В резултат от проучването на посочените две статии на именитите славистки авторитети установявам, че те са ползвали наименования на говори, езици и литература, свързани с делото и с преводите на Кирил и Методий, както следва:

„Славянски език”, „народен славянски език”, „говорим народен славянски език”, „славянски говор”, „солунски славянски диалект”, „пръв книжовен слав.език”, „говорим народен език на бълг.славяни”, „език на славяните от българската група”,

„жив народен говор”, „говорим език”,

„български език”, „старобългарски език”, „слав.(старобълг.) език”, „диалект на българското население в Солун”, „български диалекти”, „бълг.народна реч от IX в.”, „литературен език, който носи всички особености на българските диалекти”, „литературен език, който не може да се откъсва от историята на българския език”,

„нов книжовен език”, „литературен език”,

„слав. средновековна литература”, „славянобългарска литература”, „бълг. средновековна литература”, „старобълг. литература”.

Не бих казал, че дадените определения носят на читателя прегледност и разбиране за действителния език, използван при преводите. Но дали може да се систематизира това огромно разнообразие и да се направи разбираемо то?

Може би П. Динеков и Св. Николова са си представяли как реално може да стане преводът на стилоно сложната гръцка християнска книжнина с народния говор на славяните, как се превеждат хилядите гръцки думи, чиито значения липсват в речника на този примитивен език; как ли са били изградени „в движение” граматичните конструкции на получения като *вторичен* от преводите продукт – „литературния

славянски език”? Обяснявам си това голословие с безкритичното или по-точно безразличното отношение към Кирило-Методиевото дело от колегите на авторите - слависти. Естествено, за езика, създаден от Братята не се говори, защото да се твърди някаква негова славянска същност е, както ще се види по-късно, чиста спекулация. С риск да бъде обвинен в повторения, ще заявя отново, че освен голи твърдения, славистиката няма смислено доказателство, че езикът и азбуката на Кирил и Методий са славянски, защото според направения по-горе анализ на понятието „славянски”, то е абстрактно и лишено от етимологична база.

Става притеснително, когато трябва да се обоснове култивирането на славянските говори с литературния славянски език на Кирил и Методий в процеса на преводи на религиозни текстове от гръцки без всякаква конкретна филологическа подготовка. Сега се срещаме с още един странен феномен. Славистиката не формулира същностната характеристика на критериите, които дават основание за народността на един език, което е от значение за определяне на етнолингвистичното наименование, както на КМле, така и на съвременния български език. Това е защото когато са били открити преписите на пространните жития на Кирил и Методий и са били установени в тях граматични и синтактични форми от славянските говори, крупните лингвистични различия между тях са били подценени. А да се даде по-късно ход на анализ на горните различия е противоречало на догмите на панславизма, следователно е било невъзможно, както тогава, така и днес.

Какъв е тогава езикът на преводите?

Цитираните по-горе П. Динеков и Св. Николова се осланят на житията относно създаването на някаква славянска писменост и фантастичното просвещаване на западни славяни и ни го обясняват с имперските амбиции на ромеите. Ако това е била целта на присвоената, като идеологическа платформа от панславизма Моравска мисия, обяснява ли ни се защо гърците са били готови да правят разходи за създаване на славянска писменост и за обучение на далечните западни славяни, вместо да реализират много по-голямо влияние върху тях, като им предадат своя език или поне своята азбука? **Както са направили с азбуката на българите след 1018 г., нали?**

4.2. В. Червенков пренася от СССР директиви как да разбираме делото на Братята

Българската публика е бегло запозната с реалната оценка на книжовното дело на Великите основоположници на българската християнска култура. Много малко от тези, които могат да прочетат обсъжданите две статии на Динеков и Николова, биха се замислили за корените на всичките фалшификации, на които са подложени двете жития. Двамата автори не са включили в литературните си справки един съветски професор, който през ранната 1945 г. е донесъл в София дадените му от панславянската московска върхушка директиви за разбирането на книжовното дело на Братята. Става дума за Вълко Червенков, който на 23 май 1945 г. „държи в Народния театър в София пред тържественото събрание в памет на Кирил и Методий” директивен политически доклад (71), с който се рамкират коловозите на великото им дело. Цитатите, които ще извлекат от казания доклад, ще покажат дали П.Динеков и Св. Николова са изложили, всеки в своята статия, оригинални находки и изводи от анализите си на историческите разкази за културните заслуги на творците или просто са преписали тезисите на Вълко Червенков:

„По поръка на византийската църква и на византийския двор двамата братя създават славянска азбука, започват превод на редица църковни книги на славянски език тъкмо за целите на християнската пропаганда на Византия” (71,с.31). „Кирил и

Методий, като византийски мисионери, са съставили славянската азбука за целите и задачите на християнската пропаганда” (71,с.30).

Както се вижда, езикът на преводите не се обсъжда, защото е трябвало да се обясни какъв ще да е бил този език! За възможна роля на българския владетел се мълчи, за Българската империя и за целите на От Бога цесаря Борис да покръсти българите също не става дума. Великият брат не го е позволил през 1945 г.

Но да се квалифицират Братята като византийски мисионери въз основа на измислена постановка е лесно и подходящо за унижението на българите.

„Ето защо *Кирил и Методий*, както и техните ученици, една част от които са намерили прибежище в Русия, не принадлежат на един отделен славянски народ, а принадлежат на цялото славянство”(71,с.32).

Панславянската директива, която лишава Братята от българска народност, е в действие! С добавката, че някои от Учениците са намерили прибежище в Киевската Рус Червенков е допуснал груба грешка, като си е измислил, че в първите години след 885 г. е имало властващ в Киев християнин, който да приеме и приюти някой от Учениците-християнски книжовници.

„Кирил и Методий, както е известно, са били синове на голям византийски чиновник, родом от Македония, която по онова време е била заселена със славяни”(71, с.31). Гласът на Коминтерна прави опит да внуши на българите деликатно, че бащата Лъв е бил най-вероятно славянин. И както Македония не е българска провинция, така и Братята не са българи.

И продължава: „...отечественофронтowska България е скъсала веднъж завинаги с идеологията и практиката на великобългарския шовинизъм и държи високо и чисто знамето на всеславянската солидарност,...”(71,с.26). Нали сме си славяни! И защото „...делото на *Кирил и Методий* поради това изпъква с най-голяма сила именно като общо славянско дело” (71,с.26,27). Пролетарският интернационализъм в Източна Европа е продължител на панславянския империализъм от Късното Средновековие!

„Нашата страна, както по-късно и Русия не само са приели християнството от най-културната за времето си страна, но са приели това християнство на свой роден език”(71,с.30).

Оценете този патриотизъм и познайте какъв е този език.

Впечатлява тезата на Червенков, че делото на Братята е посветено на християнската пропаганда, но за конкретни техни действия за реализацията на християнизиранието на славяните в цитаделата на православието – Рим, не се споменава.

Всъщност и Динеков, и Николова не се занимават с такива „детайли”.

Изведените от статиите цитати са валидни за указанията на московските ни културни опекуни и до наши дни. Ще помоля читателя да си отбележи принципните различия между позициите на двамата славистки автори и постановките на българския болшевишки вожд. Ще се радвам да се запозная с установените различия.

Обобщение на представените чрез цитатите мнения на авторите П. Динеков, Св. Николова и В. Червенков:

По повод молбата на моравския княз Ростислав (Растица) василевсът Михаил III бил решил да я удовлетвори и натоварил с това Философа Константин и брат му Методий. Братята, бидейки славяни и овладели, обучавани от майка си, до съвършенство славянския език, веднага съставили отлична славянска азбука за фонетичните потребности на говоримия народен език. Когато азбуката е готова, без да губят време те и Учениците им започват да превеждат на същия славянски говорим език, определен и като „старобългарски”, богослужебната книжнина, предназначена за православните църковни служби на западните славяни. В процеса на преводите се изгражда един нов великолепен литературен славянски език. Преводите, направени от

Братята и учениците им, са на превъзходен славянски език, отразяващ по най-съвършен начин особеностите на един жив народен говор, и това свидетелства за техния славянски произход.

5.0. Различията между свидетелствата на древните автори и визията на славистите, относно подготовката и извършването на преводите

Съпоставката на сведенията на древните автори за подготовката и извършването на преводите от гръцки на богослужерна книжнина, с направеното по-горе обобщение на становищата на П. Динеков, Св. Николова и В. Червенков по темата, могат да бъдат подредени по следния начин:

5.1. За езика на преводите

От житията: След като Константин отправя молба към Бога да му даде прозрение за създаване на необходимото за изпълнение на мисията, Бог му явява (разкрива) езика.

Според славистите: Няма директни указания за избора на езика на преводите, но тъй като езикът на Кирил и Методий е създаден в процеса на самите преводи, значи в началото е съществувал само народния славянски говор на племе от солунския регион.

Няма коментар на славистите дали би могло с лингвистично ограничаване говор на славянското племе да се преведат изисканите и словесно богати текстове на гръцката религиозна книжнина и как технологично може да се създаде богатата лингвистична база и сложна граматика от един примитивен говор, в процес на ползването му за преводи.

5.2. За създаването на азбуката

От житията: След явеното на Константин божествено внушение за Словото, което може да бъде само език, Братята създават азбуката, като функция на неговата фонетична специфика. Константин устроил азбуката **веднага** след създаването на езика.

Според славистите: Константин и останалите творци създават като основна цел на делото си славянска⁹ азбука, за която се предполага, че е фонетично съответстваща на казания народен славянски говор.

5.3. За извършването на преводите

От житията: Преводът на първия гръцки религиозен текст е започнат хронологично след „появяването“ на езика и след създаването на неговата функция – фонетично съответстващата му азбука.

Според славистите: Преводите са започнати веднага след сътворението на азбуката на основата на битовия славянски говор. В процеса на преводите е бил изграден славянски литературен език, който се пропуска да бъде именуван език на Кирил и Методий. Мълчаливо се подсказва, че този език е доминиран от славянски говор, т.е. че е славянски език.

6.0. Представа за делото на Кирил и Методий като създаване на писменост

В коментарите си на цитатите, изведени от работите на споменатите многократно традиционалисти ставаше дума, че славистичната наука е оставила неосветено едно твърде важно понятие като писмеността.

⁹ В Глаголицата се установяват редица букви, чиито имена и значения не са славянски, което свидетелства, че тази азбука не е направена единствено за славянски говор.

Така например проф. П. Динеков разкрива, че „...бранейки се срещу чуждоземните домогвания, славяните създават своя писменост;”(26,с.388) и прави „...предположението, че тук (на Олимп – С.Д.) те (Братята – С.Д.) са започнали своето голямо дело – създаването на слав. азбука и писменост”(26,с.402). И по-долу авторът продължава: „Фактът на създаване на слав.азбука и писменост е изключително важен”(26, с.409).

Поставянето на „слав. азбука и писменост” в един порядък е все едно да кажем, че Кирил и Методий са създали веднъж славянска азбука и отделно - славянски език и славянска азбука, като елементи на славянска писменост. Несъмнено, според своите познания и политически пристрастия, П. Динеков е поставил създаването на „писмеността” след „славянската азбука”. Оказва се, че поради непонятни стилни или семантични неуредици, проф. П. Динеков е допуснал да спомене на два пъти в едно изречение азбуката - веднъж самостоятелно и веднъж като елемент на писмеността.

Авторът изказва мнение, че „По-нататъшната дейност на К.-К.Ф. е свързана изцяло със създаването на слав. писменост и нейното разпространение сред западните славяни”(26, с.407), с което свързва семантично писмеността с книжовното творчество, защото писмеността се създава като еднократен акт и не се простира във времето, ако изключим процеса на напасване. Странно е да се твърди, че Братята са създали **славянска** писменост, след като не се разбира това понятие и не е правен езиков анализ на КМле с доказателства, че езикът на тази писменост е славянски. Пълна безсмислица.

Динеков обявява още, че Философът Константин, освен да създаде славянска писменост, я разпространява сред славяните. А за разпространяването на „славянска писменост” от Кирил и Методий сред славяните не можем да говорим, защото създаването на преводите, за да бъдат представени на папата не може да се оценява като разпространяване на писменост сред славяните. Още повече, както ще бъде доказано, тази тайнствена писменост, чиято същност не се разбира, в никакъв случай не е славянска.

От друга страна, както ще се види по-долу, през 1975 г. понятието е било ползвано на най-високо управленско българско ниво. Става дума за надпис, поставен върху бронзов венец, подарен от диктатора Т. Живков на църквата „Сан Клементе” в Рим с текст в чест на „создателите на българската и славянската писменост”.

При моите изследвания на обсъжданата тема не съм установил да е споменавана „писмеността” с разбиране на нейното значение. Изказвах много пъти мнение, че терминът не е строго дефиниран.

Много е интересно и заедно с това необяснимо, защо българските филолози не са забелязали или не са осмислили споменатата в динамика „писменост” от древния автор на ЖК.

Случката е свързана с несъществуващ разговор между василевса Михаил III и философа Константин по повод изпращането му на културна мисия¹⁰ сред западните славяни. Василевсът бил поискал от философа да изпълни молбата на моравския княз, без да конкретизира нейния характер и обем. Константин бил възприел задачата в смисъл да подготви християнска книжнина, за което му било необходимо да ползва техни, на славяните, букви. Византийският император го уверил, че такава азбука не е съществувала и не съществува. От това Константин бил разбрал, че за да изпълни поръчката ще трябва да изнамери букви за славянския говор, за да може да се сътвори религиозна книжнина. Той изразил опасение, че могъл да си спечели име на еретик (61, с.57).

¹⁰ Няма доказателства за такава мисия. Тя е израз на политически ход, с който авторите на П.л. съобщават за делото на Братята без да застрашават сигурността на България и на принц Симеон, като заложник в Константинопол след 870 г.

Да се предполага възможно разширение на задачата от самия Константин с направата на преводи от гръцки на богослужебна книжнина на славянски говор е невероятно. Този високо ерудиран учен-философ и граматик е знаел прекрасно, че на славянските народни диалекти не могат да бъдат преведени свръх сложните гръцки християнски текстове.

Не се споменава, но можем да предположим, че опасна за философа била властващата по това време триезична догма. „Царят” му вдъхва смелост и му препоръчва да се уповава на Бога: „Ако ти поискаш, това може да ти даде бог, който дава на всички ония, които се молят без съмнение, и отваря на ония, които чукат” (61, с.57).

Боню Ст. Ангелов и Христо Кодов споменават „писменост” в думите на Философа към василевса Михаил III (ЖК):

„**Стига само да имат (славяните – С.Д.) писменост на своя език**” (38,с.136).

Във факсимилето на Загребски (Владиславов) препис от 1469 г. това е изписано с:

„**ашенмають боуквы въ языкъ свон**” (38,с.81).

А в осъвременения запис с кирилически букви виждаме:

„**аше нмають боуквы въ языкъ свон**” (38,с.104).

Впечатлява преводът на съвременен български на кирилическия израз „**боуквы въ языкъ свон**” с „писменост на своя език”. Преводачите превеждат **боуквы** с писменост и я свързват погрешно с „на своя език”. Правилно е да се разбира, че **боуквы** (буквите) са **въ**, в смисъл **за** и **на** този език, тъй като тяхното звуково съдържание е предназначено да обслужва говорните му звукове, с което се обяснява правилото да има всеки език своя азбука. Правилният превод е „**Стига само да имат букви ЗА своя език**”.

Направените до тук констатации и оценката на липсващо в науката ни определение на понятието „писменост” ми дава повод и основание да предложа моя дефиниция, с което да попълня една празнота:

Фонетичната българска писменост, създадена от Константин Философ, брат му Методий и Учениците е **възможност** да се записват мисли и описания на чувства на създадения от тях език (КМле), посредством система от буквознаци (азбука), които имат звукова стойност да осигурят пълното и точно фонетично възпроизвеждане на записаното на този език и с тези букви.

За по-добра комуникация с читателя и за да предизвикам обсъждане, правя малък речник:

От житията	От МРстб	Ангелов и Кодов	Диамандиев
книгы „Да се слави бог с книги”	кънигы — книга, съчинение, послание, писмо, букви	писмена(ЖМ)	книги, писмена, писания
словѣньскы книгы		славянски писмена(ЖМ)	словенския език в книгите
боуквы въ языкъ свон		писменост на своя език	букви за своя език

БѢКЪВѢ	БѢКЪТЪ, БѢКЪВѢ – буква, писмо	писменост(ЖК)	букви
ПИСМЕНА	ПИСМЕНАТА, ПИСМА, ПИСМЕНА – писаното, написаното	азбука(ЖК) букви(ЖМ)	букви, азбука (ЖК) букви, азбука (ЖМ)
ПИСМО			азбука
НѢКОНН БѢ СЛОВО (ЖК)	слово, реч, дума	В началото бе СЛОВОТО	В началото бе СЛОВОТО , т.е. в началото бе ЕЗИКЪТ ;
своя реч (ЖК)			своя език

7.0. Хипотеза за създаване на Кирило-Методиевата писменост

Изложените противоречия между свидетелствата на житията и версиите на славистките автори ми дават достатъчно основание да приключа дебата в полза на изложената в древните писмени паметници информация. Но вълпелото в съзнанието на специалистите историци и филолози, както и на всички българи, които са изучавали българската история, едно подобно решение на научен спор би изглеждало неприемливо.

За да докажа правдивостта на животоописанията на Кирил и Методий, т.е. житията им, трябва да аргументирам обстойно и убедително, че не е било възможно да се извършат въпросните преводи с направената, според славистиката за това подготовка, която се отнасяла единствено до изобретената от Братята азбука, фонетично съответстваща на народния говор на някое от солунските славянски племена. Твърдението на славистите, че в процеса на преводите е създаден литературен език, достоен да ги осъществи безпроблемно, е противоречиво и не технологично.

Всяка прецизна научна теза, посветена на проблемни преводи, би трябвало да включва задължително подготовката на езика, на който ще се правят преводите, така че да може да се преведат всички слова от чуждите текстове и синтактичните им фигури. Това се отнася разбира се, най-вече до случаите, при които подлежащият на превод език е богат лексикално и граматически обременен със специфики и древни традиции.

В рамките на поставените ми цели стои и да отхвърля тезата, че КМле, като словесен състав и граматична уредба, бил доминиран от народния славянски говор, което му давало славянски облик. Това значи да отхвърля слависткото становище, че преводите са направени на славянски език, както и че посочените в житията определения като славянски за език, книги, хора и др. са неоправдани. За целта е достатъчно да се докаже, че Кирило-Методиевият литературен език и азбуката, създадена от Философа Константин не са славянски.

В обобщение на поставените до тук цели мога да предвидя тяхното изпълнение с представата за реалистичното създаване на писмеността на преводите, като същност и последователност. Това предполага да аргументирам КМле като новосъздаден писмен език, съответстващ на проблемите, поставени пред него от сложността на гръцките религиозни текстове, чийто превод предстои.

7.1. За надписа върху бронзовия венец, дарен на Римската църква „Сан Клементе“ през 1975 г. от Т. Живков

След като се разбра, че славистиката не борави осъзнато с понятието „писменост“ и го заменя, макар и тихомълком с език („славянска азбука и писменост“)

напомням едно изключително събитие, което бележи особеното и трудно разбиране на това понятие.

Във вестник „Монитор” от 4 май 2019 г. италианският кореспондент на вестника Румен Михайлов публикува информация за посещение на Тодор Живков в Рим на 26 юни 1975 г. при папа Павел VI. В рамките на своята визита Живков посещава гроба на св. Константин Философ, наречен Кирил, в базиликата „Сан Клементе”, при което от негово име е поставена срещу гроба на светията, „... мозайка на цялата стена със Светите братя в цял ръст плюс елегантен бронзов лавров венец с надпис на български и италиански: „На създателите на българската и славянската писменост от Тодор Живков – председател на Държавния съвет на НР България” (49).

Намирам текста върху венеца като важен нов елемент в оценката на проблемите, които се обсъждат тук. Не ще и съмнение – този текст не е изготвен от чиновниците в идеологическия отдел на централния комитет на Живков. Той е дело на български филолози от академичните среди. А може би се дължи на временното влияние на Людмила Живкова (1942-1981).

В понятието българска писменост доверените на Живков историци на българския език не са имали предвид писмеността на уногундурите на Аспарух. Разделението на българската от славянската писменост, направено в надписа върху венеца показва, че за анонимните му автори българите, като народ, са имали писменост, която не покрива понятието славянска, налагана от славистиката.

Не може да се мисли, че зад думите от надписа е скрита славистката теза, според която българите са славяни. В този случай прилагателното „българска” за писменост би било излишно, поради създаващата се тавтология („славянската и славянската писменост”).

Разкритото по този начин противоречие между различните поколения слависти говори, че младите нейни адепти продължават да поддържат безпочвеното си убеждение, че българите като етнос са изчезнали, от което черпят вдъхновение да отхвърлят съществуването на българска писменост – различна от славянска.

А за каква по същество славянска писменост от онова време става дума?

Текстът на надписа е в противоречие с посочените по-горе мнения на Динеков и Николова, според които народния славянски говор е писменост. В цитирания надпис ясно се разграничават два вида писмености, което се дава уродлива представа за делото на Братята.

Азбуките, възприети от славянските народи, се различават според това дали ползват като основа латиницата или кирилицата, като български вариант на гръцката азбука.

Пригаждайки избраната азбука към фонетиката на своите говори, народите формират национални латински или кирилически буквени системи. Този факт е достатъчен за разбирането, че Братята Кирил и Методий не са създатели на някаква общославянска писменост (език и азбука), а единствено са оказали, чрез КМле, въздействие за формирането на славянските литературни езици. Поради различия в езици и азбуки в писмеността на славянските народи, е редно да се говори за руска, сръбска, полска, хърватска, словенска и т.н. писменост. Следователно в надписа на Т. Живков правилно е определена българската писменост като самостоятелна спрямо славянската, а това, че отделно се оповестява някаква единна славянска писменост, е научен проблем на българската славистика.

Убеден съм, че с разграничаването на българската от славянската писменост съветниците на диктатора Живков са дали ясно да се разбере, че задача на Братята е била създаването на писменост за държавата, църквата и народа на българската империя на От Бога цесар Борис. Както е добре известно, тази велика цел на владетеля

и братовчедите му, в името на бъдещата българска цивилизация, е била предпоставена с делото на Кирил и Методий, а с решенията на Преславския събор през 893 г. Кирило-Методиевата писменост, т.е. КМле и Глаголицата стават основа на българската култура през Златния век на Симеоновото управление.

7.2. Алгоритъм на основните работи от програмата за създаването на Кирило-Методиевата писменост

Представям основните и задължителни позиции от алгоритъма за създаване на писмеността от творческия състав на Школата за българска книжовност в тяхната технологична последователност:

- Анализ на обстановката в страната и в т.ч. демографски;
- Разработване на модел за създаване на всенароден български език на основа на компилация на езика на уногундурите и говорите на славяни и траки;
- Изграждане на граматична структура и норми на езика;
- Създаване на азбуката:
 - Установяване на говорните звуци на новия език (буквозвучите);
 - Изобретяване на графиката на буквите (буквознаците);
- Експерименти с използване на новия език и регулация

7.3. Създаване на Кирило-Методиевия литературен език

7.3.1. Историческите предпоставки за създаване и осъществяване на програма за единение на българския народ и за запазване на независимостта на неговата държава

В книгата си „Непознатите Кирил и Методий“⁽¹²⁾ развих хипотезата, че От Бога цесаря Борис и вторите му братовчеди Константин и Методий създават съзаклятието с наименование ЗАВЯРАТА, което си поставя за цел обединението на българския народ и съхранението на неговата независимост от Византия.

За да дойда до представата за необходимост от общ език за народите от Българската държава, трябваше да установя поредица от обстоятелства, които са нейни предпоставки. На първо място стои фактът, че българите са дошли на Балканите със самостоятелна култура и в т.ч. писменост. Този факт не се нуждае тук от доказателства. Завареното от тях население от траки, мизи, даки, кимерийци и славяни не са оставили никакви следи от своя писменост, от което следва, че са били в различна степен на политическо и културно влияние от гърци и римляни до приобщаването им към Българската държава. Това означава, че държавната власт не е имала писмено средство за общуване с тези съставни части на българския народ. Същото се отнася и за завладените гръцки населения, които са останали в рамките на Българската държава.

Тази обстановка е налагала да се създаде на първо място общонароден език за българи, славяни и траки. Достигането на подобно състояние на всенародния език, при нищожните възможности да стане това по естествен път в рамките на няколко века, е реализуемо единствено чрез компилация на някои изходни говори.

Съставяйки Езика на единението на българския народ и изобретявайки неговата фонетична азбука, Братята предоставят на българите писменост. Подчертавам, че КМле е бил създаден пряко в името на единението и консолидирането на многоетническия български народ като общонароден български език и косвено като език на единна българска християнска църква.

По замисъла и начина на изграждането на **КМле** той може да се определи като сборен, съвкупен, съставен книжовен език, а според целите му е справедливо да бъде наречен **ЕЗИК НА ЕДИНЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОД**.

За да осигурят нуждите за пълен и успешен превод от гръцки на необходимия за бъдещата българска църква набор християнска богослужебна книжнина, Братята и Учениците им успяват да композират нови или да моделират заимстваните чужди лингвистични корени така, че да съхранят по възможност морфологичния стил и музиката на основните компоненти на своя език.

На второ място и произтичащо от казаните цели, братовчедите набеязали да направят необходимата подготовка и осъществят подходящи действия да бъде призната на България държавна православна църква, като убедят папата, че са осигурили оригинална християнска писменост (език и азбука) за желаната от българския владетел християнизация на българите. За реализацията на тези намерения Братята трябвало да направят преводи на християнска богослужебна книжнина от гръцки на създадената от тях писменост, за да покажат на Римския първосвещеник готовността на българите за богослужението. Константин Философ и брат му Методий в екип от високо компетентни филолози и лингвисти, които наричам Школа за българска книжовност (ШКБ), осъществяват, най-вероятно, според набеязания алгоритъм, необходимите за изпълнение на програмата работи и в т.ч. кадрови, снабдителни, организационни и много други, които имат спомагателен статут.

7.3.2. Демографски анализ на българското население и набеязване на основните народности, чиито говорни специфики следва да се използват при създаването на единния народен език

Направен е бил обстоен анализ на политическата, религиозната, културната и демографската обстановка в България и като функция от това са били определени основните етноси, представящи българския народ под скиптър на От Бога цесаря Борис I – българи, славяни и траки, чиито говори е трябвало да бъдат в основата на новия език.

До тук формулирах хипотезата си за създаване на езика на Кирил и Методий като компилация. Традиционалистите не са дали становище по хипотезата ми. Но редица български историци и автори на исторически трудове ползват определения на езика на Братята като го наричат „славянобългарски език”.

Г. Бакалов и Пл. Павлов използват изрази, като „славянобългарски език” (36,с.237 и 250), „славянобългарска реч” (36,с.242). Отбелязвам с удовлетворение, че тези определения на езика на българите от IX в. свидетелстват за признанието на авторите, че той е компилация най-малко от български език и славянски говор. Подозирам, че за тях това е резултат от естествена компилация, което не приемам.

7.3.3. Податки за съставена от Кирил и Методий компилация между лексикалните състави на езика на уногундурите и говорите на славяни и траки

Уникалният български възрожденец, атонският монах Отец Паисий, е намерил някъде документирано основание да напише в своята „История”: Светите Седмочисленици „Така събирали избрани и прави думи от българите, от сърбите, от русите, от московите, от словените, от леховите. Много време събирали думи от тия народи, докато съставили псалтира, евангелието и други книги. Предали ги първо на българите и книгите били наречени български, както и досега гърците знаят това. Целият народ и четиримата патриарси, Ерусалим, Синая, Света гора – всички говорят българска или воргарска книга, а не сербска или словенска” (54,с.249). Не ще и съмнение, горният цитат потвърждава изкуствения сборен характер на Кирило-Методиевия литературен език (КМле) и бележи обективно разграничаване на българските от „словенските” думи.

В превода на Иван Добрев на „Похвално слово за Кирил и Методий”, с предполагаем автор св. Климент Български, четем: „Но изнамериха нови букви и ги пригодиха за нов език” (28,с.347). В същото слово: „И на всяко място (има се предвид

Моравия – С.Д.) се прославя Божието име на новия език, на който Методий се явява проповедник и нов апостол” (28,с.353). Убеден съм, че в Кирило-методиевските писмени паметници не съществува по-категоричен запис на великото дело на Братята, създали **новия език** на Единението на българския народ и буквите, които да отговарят на фонетиката и морфологичните закони на говорите, от които този език е съчетан. Ако беше той езика на западното славянско племе, той не би бил наречен така категорично „**нов език**”. От определението на буквите като нови, така както Глаголицата е **нова** спрямо натрапената на Борис гръцка азбука¹¹, можем да съдим, че „**новия език**” е качествено различен от езика на компонентите, били те два или повече. Да, свързването на представата за обновяването на българския народ с определения му от св. Климент „**нов език**” може да се обясни с елементарния аргумент, произтичащ от политическата концепция на ЗАВЯРАТА, за обединението на българи, славяни и траки, обитавали територията на Българската империя. Впрочем, в Похвално слово за Кирил, вероятният му автор Св.Климент Български има една многозначителна фраза: „Облажавам този многогласен език, който възсия за моя народ със зарята на трибезначалното божество и прогони греховния мрак”(28, с.39).

Многократното използване на сложни думи, в които светата троица има водещо място, като „трибезначално”, „трисветли зари”, „троични зари”, „трисъставно божество”(28) и т.н. ми дават основание да приема становището на автора, изложено в динамичен способ, за компилацията от трите говора на новия, наречен от древния автор „многогласен език”. Този символ-метафора на триединството на новия език на българските християни е бил неизбежно добре оценен от Престола на Св.Петър и настоящето ми предположение не може да бъде отхвърлено с лекота.

Трябва да спомена, че концепцията ми не цели да докаже създаването на език, доминиран от българския. Но фактът, че КМле е бил предназначен за Българската държава, църква и народ, говори, че той, по замисъла на своите създатели и възложител, е български. Както е известно, този замисъл е бил постигнат с решенията на Преславския събор.

Обсъжданата компилация се доказва много убедително от многобройните в съвременния български език синоними и в т.ч.: дебел-тлъст; хубав-красив; лош-зъл; любеница-диня; мъчен-труден; бистър-прозрачен; ценен-скъп; ненужен-излишен; глупав – тъп, слабоумен; силен –як; дреха – облекло; рисунка – картина – изображение; ровя – бърникам; ала – но, а, обаче, пък, ама; бавен – мудар; вардя – пазя; гатанка – загадка; дебелан – шишко, дундъо; ерген – бекар; жилав – гъвкав; забава – увеселение; изба – зимник, мазе; катанец – катинар, кофар; лаская – хваля; милвам –галя, гладя; надиплен – нагънат; осланяне – упование; повей – полъх; разрастване – уголемяване; само – сал; тека – лея се; умора – немощ; фиданка – младочка; хайка – потеря; церя – лекувам, леча; чак – дори, даже, била; шамар – плесница; щерка – дъщеря; юлар – оглавник, поводи, дизгини; явно – видимо, забележимо и много, много други. Всички те говорят, че са били устойчиво използвани от етносите, съставляващи българския народ. Нямам претенции да принадлежат изписаните синоними единствено на основните говори на българските народности общности от началото на IX век, но фактът, че са очевидно с най-различна етимология доказва хипотезата ми, че КМле е резултат от компилация на разнородни езици и говори. Ако езикът на преводите беше

¹¹ Имам предвид информацията на Черноризец Храбър в неговото Сказание „**О писаниехъ**”, според която византийският василевс Василий I е наложил на българите на Осмия вселенски събор 869/870 г. да заместят изконната българска азбука с „римска или гръцка”. Това е продължило до Преславския събор - 893 г., когато българската императорска власт приема за държавен, църковен, културен и общонароден езика на Кирил и Методий.

резултат от бавното естествено сливане на говорите на генетично близки народи и общности, това синонимно богатство нямаше да е така изобилно.

Хипотезата ми за КМле, като компилация от казаните говори, не е безпочвена измислица. Тя се подкрепя от модела, изложен от проф. Бл. Шклифов за създаването на националния литературен унгарски език през XIX век: „Унгарският книжовен език е създаден на полидиалектна основа поради опасения от сепаратизъм. През XVII и началото на XVIII век в Унгария е имало няколко регионални писмени форми и силно движение..., за създаване на национален език като израз на стремежа за независимо политическо развитие, което се противопоставя на асимилационната австрийска политика. Унгарските езиковеди и книжовници успяват така да ги обединят, взимайки отделни морфологични и фонетични явления от различните диалекти, че книжовният език да бъде еднакво близък и еднакво отдалечен от носителите на народните говори и по тоя начин да се направят невъзможни сепаратистките тенденции” (73,с.17).

Също така изкуствено беше редактиран преди 1947 г. и македонския български диалект с помощта на руски и сръбски филолози с цел да го сръбизират и отдалечат от българския в максимална степен.

Както големият филолог - Философът Константин, така и брат му и Учениците са познавали диференцирано в максимална степен говорите на основните етнически общности на българския народ. Искам да кажа, че като познавачи на съответните езици, някои от тях са били докладчици за българския език и негови застъпници, други – за тракийския, а трети за славянския. Философът и вероятно някои от Учениците са можели да работят и с езиците на съвременния им цивилизован свят - и най-малко с гръцки и латински.

7.3.4. Становище за лексикалното влияние на основните компоненти в новия език на Кирил и Методий

7.3.4.1. Една част от думите в МРСтб са доказано български

Думи от Малък речник на старобългарски език(34):

П.Добрев - уногундурски думи (30,с.63-141):

вѣлиа (господар,болярин)	–	боила (болярин)
ГОВѢЖДЪ (говежди)	–	говедо (говедо)
зѡра (светлина преди изгрев)	–	заран (утрин)
зѡватн (ям, зобя, кълва)	–	зоб (зоб)
капнѣ (езически храм)	–	капище (езическо светилище)
кѣннѣ (книга)	–	книга (памирско „писан текст”)
пазѡрѣ (пазва, skut)	–	пазя (памирско „пазене”)
пастѣрь (овчар, пастир)	–	пастря (пестя, пазя) и т.н.

Думи, определени в речника като **български**:

пакѣ(пак)

самѣунн(началник, управител)

кѣннѣунн(книжник)

зѣдѣунн (зидар)

и разбира се още много.

В книгата си „Езикът на Аспаруховите и Куберовите българи” П. Добрев прави много сериозно проучване на голям набор от използвани в съвременното ни български слова, като издирва фонетично и смислово подобни на тях в говорите на племена и народи, населяващи земите, от където са тръгнали и през които са минали древните българи по пътя за Европ. В казаната съпоставка са включени и езиците на народите от южните брегове на Каспийско море и Кавказ. За целта авторът е проучил редица речници, в които са преведени от руски думи на персидски, абазински, марийски, пушту-дари, чувашки, дагестански, тамилски, талишки, тувински, чеченски и други езици.

Извън указанията от него редица топоними на територията на Балканския полуостров, в ареала, където са живели българи, П. Добрев, в част II „Речник на оцелелите древнобългарски думи в съвременния български език”, където са дадени и литературните източници, посочва общо 658 думи (30,с.63-141). Давам си сметка, че може би, една част от тези думи не са попаднали в речниковия състав на КМле, а са запазени като диалектни, но това не променя факта, че те присъстват изначално в древния език на българите или са придобити по време на тяхното преселение от Бактрия до Балкана. Всичко това идва да подсказва, че словесният фонд на КМле не е единствено славянски.

След Освобождението на българите от османската зависимост древното българско словесно наследство е било маргинализирано и изхвърлено от българския литературен език като турски думи, което е голяма загуба за българското езикознание.

7.3.4.2. Обогаляване на речниковия състав на българския компонент от други източници

- За приноса на средноазиатски говори в КМле

Независимо от убедеността ми в правотата на версията за индо-иранския произход и водещата роля на българите в Дунавска България, не намерих до тук основание да приема като достатъчни посочените езикови участия за обяснение на произхода на някои лексеми от Кирило-Методиевия речников фонд. Причината виждам в липсата на думи от древните български, тракийски и славянски говор, в които се произнасят изобилстващите в КМле ерови гласни **Ъ** и **Ь**. Както е добре известно те не се срещат в нито един съвременен славянски език, което изключва да са били присъщи на праславянския. Не се виждат в българския речник на П. Добрев (30,с.63-141) и сред еднаквите в персийския примери, които дава Хаджар Фиюзи (68), няма ги и в малкото тракийски думи, както и в гръцкия речников фонд, който е погълнал, елинизирайки го, тракийския език.

Редица автори от известното направление правят опит да докажат, че еровите гласни са с древно-славянски произход. П. Добрев обаче противоречи: „...нямаме никакво право да се съмняваме, че българското **Ъ** е твърде старинно по произход. Това личи от факта, че гласната **Ъ** звучи и в множество изконни български и същевременно неприсъщи на славянските езици думи: КЪЩА, КЪТ, КЪС, ХЪШ, ТРЪС и др.” (30, с.57).

Съпоставям казаното с упоритите съобщения на византийските хронисти, в които българите са наричани и хуни. Има съобщения за тясна родствена връзка на цесаря Крум с аварското каганско семейство.

- Славистиката за тюркски корени на езика на уногундурите

Български историци и лингвисти от миналото изброяват редица думи от съвременния български език, които определят като **тюркски**¹². Може би изброените думи са наистина с произход от Алтай и Урал, което представлява известно основание да се приеме, че в езика на Кирил и Методий има следи от средноазиатски говори.

**Кирило-Методиевски думи
от МРСб на Иванова-Мирчева (34):**

**Думи в българския, обявени от българската
лингвистика за тюркски:**

белчоугъ (лък)
коумирьница (езически храм)
пашеногъ (баджанак)
тоягъ (тояга)
чрътогъ (дворец)
чръпати (изчерпвам, гребя)
чъпагъ(платка за дреха)

белчуг
кумир
пашеног
тояга
чъртогъ
черпаг
чъпаг

Обявените от славистиката тюркски думи, които не бяха намерени в малкия речник на Дора Мирчева и Ангел Давидов, но съществуват в съвременния български език са белег(белез), бисер, бърбек.

Това ми дава повод да направя предположението, че български бойни отряди са се движили твърде често заедно с хунски и аварски подразделения. Много е вероятно, във вековете след залеза на Хунския и на Аварския каганат, отделни племена да са намерили приют в България или някои от тях да са дошли от Панония в състава на Крумовото племе в края на VIII век. Тези етнически отломъци имат азиатски произход и биха могли, в разрез с мнението на П. Добрев, да бъдат приносители на еровете и на редица думи в българския език на Кирил и Методий.

- За лексикалната общност между българския и персийския език

През 2004 г. преподавателката по персийски език в специалност Иранистика към Катедра Класически Изток в Центъра за източни езици и култура на ФКНФ при СУ „Св.Климент Охридски“ д-р Хаджар Фиюзи издаде книгата си „Персийски думи в българския език“(68). В тази книга-речник са включени над 500 лексикални единици. В увода към книгата авторката признава, че нейното проучване изследва думите, които в последните векове, главно посредством турския език, са проникнали в българския. Това ще рече, че би трябвало всички съдържащи се в речника лексеми да са присъщи фонетично и смислово и на трите езика. Направих повърхностна проверка на това предположение и установих, че то не отговаря на истината.

Изследвах дадени от авторката примери, като от групите думи, започващи с буквите **а, б, в** и така до **я**, отделих по две думи, които като гласеж и семантика не фигурират в речника на турския език. Това ще рече, че те нямат значение за турския език, което е указание, че съответната персийска дума не е попаднала в българския език през турския.

Става дума за общите само за българския и персийския език: **базикам**(бърникам), **бея**, **бент**, **вайкам се**, **гердан**, **джам**, **джамбазин**, **дере**, **дерт**, **дирек**, **зор**, **измежяр**, **индрише**, **кесия**, **килим**, **лаф**, **леген**, **лула**, **маг**, **нефт**, **пафта**, **паянта**, **перваз**, **пердах**, **резе**, **раван**, **сарай**, **сефте**, **синджир**, **тахта**, **тенеке**, **тесла**,

¹² Класическите примери са дадени от Пламен Цветков. В книгата си „Славяни ли са българите“ (70) той пише: „Съществено количество български думи като „бисер“, „белег“, „белчуг“, „бърбек“, „пашеног“ („баджанак“), „тояга“, „капище“ („храм“), „кумир“ и други нямат нито славянски, нито индоевропейски успоредници. Някои от тези корени са твърде производителни, а родството им със съответните алтайски форми е вече отколе доказано“. Позволих си да повтора част от посочените думи, обявени за тюркски, защото не се намериха преводите им в МРСб.

хаван, хазаин, хем, чапраз, чиния, чорбаджия, шал, шатра, шахмат, шиш, яхния, яхър и др.

Поради това, че д-р Фиюзи не е направила подробен анализ как посочените персийски думи са попаднали в българския език, правя следните изводи:

1. Еднаквите от горните примери думи, които нямат турско подобие, са безусловно изконни български, което е и свидетелство за обща етимология на българския и персийския език.

2. Останалите примери от речника на д-р Фиюзи могат да се разделят в две групи:

2.1. една част от българските думи, които са еднакви или подобни както на персийски, така и на думи от турския, биха могли да са попаднали в българския език посредством турския през петте века на българска зависимост от османците;

2.2. български могат да са и думи с древен персийски произход и да са били донесени на Балканите от българите на Аспарух, а в турския да са попаднали по други пътища.

Това деление е напълно коректно и свидетелства, че за да са и до днес в българския език определените в т. 1. и в т. 2.2. български думи с индо-ирански произход, значи те са били неминуемо присъщи на речника на КМле, като привнесени от българската му компонента, т.е. нямат славянска етимология.

Изложеното оценявам като убедително доказателство за неверност на версията за самостоятелно славянско изграждане на езика на преводите.

Не мога да пропусна да отбележа горните изводи и като аргумент за персийския произход на българското племе.

- За лексикалната близост между българския и езика на кюрдите

Доказателства за неизвестната до сега близост между езиците на очевидно двата народа с български произход ни дава информацията на един българин, работил през втората половина на XX век с иракски кюрди.

През 2005 г. в София беше проведена Академична интердисциплинарна конференция, на която бяха изнесени редица доклади в доказателства на тезата, че една част от съвременния български речников състав е донесен от конниците на Авитохол в началото на новата ера, както като изконни български слова, така и като привлечени от говорите на народите, с които българите са имали по-трайни контакти при похода от Бактрия през Кавказ до Балкана.

Боян Кръстанов – Балкански, един неизкушен от литературно-исторически амбиции българин, работил с иракски кюрди през 1976 г., представи изключително интересна информация за съвпадения на редица използвани от кюрдските му работници думи със съвременни български слова. Сред местния персонал е съществувало убеждението, че кюрдите „...са ни кръвни братя или братовчеди” (41,с.115). В неговите импровизирани речници са били записани кюрдски думи, като „...над 500 броя от тях са с еднакво значение и еднакво или близко звучене с думи от българския книжовен и диалектен език” (41,с.117).

За да покаже естеството на тази подобност, ще дам малка част от примерите в приложението към доклада на Боян Кръстанов – Балкански „без пренос от други езици според Българския тълковен речник” (41,с.121):

Баамú - баня; дерú - дври,врата; дудúk - дудук; зухáя - суха; кóлит - коли, реже; лóдка - лодка; лок - лоча(диал.), сърба; мазúлька - мазилка; малина́ – малина; махлá - махла(диал.), махала; миндёр - миндер; паалá - палатка; пилá – пила; прóбка, прóпка - пробка(диал.), малък отвор, пробойна; парúск - пръска; рес - реса; сестра́ - сестра; фъшнá - вишна; хежúр - жир (диал.), жълъд и редица други.

Авторът ни уверява, че според тълковния речник тези думи са попаднали в нашия език, без посредници и съответстват на посочените в извод **1.** от коментара на представените от д-р Хаджар Фиюзи общи персийско-български думи, т.е. те са изконно български с обща персийска етимология.

Също така, но „с пренос от персийски през турски език, според Българския тълковен речник” (41, с.121,122):

Багчѐ - бахча; бахшáш - бакшиш; бостан - бостан; герданú - гердан; диван - диван; дивáр - дувар, стена; долáп, долáб - долап; дулгѐр - дюлгер, майстор строител; ембáр - хамбар; карпúз - карпуз, диня; лекѐ - леке; нишáн - нишан, знак, мярка; парчѐ - парче; пердѐ - перде; ръндѐ - ренде; тьоршú - туршия; ханú - хан, помещение, дом; чардáх - чардак; чинáр - чинар, яблан; ширá - шира; шъвáн - чобан, овчар; айжмѐръм - меря; гърдá - градина; дрáа - съдрано, здрано(диал.), скъсано; куучá - куче; мишáк - мишка; стрѐлка - стрелка; тáськ - тесен и разбира се още много други.

Тези 500 броя отбелязани от Боян Кръстанов – Балкански думи свидетелстват, че българският и кюрдският език са били близки ирански езици и че изброените лексеми, употребявани и днес у нас, са се съхранили, защото са били част от речника на КМле. Трайното им закрепване в говорите и ползване от българите до днес свидетелства за приемственост, която не е случайна, защото съответства на езиковата памет на нашия народ.

Както в книгата на д-р Фиюзи, така и в доклада на Б. Кръстанов – Балкански се оказват по един категоричен начин свидетелства за древни български думи, които са попаднали в КМле, за да се съхранят за нас и до наши дни. Но за целите на настоящето изследване са от определящо значение доказателствата, че в КМле е имало преобладаващо изобилие от лексикален неславянски принос. Та, само хилядата думи от речниците на д-р Фиюзи и Б. Кръстанов – Балкански са най-вероятно повече от предполагаемия пълен речников състав на древното славянско племе.

Особено ме впечатли роднинското понятие „сестра”, за което всеки българин би казал, че е славянска дума, но тя не би могло да има разпространение като такава в земите на древното персийско проникване в Близкия изток като позиция от кюрдския речник.

Дадените по-горе информации са сериозни основания да третираме, както древния български език, така и произхода на древните българи, като персийски.

- За влиянието върху българското лексикално богатство от езиците на народите, с които са контактували българите по време на Преселението от Бактрия до Европа

Друг един автор е основал своите констатации върху обстояйни проучвания на съществуващи в руско-средноазиатски речници думи, подобни на съвременни български лексеми от книжовния език и от диалектни говори.

Ст.н.с д-р Игнат Ст. Минков от Етнографския институт на БАН докладва много интересни примери за близост между древни термини от строителната дейност на традиционното жилище и съвременни български понятия. Изобилието от съобщените подобия ще представя с няколко примера:

С думата КЪЩА е наречено основното помещение на тревненско-габровската къща с огнището. Самото огнище се нарича КЪЩИ и е развитие на КЪЖДАЙ от езика пуцу или КЪШТ на езика пхалура. Сред памирските езици е известна думата ПРУСТ – тераса, площадка за спане. Думата ЧАРДАК се среща в Памир и идва от персийското ЧАР – четири и ТАК – стълб, което е площадка на четири стълба. Ще добавя думите СОБА – гостна стая, САЯ - място за спане, СОФА – легло, ДАМ - обор за едър добитък, КАТ – етаж, КЪТ – специално пространство за огнището в къщата, КОШАРА – кошара,

ПИРОСТИЯ – металната стойка в огнището, ЧЕРЧЕВЕ – крило на прозорец(от персийското ЧАР-четири и ЧЕВЕ – пръчки), ЮКЛЮК – вграден в стената шкаф, ЗИД – дувар, зид, която дума се среща само в българския език. В МРстб тя е **зѣдъ** и от нея **зѣдѣчнн** – строител; ДИРЕК – стълб. И специализираните думи от конструкцията на къщата: АТЪЛИ, ПИЦОВАНИ, ЯНОВЕ, ПАЯНТИ, ПОПОВЕ, МАИИ, ПЕРВАЗ, САЧАК, НУТ, ТАЛПА, ЛАВИЦА – от древноиранското ЛАВ – дъска; МАНДАЛО – част от дървена ключалка, ЧИВИИ и пр.(45,с.65-74). И тук виждаме редица строителни термини, голяма част от които са езикови влияния на указаните от автора народи, с които българите са имали контакти по време на Похода. Били са възприети редица специфични заемки. Фиксирани по този начин в българския говор, те са станали български думи и съответно са намерили място в неговия основен лексикален състав.

Това бяха някои резултати от изследвания за съхранени в литературния български език думи, за които можем да сме сигурни, че са били в състава на речниковия фонд на КМле. В съответната част от анализа ми за начина на създаване на КМле отразих виждането си, че творците на българската писменост са създали своя лексикален състав чрез пълен превод на всяка една гръцка дума, за което Философът Константин и помощниците му са въвели в този речник и такива думи, които са били част от българска лексика, независимо от тяхната етимология. Попаднали в речника на КМле, те оспорват славистката теза за първостепенната роля на славянските говори в него и лишават същата теза от всякакво основание да го определя като славянски. И то, не само защото *преобладаващото в един език етнолингвистично присъствие не е критерий за определението на езиковата му група*, а и защото в нашия случай не може да се говори въобще за доминиране на славянски думи в КМле.

- Възможно влияние на гръцкия език върху КМле

За да проверя горното предположение, анализирах произхода на част от речниковия фонд на КМле, представен от Д. Иванова-Мирчева и А. Давидов в техния Малък речник(34). При моето изследване за наличие в него на гръцки думи бяха проверени по метода на случайния подбор 86 страници - от страница 60 през 10 до 480 и от страница 61 през 10 до 481 с общо 1608 думи. От всичките проверени думи се оказаха с гръцки произход общо едва 37 броя – 2,30%, от които със специфично християнско религиозно значение – 17 бр. - 1,06 % (напр. **ѡвангѣльскѣ**, **ѡпархѣ**, **ѡпискоупѣ**, **клар(ос)ѣ** и производните им), като останалите 20 бр.- 1,24% са със светски характер. Установиха се на основа „елини” 5 думи, които не се третират като заемки, защото са етноними. Преценявам, че възприетите от Братята в техния речников фонд гръцки думи с граждански значения представляват интерес: **гнѡфн-тепавичар**, **ѡкокрѣ**-зодиакален знак козиорог, **ѡмпирсанѣ** -пожар, **ѡпенднтѣ**-горна дреха, **каснѡ-канела**, **катааросѣ**-бръмбар, **катапетѡзѡ**-завеса, **католнкнн-всеобщ**, **вселенски**, **кннѣсѣ**-данѣк, **коустоднѡ**-стража (но и от латински), **параскѡвгн-петѣк**, **паропснѡ**-блюдо, **сканѣдалѣ**-съблазѣн, **изкушение**, **статнрѣ**-монета, **тѣктонѣ**-дърводелец (всички те отхвърлени от българската езикова традиция) и **кнѡтѡурнѡнѣ**-стотник(латинската дума центурион), **кнѡтѣ**-ковчег, **стѡмна-стомна**, **стѡмахѣ**-стомах, **хрсольнтѣ**-скъпоценен камѣк. Веднага се забелязва, че преобладаващата част - 14 от 19, не са придобили в нашия език устойчива гражданственост, което доказва нищожното гръцко езиково влияние в българския. От направения анализ можем да извлечем изключително важния извод за езика на Кирил и Методий, в който извън религиозния речник няма попаднали такъв брой гръцки заемки, които биха свидетелствали за трайно културно и в т.ч. езиково влияние в него на гръцкия.

Не може да се пренебрегне фактът, че в българския език има и много гръцки думи, които не се съдържат в МРстб. Този факт говори недвусмислено за неизбежно времево разширяване на гръцкото словесно проникване в българския речник по време на византийската зависимост и в преписите, манипулирани идеологически от клириците, служещи на византийско-татарската идеология. Фактът, че създателите на КМле не са допуснали в езика си забележимо лингвистично гръцко присъствие е доказателство, че предполагащото езиково влияние, резултат на ползваната уж от културните български среди до 870 г. гръцка азбука, не се оправдава.

- Примери за български думи, които не се срещат в речниците на руския, чешкия, полския и сръбския език

В Славянски разговорник(43) намирам много интересни примери за характерни в съвременния български език думи, които са чужди на руския, чешкия, полския и сръбския език. Такива са например **техен, този, кога, всякога, понякога, сутрин, късно, сега, нощес, снощи, догодина, пак, като че ли, уж, нима, нали, дано, тъкмо, също, сам, аз, разбирам, закуска, тук, пазете се, спирка, кой, някой, тъжно, бързо, бавно, баща, кака, чичо, стринка, свако, леля, балдъза, баджанак, зълва, етърва** и много, много други. Забелязва се известно подобие между български и сръбски думи, което се дължи на вековното влияние на българския език върху сръбския.

Ще повтора: дадените по-горе примери с не славянски думи в КМле имат своя произход, както от говорите на уседнали на българска територия различни етнически общности, така и от езиците или говорите на племена и народи от земите по трасето на Великия поход на древните българи от Бактрия до северните поли на Кавказ и после до Хемус. Те са се съхранили до наши дни, защото са станали част от речника на Кирил и Методий и са запазили спомена за една древна цивилизация.

Съставянето на речниковия фонд на КМле не би могло да протече спонтанно и хаотично. По този повод К.Мирчев - големият познавач на граматичния строй на КМле пише: „Кирило-Методиевият език действително има българска народностна основа, но все пак той представя литературна обработка на старобългарски диалект от IX в. и се отличава специално в своята лексика и синтаксис с черти, които не са чисто народни” (48,с.14). От това се разбира, че преводите са направени на език, който представлява **литературна обработка на първични говори на споменати народи и племена**, която обработка проличава от култивиранияте му лексикални и синтактични черти. Такава една обработка задължително организира адаптацията на направените в езика допълнения. За размера на тези допълнения, промени, техния характер и резултата от казаното култивиране на суровия лингвистичен материал се дадоха значителни по обем и разнообразие сведения и примери. Те говорят за огромен по обем лексикален състав на КМле, който е превъзхождал неимоверно речниковия потенциал на славянските говори. Но авторът не дава мнение кога е била извършена литературната обработка на първичния говор – преди началото на преводите или в процеса на преводите, както твърди славистиката, и още повече, дали е била възможна въобще такава литературна обработка.

Направените до тук илюстрации за доказване на невъзможността на народния славянски говор да бъде в основата на езика на преводите, изключват основанията да се твърди, че славянският солунски диалект е преобладавал в КМле, съответно в общонародния език на Българската държава след 893 г. Не може да има съмнение, че КМле е лингвистично изключително богат и това най-малко се дължи на славянския му компонент.

Езикът на единението на българския народ не е доминиран от славянски лексеми. Да не говорим за граматиката му.

Противно на това, основен довод на славистиката, който стои някак като подразбиране, е че българският език е славянски език, защото лексикалният му състав е предимно от славянски думи. Като пренебрегвам временно правилото, че етнонимът на един език се определя от същностните характеристики на неговата граматика, ще посоча и обоснова безпочвеността на слависткия аргумент със следните два изключително тежки примера. Те дават основание да се разбере, че независимо колко е голяма бройката на лексикалните единици от славянския народен говор в КМле, този уникален език не е славянски.

Известно е, че английският език има в речниковия си състав между 60 – 80 % думи с френска етимология, но това не е пречка европейските лингвисти да определят неговата принадлежност към групата на англосаксонските езици, когато френският пък, е език от романската езикова група.

Отдавна използвам примера с мощното влияние на турския език върху говора на българите през годините на българската зависимост в Османската империя. Едва ли не българите са ползвали в речта си повече турски думи, нежели български. Но понеже граматически турският говор не е реализирал никаква съществена агресия в граматическия устрой на българския език и независимо от идеологията, проповядваща тюркски произход на българския език, никога не е ставало дума да бъде определен съвременният български като език от тюркската езикова група. Разбира се това може да се обясни и с руското влияние по времето, когато се е определял състава на славянската група.

7.3.4.3. Приносът на славянските говори за изграждането на КМле

Дора Иванова-Мирчева и Ангел Давидов съставят „Малък речник на старобългарски език“, като ползват лексикален материал, извлечен от писмени паметници от X-XI в. - група **а**), които са наречени още класически старобългарски паметници (КСП)¹³. Те съобщават, че „за количеството на думите в стб книжовен език липсват пълни и точни данни, но те са поне 20 000, като се има предвид, че само в КСП, според изчисленията на Р.М. Цейтлин, са 9616“(34,с.6). От това се съди, че за изписването на първата група източници от X-XI век не е използван целия лексикален потенциал на КМле. Този факт, разбира се, не прави езика на тези преводи някакъв език, различен от КМле.

Авторите на МРстб изказват мнение, че освен изброените от Р.М. Цейтлин 9616 думи, лексикалният инвентар на „старобългарския“ се бил увеличил значително от определените от тях като група **б**) - запазени по-късни писмени паметници на старобългарски съчинения¹⁴. Посочено е обогатяване „...с още хиляди други думи; така напр. само в Шестоднева на Йоан Екзарх от всичките 5472 употребени лексеми близо 2200 не се срещат в КСП (според речника на Садник-Айцетмюлер); в Беседата на Презвитер Козма – около 350 думи, в Симеоновия сборник от 1073 г. – близо 2300 и т.н.“ (34,с.6). Допускането за нарастването на лексикалния инвентар от текущи явления е безпочвено, защото думите за написване на паметниците от втората група извори са естествено от началния речников фонд на КМле и не следва да се мисли, че те са били допълнително прибавени, обогатявайки го.

¹³ КСП е съкращение на израза „класически старобългарски паметници“, в който се включват „стб писмени паметници от X-XI в.“ (34,с.5), представляващи 15 християнски евангелия и старобългарски кирилически откъслечи, а също и старобългарски епиграфски извори.

¹⁴ Авторите на МРстб са ползвали за създаването на речника и втора група писмени паметници от по-късни преписи, и в т.ч. 15 творби на български творци, 13 слова на Григорий Богослов от XI в. и още три преписа (34, с.6).

Изниква нормалният въпрос – дали речниковия състав на славянските солунски говори от IX в. е могъл да задоволи сложните потребности на преводните текстове?

За да дам своя отговор на този въпрос, правя съпоставка между речниковия актив на документирания от Дора Иванова – Мирчева (34) старобългарски език, който е именно КМле, състоящ се от около 20 000 лексикални единици и предполагаения лексикален състав на битовите говори на солунските славяни, който е бил вероятно от 200 до 800 думи. Божидар Димитров изразява мнение за богатството на този речник с израза: „А на пазара К. и М. биха могли да научат език с речник от 500-1000 думи от българските селяци” (27,с.92). Има и по-занижени предположения.

Отговорът е предмет на просто аритметично действие!

Ако приемем, че солунските славяни са ползвали в своята битност 1000 думи, от това следва, че в подготвителния преводите процес Братята и техните Ученици са привлекли или създали нови 19 000 лексикални единици в речниковия състав на КМле. Това ми дава основание да изкажа убеждението, че в МРстб не са попаднали много хиляди думи от бита на българи, траки и славяни, от техния стопански живот, от познанията им за природата и природните явления, от говорната практика на хората в обществения живот и в ежедневието, от присъщите на занаятите специализирани речници и т.н. и т.н., защото не са имали място в посочените от авторите извори, но неизбежно са фигурирали в **гръко-българския речник на КМле**. Т.е. споменатите специализирани термини, нямащи религиозен смисъл не са могли да бъдат фиксирани от изследователите, но те се добавят с цялото си богатство и разнообразие най-малко към цитираните 20000 думи. Давате ли си сметка, уважаеми читателю, колко богат е бил езикът на Кирил и Методий, а това значи и българският език днес?

От всичко казано имаме важен извод: **За изписването на посочените по-горе писмените паметници са били използвани от изследователите не по-малко от 20 000 лексикални единици, което е несъпоставимо с потенциала на народния говор на солунско славянско племе, следователно не този говор би могъл да бъде в основата на КМле, т.е. в основата на езика на преводите.**

Понеже няма писмени доказателства да са заемали Братята от балканските езици значителен брой думи, освен религиозните термини на гръцката християнска догма, мога да направя извода, че първите български творци на модерната за времето си култура на българския народ са ползвали като извор за сътворяване на речниковия фонд на своя език, освен приносите от български, славянски и тракийски оригинални думи, освен производните от моделирането на същите, още и значителен брой единици от латинския език. Пример за вероятна заемка на дума от европейски езици в КМле представляват от МРстб „**блнсканнѣ**”, „**блнсцаннѣ**” (блясък, сияние) и „**блнскъ**” (светкавица) (34,с.65). В чешкия това е „**blesk**” (43,с.57), в полския „**blyskawica**” (43,с.57), а в немски речник намирам „**blitz**” (светкавица) (57,с.159).

Когато по силата на дадените доказателства оспорвам да е КМле основан единствено на славянски говори, е добре да повтора, че изследователите от XIX в. са изградили мнението си, че КМле е славянски език от наличието в християнските текстове на думи от съвременния им църковнославянски. Но дали те са славянски или средновековните руски книжовници са възприели като свои, т.е. родни създадените, или привлечените от Кирил и Методий в КМле не славянски думи?

За да докажа, че думите със славянска етимология в КМле са много по-малко спрямо целия му речников състав, направих експресно изследване на представляващите поредица от всяка пълна втора страница на всички букви от МРстб 32 страници, при което установих, че 391 от всичките 518 думи не са славянски. Сред тях включих такива, за които авторите на речника изрично са указали, че са гръцки, прабългарски, латински и т.н.; в някои има неславянските ерове, носовки, ятовата гласна **Ѣ**;

звукосъчетанията „ЖД“ (като **МЕЖДА** - на руски е „межа“) и други като **НЖДѢ** (понеже, тъй като, когато); думи с типичните български окончания - (**САМЪУНН** (началник,управител), **КЪННГЪУНН** (книжник), **ЗЪДЪУНН** (зидар)); сдвоени думи, в които се използват думи, които през IX век, най-вероятно, не са били ползвани от славяните, като напр. – напр. **САМОВЛАСТЪЦЪ**, **САМОДЪРЪЖЪЦЪ** (самодържец), **САМОЖИТЪ** (който се е самосъздал - Бог), **САМОУХОТЪ**(своеволие); думи, които имат неславянско звучене, като **ПАКЪ** (пак); думи за несъществуващи в славянската битност от онова време дейности, като например глаголите **ПЪСАТН**(да пиша) и **УНСТН** (да чета). Ще добавя, че ако по това време известен брой славяни са познавали четенето и писането, те неизбежно, както става и днес, са ползвали думите на господстващата в региона гръцка култура.

Други не славянски думи от писмеността на Кирил и Методий не са се съхранили в славянския език на киевци и съответно липсват в съвременния Руско-българския речник. Основание да ги отнеса към не славянски думи дава съображението, че руските славяни не биха отхвърлили в говорите си славянските думи от КМле.

Този ред на мисли дава основание да се постави един също така премълчаван научен проблем: трябва ли да се възприемат като славянски слова, създадените нови думи на база славянски корени посредством доказани и присъщ на Кирил и Методий езиков инженеринг? В това число са думите с представката СЪ, която е очевидно не славянска. В МРстб изброих 187 лексикални единици с тази представка. Остава въпросът как да третираме всички тези от тях, които са слети със славянски слова? Бих ги определил като не славянски думи.

Вече обсъждах нееднократно заблудите на източните слависти когато са определили езика на преводите като славянски поради значително присъствие на славянски лексеми в древните преписи и в руския език. Те са приели, че в преписите се чете древнобългарски и са го нарекли славянски. Но за жалост не са направили справка за количеството на славянски лексикални единици в говорения по това време език от българите. А той, въпреки мощното влияние на църковнославянския език, на който се е свещенодействало в българските църкви, е започнал да губи много активно славянското участие в речника си, с което новобългарският език се отдалечава все по-активно от изначалния КМле след руската му редакция от XVI век, което поражда потребност от превеждането на съответни текстове на български. По този повод П.Р.Славейков пише: „Но всичките тия мои опити в писателството бяха написани на славянски език, не на български. Първите мои съчинения на простонародния наш език аз подкачих в Ловеч”(60,с.25). И по-долу: „Д-р Лонг ме услови да превода на български от славянски Новия завет за Библиейското общество в Цариград. Това общество беше натоварило Фотинова да преведе Стария завет”(60, с.37).

С последната информация бих искал да подсказва как динамично и противоположно се е влиял българския говор от руско влияние. Т.н. след създаването на Българската държава през 1878 г. огромно число турски думи, изключени от новобългарския литературен език, са били в повечето случаи заменени с русизми, което обяснява „...изключителната лексикална близост между българския и руския език”(46, с.96). Заедно с това трябва да се отбележи, че възстановяване на отпадналите славянски граматични форми през среднобългарския период на езика не е установено. Така придошлите по силата на военното присъствие и политическо влияние на Руската империя върху младата българска култура увеличава неимоверно славянските лексикални единици в българския речников фонд.

- За общото между КМле и съвременния български, като модел за наследяването на древните славянски говори от съвременните славянски езици

От един експресен лингвистичен сравнителен анализ между: коментирания до тук славянски солунски говори, КМле, съвременния български език и днешните славянски езици, можем да направим елементарния извод, че граматичните различия между съвременния български и КМле са подобни, ако ли не еднакви, с различията на съвременните славянски езици с граматичния строй на древните солунски диалекти.

В следващите ми разсъждения ползвам сведенията на руски и съветски филолози за древните славянски говори на русите и за съответствието им с пренесения с православната книжнина КМле.

Разпространението на КМле в Западните Балкани и в Киевска Рус става за пръв път по Симеоново време в единство с Глаголицата, а по-късно - след XI в. или по-добре XII в. с кирилицата. В процеса на държавното строителство на западните славянски общности, той пренася сред местните населения, както православието, така и възможността да създадат те своя писмена култура. Тук, обаче, трябва ясно да определим обема на влиянието на писмеността на Кирил и Методий, съответно влиянието на техния език, върху езика на местния елит. Ако на първо време славянското духовенство е проповядвало християнската вяра на езика на Братята, постепенно, под влиянието на местните говори този език еволюира до степен да е вече език, различен за всеки от самостоятелните славянски народи. Различието е не само лексикално. Във формиращите се нови славянски литературни езици отпадат и чуждите им ерове, юсове или носовките (с частични изключения при поляците), за които проф. Веселка Желязкова казва, че те са символ на българщината. В т.ч. следва да се включат ятовата гласна, следпоставеният определителен член, богатството на глаголните времена, обаятелното разнообразие и изразната красота на предлозите и т.н. и т.н.

Не е трудно да се разбере пълното подобие на ролята, която е играл КМле в славянския свят, във Влашко и в Молдова с тази на латинския език сред разноезичните европейски народи в течение на векове.

Ще стане по-нататък пределно ясно, че българският език, като единствен наследник на КМле, е в основата си радикално различен от съвременните славянски езици, от което следва, че **езикът на Кирил и Методий не е бил развитие на тогавашните славянски говори.**

Този фундаментален аргумент за невъзможността да е КМле елементарна граматикализация на солунските славянските диалекти е бил през годините добре прикриван от традиционализма, зад който се крие панславизма на московските идеолози в полза на покорството на българите пред „старшия славянски брат“.

Ще си позволя да повтора: няма никакво основание да се оценява КМле като славянски език, защото никой до сега не е определил неговата граматика като подобна на съвременните му славянски, нито, колкото и да не е това меродавно, е изчислил процента на етимологически чистите славянски думи спрямо общия речник на същия език.

7.3.4.4. Не малка част от думите в КМле са тракийски

Владимир Георгиев, българският познавач на слабо съхранения в писмени паметници тракийски език от преди IX в., доказва, че редица тракийски думи се преценяват от традиционалистите, като славянски. Авторът изписва в „Траките и техния език“ (6) с латиница редица тракийски думи, които са намерили място в МРстб, като например:

**Думи от Малък речник
на старобългарски език(34):**

бѣлѣ(белота)	–
вьсь(село)	–
врѣзѣ(бърз)	–
дѣва (девина)	–
дрѣзѣ(дързък)	–
свободѣ(свободен)	–
земля(земя)	–
старѣ (стар)	–
струѣга(течение, струя)	–
звѣрь (звяр)	–
змѣя (змей)	–
азѣ(аз)	–
мѣ (ме)	–
злато (злато)	–
истрѣти, издрѣвѣти(изтребя)	–
свѣтълѣ (светъл)	–

и още много други.

**Вероятни думи от тракийския език
от речника на Вл.Георгиев(6,с.98-104):**

bela (бял)
bis (село)
bruz(a) (бърз)
dea,deba (b=v)(дева)
derz (смел)
sabadi (свободен)
semele (земя)
stara (стара)
stryme (поток)(река Струма)
zer (звяр)
zymy (змей)
aç (аз)
mé (ме)
salt (злато)
istr (силен, дързък, безочлив)
suetul (светъл)

От дадените примери се разбира, че българските и тракийските говори са имали участие при изграждането на литературния език на Кирил и Методий. Вероятно изконни тракийски слова са били обявени през XIX век за славянски. И всичко това е било направено под влияние на панславистките корифеи без строга научна обосновка.

7.3.5. Изравняване на речниковия състав на КМле с речниковия състав на гръцкия литературен език

За да бъдат успешно и точно превеждани гръцките лексикални единици от Светото Писание, е следвало да бъде създаден задължително гръко-български речник за пълно покритие на ползваните в богослужебната книжнина гръцки думи. Това ще рече, че творците от Школата за българска книжовност (ШБК) са започнали като начало изграждането на речников състав, годен и достатъчен за набеязаните гръцки християнски текстове

За изпълнение на програмата да се изравнят речниковите състави на гръцкия и КМле е бил използван за гръцките думи вероятно някой **гръко-латински речник**. Подбирани са били подходящите от компилираните говори слова, с което е била поставена основата на речниковия фонд на бъдещия език. Недостигът на местни понятия е довеждал до създаване на думи, чрез съответен лексикален инженеринг, като производни на използваните вече. В т.ч. трябва да се отбележат осъществените комбинации със специфични представки или окончания, добавени към приети вече лексеми на основните компоненти на новия език и т.н. Заимствани са думи и от чужди езици (предимно индо-ирански и латински). **По този начин е бил изравнен речниковият състав на бъдещия Кирило-Методиев език с този на литературния гръцки.** Всичко това е в същността на извършената речникова подготовка за превеждането на християнска книжнина от гръцки.

Естествено е да изкажа предположения за начина на записване на подбраните от съставителите думи. Тезата, че това не може да бъде гръцката азбука, ми подава самият Черноризец Храбър във второто и в третото изречение на Апологията си (69, с.99). Този довод е достатъчен за твърдението ми, че създателите на КМле са записвали своите становища и решения за новите думи и граматичните си постройки временно с латинска азбука, като близка до очерталата се фонетика на новия език. Естествено, в рамките на описания процес, древната латинска азбука е била пригаждана към фонетиката на въвежданите в езика думи, чрез използването и на временни диакритични знаци.

Отново опираме до проблема за езика на българите от IX в., т.е. запазили ли са древно българския си говор уногундурите и владетелят им Борис, неговите първенци и българските селяни, или са говорили вече само славянски? Ако наистина българският език се е загубил, потънал в дълбоките води на славянските говори по времето на Борис, защо през Втората империя **в среднобългарския език вече липсват присъщите на КМле и на съвременните славянски езици склонитбена система и инфинитивните глаголни форми?** Ако КМле беше чисто славянски език нямаше да остане почти нищо от приемника му - така нареченият „среднобългарски език“, след загубата на славянските му граматични елементи.

Отпадането на падежите е указание за намалялото влияние на славянските говори в градежа на КМле, което свидетелства за съответно понижено по необясними причини присъствие на ползвателите на тези говори – българските славяни. Не съществува форма на естествено развитие на КМле в рамките на три и половина века, при което да отпаднат от народния говор казаните славянски граматични правила, още повече, когато в българската църква свещенодействието се е провеждало на този език.

Това ми напомня култовата човеконенавистната фраза на Джугашвили, наречен Сталин: „Има човек – има проблем, няма човек - няма проблем“. И като я комбинирам с даденото в МРстб значение на думата **яззыкъ** като „... 2) Език, реч. 3) Народ, племе...“(34,с.485), ще перифразирам: „Има народ – има език, няма народ - няма език“. На фона на установената загуба на славянски езикови форми в КМле, **този афоризъм говори за очевидно рязко намаляване на славянското население сред българския народ, или за маргинализирането в страната на отделни малки славянски общности.**

В подкрепа на тези предположения идва неизказаната до сега констатация, че ако българският народ е бил етимологически славянски, или поне е имал славянска съставка с мощно политическо и лингвистично присъствие, би следвало да очакваме да видим на трона на българските императори поне едно име, подсказващо принадлежност на носителя му към славянското население. В този смисъл прави впечатление, че се среща името Иван като съставно (Иван Асен, Иван Александър, Иван Шишман и др.), както и Иванко. Всъщност в изворите те са били Йоан и Йоаница.

7.3.6. Граматично изграждане на КМле

Паралелно с работите по изграждането на речника на новия език, са били набелязани граматични норми, основани на традициите на съставните говори, съвместими, според хипотезата ми, във възможната степен, с тези на латинския език.

Кирил Мирчев създава научна представа за граматичните правила на езика на Кирил и Методий, в книгата си, посветена на кратък граматичен очерк на Старобългарски език (48), както и в „Историческа граматика на българския език“(46). В тези изключително значими за историята на българския език трудове не се съдържат основания да търсим различия между КМле на преводите и езика на по-късните

български писмени паметници, защото граматичните им норми са почти идентични. Изводите на автора в тях ни убеждават, че казаните преводи и творби са сътворени на езика на Кирил и Методий, въз основа на неговата неизменна до Втората Българска империя граматика, независимо от това каква част от лексикалния му потенциал е била използвана.

Както вече споменах, българската лингвистика не е намерила за нужно да дефинира показателите, които определят етнолингвистичната принадлежност на един език. Това е лесно обяснимо – създаването на един такъв инструмент ще реши проблема за уникалната същност на КМле, съответно на говорения от днешните българи език, който е негов пряк наследник и **ще се определи нашият съвременен български език като език от самостоятелна езикова група.**

От анализа на граматиката на КМле, направен от К. Мирчев се разбира безусловно, че тя е еднаква с тази на съвременния български език, с изключение на отпадналата преди XIII век склонитбена система и инфинитивните форми (виж „Грамоти на българските царе” (8). Тази констатация дава пълно основание да се очаква, че по същата логика граматиките на древните солунски славянски племена е в пълна мяра еднаква на граматиките на днешните славянски езици и като се отчетат непримиримите различия между граматичните норми на съвременния български и на славянските езици, може да се направи единствения извод – КМле е бил така различен от говорите на солунските славяни, както е различен днес българския от славянските езици. Не могат да се очакват промени в езиците в негативен план, защото развитието на категориите, свързани с естественото усъвършенстване на живота не го допуска.

Допълнително ще цитирам автори, които имат познанията да се изкажат по темата.

Сравнението на съвременната българска граматика с граматиките на славянските езици е представено отлично в един сериозен труд на българската славистика – „Българският език - език на 13-вековна държава”(5). КМле е характеризирани там от Вл. Георгиев, П. Илчев, Ив. Добрев, Т. Бояджиев, П. Пашов, Ст. Брезински и Хр. Първев така: „В многовековни сложни взаимоотношения със съседните балкански езици обаче той постепенно се изменя от синтетичен в аналитичен език без склонения и падежи, с членна форма, без инфинитив, с едно особено бъдеще време, преизказни форми при глаголите, с аналитични форми на степени за сравнение, с удвояване на допълнението и др., като значително обогатява своята лексика. И това отличава българския език, говорен в Мизия, Тракия и Македония, от всички други славянски езици” (5, с.10). Силно съм впечатлен от факта, че шест души крупни български филолози, след като установяват граматични различия, които правят българския език и съвременните славянски езици непримиримо различни, си позволяват да определят българския като славянски език. За причините писах и още ще пиша, но основната е, че същите шест българисти не са намерили за целесъобразно да дефинират критериите за етнолингвистичното наименование на кой да е език и нашия в т.ч., защото при наличието на такива критерии той би бил детерминиран като български, а не славянски.

В някои мои разработки имам още примери за редица други различия между граматиките на българския език и на съвременните славянски литературни езици. Би било добре в името на една пълнота да ги добавя и тук.

- Сложност и многообразност на глаголни форми и конструкции, (българският език има 9 глаголни времена и наклонения), а на славянските езици са присъщи само три;

- Бъдещето време в българския език е аналитично и се образува, чрез спомагателната частица „ще”, която произтича от глагола „искам-ща”;

- Наличие на извънредно много високопроизводителни корени;

- Наличие на еровете, носовките(юсовете) и ятовата гласна **ѣ**;
- Наличие на богато разнообразие от звателни форми, които са чужди на славянските езици: човече, мамо, учителю, Господи и т.н.;
- Особено уникалното спрежение на глагола „съм”, което според Пл.Цветков е алтайско влияние;
- Наличие на думи от мъжки род, които завършват на “а”: войвода, баща, комита, калфа и т.н.;
- Наличие на думи със суфикс “чий”: гурбетчий, боклукчий и др.;
- Наличие на думи с умалителен суфикс: Иванчо, врабчо, кашлица, горица, водича и т.н.
- Съществуващото в българския език преизказно наклонение „е изцяло непознато за славянските говори” (70,с.138);

- Един от аргументите за участието на българския език в компилацията, наречена КМле е, че двойственото число е изместило формите за множествено число за двойките предмети, като очи, уши, ръце, крака и др. Двойственото число „е оставило свои следи само в съвременните български диалекти” (48,с.49) и това е основание да приемем, че е изконна българска езикова специфика.

В раздела, разглеждащ алгоритъма на създаването на КМле отбелязах мнението си, че в КМле са били формулирани граматични норми, основани на традициите на съставните говори, съвместими, според хипотезата ми, във възможната степен с тези на латинския език.

Основание за предположението ми да са били ползвани модели от латинската граматика ми дават редица установени подобия между граматични форми на латинския от онези години и на граматичния строй на КМле. В т.ч. имам предвид 9-те броя на глаголните времена и наклонения; еднаквостта на броя на спреженията (4 бр.); близостта между някои от личните и притежателните местоимения, глаголната форма – супин, съществувала само в латинския и в КМле и други.

Впечатлява изключителната фонетична близост между спреженията на спомагателния глагол „съм” в латинския, във френския, в КМле, в съвременния български и в полския:

Esse, sum (латински)	être (френски)	Быти (КМле)	Съм (български)	Ву́с (полски)
sum	suis	юсмь	съм	jestem
es	es	юсн	си	jestes
est	est	юстѣ	е	jest
sumus	sommes	юсмѣ	сме	jesteme
estis	êtes	юстѣ	сте	jestete
sunt	sont	схѣтъ (ж = о ^н)	са	są (co ^н)

Ще отбележа мимоходом, че латинската азбука приляга на фонетиката на КМле несравнимо по-добре от гръцката. Обяснявам си го с общността на езиците на етруските, възприемани като траки, преселили се на Апенинския полуостров от Троя, и на обитаващите българските земи траки.

Несъмнено поставеният с тези няколко реда проблем е с огромен потенциал и ще дойде времето да стане предмет на сериозни изследвания.

Вече споменах за промените, настъпили в КМле преди XIII в. Тези промени свидетелстват за ролята на славянските говори при формирането му, при което той се освобождава от чуждите на траки и българи „славянски граматични елементи”, най-

съществени от които са падежните форми. Хр. Първев пише: „...среднобългарският книжовен език (езикът на българите след времето на византийската зависимост – С.Д.) обслужва съответно всестранните нужди на държавния, религиозния и духовния живот от онези столетия. По своята структура той не се е отделил от старобългарското си състояние, но върху неговата система вече дават сериозно отражение процесите, които са протичали в народната българска реч – преди всичко движението към аналитизъм и произтичащите от това следствия”(5,с.134). Тази изключителна констатация потвърждава казаното по-горе, че промените към аналитизъм в КМле не са дело на литератори и граматисти, а проява на езикова нетърпимост в народните говори към чуждите им славянски граматични конструкции. Запазените „Грамоти на българските царе”(8) свидетелстват за казаните промени.

Не случайно С.Б. Бернщейн (1937) заключава: „Особено дълбоки изменения се наблюдават в новобългарския език, който **извънредно силно** се различава от **старобългарския** (курсивът мой)” (39,с.6).

Независимо от значителния брой славянски думи в нашия език (никой не знае колко, защото тези, от които зависи това, не го желаят), липсата на най-елементарна близост между граматичните норми на българския и славянските езици е достатъчно основание да заявя отново, че **съвременният български език не е бил и не е славянски език, а е уникален и следва да има своя самостоятелна езикова група** (21,с.71-73). Тази моя категоричност основавам на дефиницията, която правя по този повод: *Единственият критерий, който определя принадлежността на един език към някоя езикова група е подобие то на неговия граматичен устрой* (с изключение на фонетиката и морфологията) *с тези на останалите езици от групата.*

Никой славист не е идентифицирал източника на балканско влияние, независимо от усилията да е търсен в единствените живи според същата славистика гръцки, албански и влашки език. Кирил Мирчев свежда до нула тези усилия (46). *Всъщност „фантомното” балканско влияние престава да е фантомно от разкритията на настоящата хипотеза. Несъмнено, местните говори в Българската държава дърпат общонародния език към техните изконни начала. Анонимното за славистиката балканско влияние върху развитието на българския език е, според смисъла на изложената хипотеза, в силата и влиянието на тракийските и уногундурски диалекти върху КМле, респективно върху славянския му компонент.*

Обосновавах многократно, но ще повторя, че извън голямото словесно подобие на речниковите състави на българския и руския език, съвременната българска граматика е твърде различна и по-точно, непреодолимо различна от граматиките на днешните славянски езици, и това доказва по аналогия различията между КМле и анонимния народен славянски говор от IX век.

Ако българската славистика би могла да си позволи да осъществи езиково съпоставяне на съвременния български и славянските езици проблемите щяха да са в миналото.

7.3.7. И още за КМле

7.3.7.1. Българският език е пряк наследник на КМле

С. Булич (1893) отбелязва, че българският език от края на XIX век е прекият наследник на КМле. Конкретно той пише: „...язык первого славянского перевода Св.Писания, ближайшим родичем или потомком, которого, как свидетельствуют неоспоримые языковые данные, может быть признан только современный болгарский язык, каковы ни были изменения, постигшие его в течение вековой его истории” (39, с.11). На български това звучи така - езикът на първия славянски превод на Св. Писание (КМле-С.Д.), най-близък родственик или потомък, на който, както свидетелстват неоспоримите езикови данни, може да бъде признат само съвременния

български език, каквито и да са били измененията, постигнали го в течение на вековната му история.

Да се нарече от С. Булич превода на Св. Писание с езика на Кирил и Методий „славянски” е, разбира се, извинително. Още повече в изказания ред на мисли.

Владимир Сис (Цюрих,1918) пише по въпроса: „Шафарик беше първият, в двадесетте години на века стигна до убеждението, че българският език е различен от сръбския, че българският език произлиза направо от старославянския на св. Кирил и Методий”(40,с.6). Такова едно твърдение позволява да се изкаже и в обратна посока.

За наследяването на КМле от българския език се изказва и полският езиковед Ст. Слонски (Варшава,1950), който пише: „...характерните черти на този език (КМле – доп. мое), (са) общи с днешния български език” (40,с.6).

П. Билярский (1858): „...болгарский язык совершенно солётся с церковно-славянским, так что между ними в древные времена, напр. в XI веке, не может быть места никокому иному состоянию языка...” – българският език съвършено съответства на църковнославянския, така че между тях в древни времена, напр. в XI век, не може да има място на никакво друго състояние на езика (40,с. 5).

Билярский добавя: „ѣ ‘в XIV веке был еще у Болгар в живом употреблении: какой из славянских языков может похвалиться такою близостью, вернее сказать тождеством с древным церковным’ ”(40,с.5). На съвременен български – ѣ (е двойното) през XIV век било още у българите в жива употреба: кой от славянските езици може да се похвали с такава близост, по-вярно е да се каже с такава тъждественост с древния църковен. Това беше едно становище, доказващо притежанието на типичната българска съставка от КМле.

7.3.7.2. Как български историци наричат КМле

Българските историци, които не служат сляпо на зададените им постулати, имат свое мнение. В. Златарски е оставил ясно формулирана тезата си за разбирането на езика на Кирил и Методий с изразите „превод на св. Писание на славено-български език”, „замена на гръцките богослужебни книги с славено-български” и „отстранението на гръцкия език като официален както в държавата, тъй и в църквата и училището и въвеждането на народния славено-български език”. С тези три откъса, той казва, че езикът на преводите, т.е. КМле е „славено-български” (33,с.257). А по-долу нашият голям историк потвърждава становището си като съобщава важния акт на събора в Преслав „да отхвърли гръцкия език и тържествено да бъде обявен народният славено-български език за официален...” (33,с.258).

Дали наистина В. Златарски е оценявал КМле като механичен сбор от българския език и славянски говори, т.е. дали той си е представял, че голямото лексикално богатство на този език е било осигурено от двата извора?

Петър Мутафчиев също така използва подобна формула, с която подсказва двете начала на КМле – българският език и славянските говори: „И достатъчно било да се развърне тук широката просветна дейност на Климента, Наума и на други по-млади техни събратя, за да изникне цяло поколение от ентузиазирани и неуморни книжовници, които в разстояние на по-малко от две десетилетия, създали първата литература на един нов европейски език – славянобългарския” (50,с.286).

Към колегите си се присъединява и Г. Бакалов, който след заглавието „2.2. Начало на славяно-българската книжнина” пише „Началото на писмената българска култура, устройството на българския клир и славянизацията на българското общество са неразривно свързани с живота и дейността на първопросветителите Константин-Кирил Философ и Методий”(36,с.235). Не може да има по-категорично твърдение за разграничаването на властващите българи от славянското население („славянизацията на българското общество” е процес, който не е завършил успешно според извода,

направен по-горе). А формулата „славянобългарска книжнина” говори за резултатите от „славянизацията на българското общество” без да има доказателства за творци на тази книжнина от славянската етническа съставка на българския народ.

Струва си да се добави, че проф. Г. Бакалов в споменатата вече „История на българите” нарича този език „общоговорим народен език”, а той не може да бъде друг освен официалният български език на държавата на От Бога цесаря Борис I, съставен от говорите на основните етнически общности в България, обилно наситени с показаните до тук заемки от говорите на многобройните племена, с които са контактували нашите предци, както по дългия преход от Средна Азия до Балкана, така и при общуването си с европейските народи в Средна и Източна Европа.

В темата Кирил Мирчев въвежда неясни понятия: „Очевидно двамата братя са поддържали тесни връзки със славянобългарското население, при тях са идвали млади славянобългари и са ставали техни ученици. Невъзможно е било в това общуване да не са се разисквали въпроси около славянобългарския език” (47,с.189). Позволих си да определя като неясни понятията „славянобългарско население”, „славянобългари” и „славянобългарски език”, поради факта, че остава непонятно дали смесеното славянобългарско население е съставено от славянобългари или от славяни и от българи и дали езикът, който са говорили е смесен език – славянобългарски. Ако в ползваните от Мирчев понятия има неизбродима бъркотия, за мен е важно, признанието му, че КМле е двукомпонентен с участието и на българския, т.е. не е славянски език.

Становищата на някои от големите наши историци и граматисти показват колко свободно и някак неубедително се ползва понятието славянобългари, без да внесе яснота как самите те го разбират.

Няма направено до сега определение как следва да се разбира понятието славянобългари. Дали това са славяни – поданици на Българската държава или славянизирани българи, или изчезнали в българската общност славяни? Крайният резултат на този процес, виден от развитието на българския език от синтетичен в аналитичен, доказва третия вариант.

Горните свидетелства са основание за извода – **езикът на Кирил и Методий е според оценката на нашите и на руските филолози - най-малко компилация от български език и славянски говори, но не е славянски език.** Славистите, които ратуват да е този език славянски, явно не могат да обосноват това с научен инструментариум, поради което им остава само да постулират, че е славянски език.

За разлика от славистите, многобройни анализатори са нарекли, все пак под тяхно влияние, езика на преводите славяно-български. Не може да има спор, че КМле притежава както славянската склонитбена система и инфинитивната глаголна форма, така и редица славянски лексеми, но тази констатация не е достатъчна да обори дадените до тук доказателства и да обоснове литературния език на Братята като развитие единствено на говорите на солунските славяни.

От дадените до тук доводи за компилативния характер на КМле следва да се осмисли извода, че този език не може да има при създаването си етноним. **Той не следва да се назовава по показателя произход славянски или български. Също така не съществува предпоставка да бъде определян и като славяно-български.** По-късно, когато той с решение на Преславския събор става Език на единението на българския народ е нормално да се нарече български език. Но не може да се отрича голямото значение за българското самосъзнание от наименоването му - Кирило-Методиев литературен език (КМле) към определен исторически период.

Има филолози, които оспорват назоваването на българския език като език на Кирил и Методий, който има право на това, поради величавото му сътворение от тях.

Такива автори се обосновават с предположението, че езикът на произведенията, свързани най-тясно с книжовната дейност на Кирил и Методий, са отдалечени от времето им най-малко 50-60 години, през който период са настанали промени в езика. Оценявам един такъв мотив като твърде повърхностен. Посочих вече, доказаната от К. Мирчев почти пълна приемственост на граматичния строй на КМле от съвременния български език. За какви сериозни промени в рамките на 50-60 години можем да говорим? Ако става дума за определени лексикални допълнения или заменки, вече се разбира, че те не носят влияние за състоянието на езика, но показват некомпетентност на авторите на подобни филологически теории.

По въпроса има публикация и Иван Кочев: „Понятието „български език“ за назоваване на Кирило-Методиевия език е старо, средновековно и се употребява от гръцките, латинските и т.н. хронисти. В медиевистиката на тази употреба досега не е обърнато дължимото внимание:...”(40,с.13). Авторът е поставил горния текст като заглавие на раздел в книгата си с цитати от мнения на европейски слависти, в който има изведени девет позитивни становища.

Развитието на българския език от създаването му до днес можем да наричаме в израз на уважение, почит и преклонение към Кирил и Методий и Учениците им през отделните исторически периоди както следва:

1. Кирило-Методиев литературен език (IX – XII в.)
2. Български език на Кирил и Методий по време на Втората империя (XIII – XIV в.)
3. Български език от времето на зависимостта от османците (XV – XIX в.)
4. Български език след XIX век.

Не бива да се предполага, че промените в българския език са били скокообразни. Това са били процеси динамични, макар плавни и противоречиви, и конкретни представи за езика в отделните му периоди е трудно да се изградят.

Фактът, че славистите избягват ползването на наименованието Кирило-Методиев литературен език, може да се обясни само с позицията на Цариградската и Московската патриаршия, за които освещаването му от папа Адриан II го е превърнало в еретично понятие.

Доказателството, че КМле не е славянски език, оспорва химеричното очакване: Понеже езикът на преводите е славянски, а след като Братята са го били „знаели” от къщи до съвършенство, значи са славяни.

Но както се доказва многократно, нито Преводите, направени с КМле са славянски, нито Кирил е знаел народния славянски говор, а Методий го научава след назначението му за архонт на славянско племе. Още по-необосновано е слависткото твърдение, че Братята са научили този диалект „от майка си славянка”. Изводът се натрапва.

7.3.7.3. Как български традиционалисти назовават езика на Кирил и Методий

Струва ми се, че аз съм последният българин, който нарича езика на преводите език на Кирил и Методий или Кирило-Методиев литературен език. И като такъв бих искал да разширя дадената по-горе информация във връзка с формулата на славистите, отнасяща се и за КМле - „слав.(старобълг.) език”.

Отдавам голямо значение на това съчетание от заблуждаващи съкращения на Динеков и Николова. Ако не се нуждаем от доказателства, че говорът на славянските племена от солунския регион е „славянски” (или както се е наричал в онези години), то дали двамата автори са знаели що е то „старобългарски език” и каква е неговата етнолингвистична характеристика? Като уеднаквяват славянски със старобългарски, те целят да ни заблудят, че „старобългарският” е уж древен български език, който за тях е

всъщност славянски, тъй като българите били древни славяни. Вероятно в интерес на тяхната научно-политическа позиция е достатъчно да внушат (не да обосноват) на четящата аудитория, че ако в един богат литературен език като КМле са установени неизвестно какъв брой недоказано славянски думи, произхождащи уж от някакъв неизвестен и примитивен славянски говор, това е достатъчно, за да бъде обявен този литературен език за славянски. Според други трактовки като че ли „старобългарският” език е славяно-български или КМле, който съгласно горната формула е славянски. Но защо?

В едно предаване на Нова телевизия от 25.05.2020 г. експертът от Централния държавен архив към ДА „Архиви” Дарина Билярска показва закон, с който по времето на министър-председателя Стефан Стамболов, са били определени предметите за изучаване в българските училища. И в т.ч. „български и старобългарски език”. От това можем да разбираме, че старобългарският език е еволюирал до състоянието, наречено български (всъщност славистиката го нарече новобългарски) и той, както вече многократно доказах, е езика на Кирил и Методий, загубил славянската си граматическа съставка, и съхранил се въпреки това. Нали, ако КМле беше само славянски език, от него нямаше да остане нищо след промените му, настъпили преди Втората Българска империя. Изводът е един – старобългарският език може да е единствено КМле, но не и славянски език.

През 1999 г. Дора Иванова-Мирчева издаде „Старобългарски речник”(63,64), а заедно с Ангел Давидов през 2001 г. „Малък речник на старобългарския език”(34). В речниците са изброени като извори преводите от гръцката богослужебна книжнина, направени от Братята и техните Ученици, както и редица други глаголически и кирилически древни творби, изписани на езика на Кирил и Методий. Както вече беше казано, авторите съобщават, че в тези извори са използвани най-малко 20 000 думи. Наричайки този език старобългарски, те го отличават от лингвистично бедния солунски славянски говор, т.е. може би несъзнателно отхвърлят фигурата „слав. (старобълг.) език”. Иванова-Мирчева и Давидов пишат: „Създаването на стб (старобългарски – доп. мое) книжовен език се предхожда от създаването на славянобългарския народностен език...” (34, с.9). С тази фраза авторите вероятно искат да подскажат, че „стб”, наречен от тях книжовен език на Кирил и Методий не е битовия славянски език на солунските племена, тъй като е създаден, вероятно от Братята. Но да се каже, че предварително е бил създаден някакъв славянобългарски народностен език, като предпоставка на КМле е трудно за смилане. Кога ли е бил създаден този език? Как стават тези работи?

Подобно становище излага и Кирил Мирчев в книгата си „Старобългарски език”(2000 г.), в която прави синтез на граматичните податки от същите, както на Дора Иванова-Мирчева и Давидов, древни писмени извори. Няма нужда да правим сравнителен анализ между така установения от Мирчев граматичен строй на КМле, наречен от него старобългарски, с граматиките на съвременните славянски езици - наследници на древните славянски говори, за да разберем, че и той нарича създадената от Кирил и Методий граматика с етнонима старобългарска.

От горните становища следва да изведем разбирането – „славянският език е старобългарски”.

И понеже няма друг в това време език, който, като фактор за осъществяването на преводите, е обект на нашия интерес освен КМле, можем с достатъчно основание да решим, че под понятието „стб”, т.е. старобългарски, лингвистите разбират книжовния език на Кирил и Методий, който бил славянски.

И накрая мога да обобщя: Славистиката представя някакъв език, наречен от нея „стб”, който, ако се приеме за език на преводите, е фактически конкретната реализация

на литературния език на Кирил и Методий. Това се прави, за да бъде КМле пренебрегнат. Старобългарският език не съществува като самостоятелна реалност, защото за него много е писано, но кратко и разбираемо определение няма. **Обяснението на тази позиция на славистиката е дадено от руския проф. И.Д.Якобински, който „... приема, че т.нар. „кирилица” била измислена в Цариград, за да се пресече пътя на не гръцката глаголица, съставена от Константина (Кирила), като ...глаголическото писмо в своята история тясно се свързвало със Западната църква, с католицизма,...”**(8,с.11).

7.3.7.4. Мнения на някои руски и съветски филолози за различия между КМле и славянските говори

Като научно признание, че в съвременните славянски езици има твърде много неславянски лексикални единици, и в т.ч., разбира се, български, ще цитирам съветския филолог С.Б. Бернщейн (1961), който отбелязва: „Русские слова *время, одежда, равный, горящий* сразу же выдают их болгарское происхождение (курс. мой-С.Д.)” (39,с.10). В превод – Руските думи *время, одежда, равный, горящий* веднага издават техния български произход.

За всички нас това са славянски думи, нали?

Един от първите руски историци Карамзин Н.М. пише, че в Киев по времето на властващите россияни имало „два езика, книжен и народен”(37,с.123) - т.е. книжният КМле, наречен по-късно църковнославянски и народният език на киевските славяни. Така този голям явсторитет в руската историческа наука, черпил сведенията си от поевстта на монаха Нестор, предава посланието, че **КМле е бил различен от народния славянски език, значи не може да се нарече славянски.**

Румяна Павлова излага в работите си становище на Н. Дурново, според което „...произношението и формите на словоизменения в общи линии съвпадат с произношението и формите на словоизмененията на московския говор, речниковия състав и словообразуването, еднакво с правописа на половината църковнославянски (думи)” (52,с.9). Под църковнославянски се разбира КМле и то след руската редакция на патриарх Никон, при която той заменя много неславянски слова от езика на християнската книжнина на българите с местни. Освен това голяма част от формите на словоизмененията са славянските падежни форми, които увеличават съвпаденията между съпоставяните КМле и московския славянски говор. И въпреки това има еднаквост между произношенията и формите на московския говор, речниковия му състав и словообразуване с правописа **едва на 50 % от църковнославянските думи** на КМле. Изводът е очевиден: Древнобългарският език, т.е. КМле, е бил така чужд на руските славяни, че е трябвало да бъде асимилиран от живия руски език, както като морфология, така и чрез замяна на неславянски лексеми.

Проф. Иван Кочев има две книги, в които публикува цитати от европейски автори по проблемите на КМле. В „Езикови доказателства за българската етническа принадлежност на Кирило-Методиевия език” – раздел от книгата си „Още веднъж по въпроса за българската етническа принадлежност на Кирило-Методиевия език в световната медиавистика” авторът цитира редица учени и в т.ч.:

А.А. Шахматов (1915): „Ряд слов, относящихся к христианской терминологии, также имен собственных, изменили сочетания гласная + носовая на **древнеболгарской почве**; соответствующие русские чистые гласные являются передачей **древнебогарских носовых**” (39,с 4), което в превод гласи: редица думи, отнасящи се към християнската терминология, както и собствени имена, изменилите се съчетания от гласна плус носовка на **древнобългарска почва**; съответстващите им руски чисти

гласни се явяват предаване на **древнобългарските носовки**. Това всъщност е едно обяснение за предаването и съхранение на древните български носовки.

В. Погорелов (1914) отбелязва българския характер на окончанията - **чи**: „Образование имен существительных с окончанием – **чи** в **древнеболгарском** языке” (39,с.4). В превод - Образоването на съществителните имена с окончание -чи в **древнобългарския** език.

А.М. Верещагин (1982) подхвърля мнения за някои древнобългарски по произхождение термини: „В славянском переводе наряду с заимствованием параклит, широко употребляется **древнеболгарский** термин **оутѣшитель**” (39,с.5) – в славянския превод, заедно със заимствания параклит се употребява широко и **оутѣшитель** (утешител) и „...в анализе **древнеболгарской** философской терминологии важно не только...” (39,с.5) – в анализа на древнобългарската философска терминология е важно не само...Тук виждаме констатация на руския учен, с която той отбелязва, че освен усвоените гръцки думи, българите имат и свои оригинални такива.

Ф.П. Филин (1981) е твърде категоричен: „**Восточные славяне не изобрели собственную письменность, они ее заимствовали у древних болгар вместе с близкородственным, но особым языком**” (39,с.12). На български: Източните славяни не са изобрели собствена писменост, те са я заимствали от древните българи заедно с близкородствен, но особен език.

Цитатът, струва ми се, не се нуждае от коментар, освен повода да отбележа, че българският език се определя като близкородствен на езика на източните славяни без конкретни основания.

Румяна Павлова цитира А.А. Шахматов, който бил убеден, че руският литературен език в началото „содержит в себе и еще теперь наполовину слова, формы, обороты древнеболгарской книжной речи” (52,с.9) (руският език съдържа в себе си и сега наполовина думи, форми, обороти на древнобългарската книжовна реч).

По темата С.П. Обнорский (1946) пише: „...считается, что наш русский литературный язык в своем зарождении был не русским языком, пришедшим к нам в связи с принятием христианства в богатой церковно-религиозной книжности, представлявшей собой перевод с греческого языка на болгарский язык” (39,с.9), което в превод гласи - счита се, че нашия руски литературен език е бил неруски език, дошъл у нас във връзка с приемането на християнството с богата църковно-религиозна книжнина, представляващ от само себе си превод от гръцки език на български език.

Както се вижда и Обнорский на свой ред отбелязва значителното различие между КМле и източно славянските говори. Той простичко казва, че **руският литературен език е бил неруски, а български език**.

Ако изходим от постулата за общия панславянски език, ще се окаже, че КМле не е славянски, след като формираният от него литературен руски език бил различен от местния славянски.

На фона на казаното заслужава да се отбележат следните важни становища на други руски учени и в т.ч. С.М. Кульбакин, (Древне – церковно-словянский язык, Харьков, 1911 г.): „Остается вопрос о народности древне – церковно – словянского языка, так как единый словянский язык в IX веке давно уже не существовал, а были налицо каждый со своими особенностями отдельные славянские языки: русский, болгарский, словинский, чешский и т.д.” (40,с.5), което в превод гласи: Остава въпроса за народността на древния църковно-славянски език, тъй като единният славянски език през IX век вече отдавна не е съществувал, а са били налице всеки със своите особености отделни славянски езици: руски, български, словински, чешки и т.н.

Ето защо българският език е прикачен към славянската езикова група.

Особен интерес ми предизвика един цитат от А.В.Исаченко (1963): „Насколько нам известно, никто никогда не сомневался в том, что „церковно-богослужебные” памятники Киевского периода (проповеди, псалтыри и евангелия) написаны не на древнорусском, а на **древнеболгарском языке**” (39, с. 9).

А чешкият лингвист Вечерка Р. - Старобългаристика, IX (1985), кн. I, пише: „Термините **славяни, славянски** са по-късни. Те не са равнозначни на древните **словѣнѣ, словѣньскѣн**” (39, с.6). Изводите са на читателя.

Цитираните мнения са авторитетни свидетелства, доказващи, че „древният народен славянски говор” и КМле, освен че нямат граматична общност така, както техните наследници – съвременният български, от една страна, и славянските езици, от друга, но и основният белег за някакво родство по между им – еднаквата лексика се оспорва или по-точно – опровергава. От това може да се направи отново единствения извод – КМле, т.е. езикът на преводите, не е доминиран от славянски говор, т.е. не може да се третира като славянски език, въпреки че славянската склонитбена система и инфинитивите представляват до XIII век част от граматиката му.

Това са високоавторитетни доказателства, според които КМле не е доказано морфологически и лексикално славянски език и чрез чуждоезичните си звукове и думи се е различавал значително от езика на източните славяни. Компетентните ще забележат веднага, че тези големи авторитети не коментират възможни различия на граматичния устрой на езика на Кирил и Методий в богатата църковно-религиозна книжнина, дошла от България, спрямо граматиките на киевските, а после и на московските говори.

Горните мнения заличават на свой ред славистката легенда, че „славянският” КМе е бил приет без всякакъв конфликт от славянския език на източните славяни при разпространението на християнската книжнина през XI в., поради догмата, че славянският език е бил по целия ареал на славяните еднакъв. Този мит се опровергава, както от Кулбакин, така и от други видни руски и съветски лингвисти, с което се присъединяват мълчаливо към констатацията, че Езикът на преводите, т.е. КМле, ако и да има славянски елементи, не е славянски език .

С тези цитати внасям допълнителни доводи в полза на тезата ми, че КМле е наистина компилативен език от посочените вече говори, а не е култивиран славянски. Потвърждава се и, че лексикалният потенциал на КМле надхвърля далеч **словесната наличност на славянските диалекти, което изключва вероятността да са те основа на Езика на преводите, т. е. на КМле.** А от това следва, че този последният е резултат, осветен от хипотезата за неговата компилация от българския език на уногундурите и от говорите на славяни и траки.

Гордея се, че лексикалното богатство на КМле е запазено от езиковата традиция на българите до днес.

- Влиянието на КМле върху източните литературни славянски езици

Създаденият от Кирил и Методий книжовен език е станал по признание на авторитетни слависти универсален църковен и литературен език, първоначално за славянските племена от Западните Балкани след 893 г., когато е отхвърлена гръцката забрана за ползването му в България, а от XI - XII век – за Киевска Рус. Д.С.Лихачов (1986) формулира това твърде красноречиво: „...так называемый церковнославянский...был языком национальным, болгарским по своему происхождению и наднациональным по своей функции, по выполняемой им роли” (53, с.10). Тези възвишени слова звучат на български така: Така наречения църковнославянски...бил език национален, български по своя произход и наднационален по своята функция, по изпълняваната от него роля.

А.И. Соболевский (1903) е категоричен: „Как известно, русская литература получила начало от литературы южнославянской (древнеболгарской)”(39,с. 8).

Не по-малко красноречиво е изречено и от В.М. Истрин (1922): „С введением христианства **внесена была на Русь почти вся болгарская литература**...В связи с тем, и в основание русского книжного литературного языка лег **литературный болгарский язык**, который стал под пером русского книжника подвергаться тем или иным изменениям”(39, с.10).

Двата цитата не се нуждаят от моя коментар.

Вече в по-ново време и В.Мошин (1963) го потвърждава: „Благодаря живым связям, существовавшим между Киевской Русью и Болгарией, **болгарский язык** уже в X в. был распространен в Киеве как язык просвещенных слоев”(39,с.8). Този български език, очевидно КМле, не е бил език на редовото киевско славянско население.

Полякът Janusz Siatkowski (1983) отбелязва също трайното влияние на КМле върху полския език: „В полски език съществуват редица думи от староцърковнославянски (**старобългарски**) произход. Те са влезли в полски език в различни периоди от неговия развой”(40,с.13).

А.А. Шахматов (1916) признава в прав текст, че КМле носи за руските славяни чуждоезични звуци и слова. „...в Киеве...складывался язык образованных классов, язык местного духовенства и других книжных людей; в основании своем - это был язык древнеболгарский, но древнеболгарский язык, прошедший через живую русскую среду, усвоивший себе русское произношение иноязычных звуков и ассимилировавшийся живому русскому языку также в морфологическом и лексическом отношении” (39,с.9). В превод - в Киев ...се оформил език на образованите класи, език на местното духовенство и на другите книжовници; в своята основа – това бил език древнобългарски, но древнобългарски език, преминал през живата руска среда, усвоил руското произношение на чуждоезичните звукове и асимилирал се от живия руски език също в морфологическо и лексикално отношение.

Така авторът разглежда литературния език на киевските славяни в процеса на неговото зараждане, т.е. когато е станал всъщност моделирано от местните говори повторение на КМле.

Не трябва да пропусна да съобщя и малко известния факт, че значително езиково влияние върху киевските, а по-късно и върху московските говори, е оказало властващото киевските славяни българско племе с етнонима росси¹⁵, представлявано от неправилно наречената династия Рюриковичи. А.А. Шахматов определя россите като „образована класа”, за която КМле е бил близък и удобен. Заедно с това образованите росси неизбежно са добавили по естествен път определена част от българската си лексика към местните народни говори.

Румяна Павлова се позовава и на акад. Е.Ф. Карски, който посочва: „Так как языком богослужебных книг был язык церковно-славянский, зашедший к нам от болгар, то естественно что он лег в основу русского литературного языка” (52, с.9). Това признание звучи на български така: Тъй като езика на богослужебните книги е бил църковнославянски език, пристигнал при нас от българите, то естествено, че той е легнал в основата на руския литературен език.

Подкрепа на изводите от моето изследване дава и Кирило-Методиевската енциклопедия, капиталното творение на българските слависти, в която авторът Иван Добрев признава съществуването и ползването на Глаголицата до края на XI век с написаното, че „...кирилското писмо измества глаголическото и от началото на XII век

¹⁵ В статията ми „За произхода на россите” от сборника „Мадарският летопис, дохристиянската религия на българите и още нещо” (25) доказах, че от Олег насетне владетели на киевските славянски племена са били россите. Карамзин ги нарича россияни.

е вече основно средство за буквено предаване на българска реч; от древна България то е пренесено в Русия и Сърбия, където през XI и XII век възникват староруската и старосръбска кирилска книжнина” (29, с.301). Известието доказва забавеното с два века развитие на славянската кирилическа книжовност спрямо глаголическия Златен век на българската книжнина, с нейния връх през втората половина на X век. Дали е било възможно да са съществували и да са ползвани през X и XI век Глаголицата и кирилицата паралелно, Ив. Добрев не обяснява, но го твърди.

7.3.7.5. Заключение слово за същността на КМле

Както съвременният български език, набеден да е славянски, е наследил граматиката на КМле, така следва да очакваме, че и източните славянски говори би трябвало да са запазили граматичните норми на народния славянски говор, въведени от Кирил и Методий в своя език. Но, както се доказва, съвременните славянски езици имат коренно различен граматичен устрой от българския език, съответно от КМле. От това следва, че значителното различие между граматиките и лексиките на съвременния български език и тези на днешните славянски езици, свидетелства, че КМле не е литературен модел на древен солунски славянски диалект.

С изложените до тук обстояни и разнообразни доказателства за не славянския в основата си език на Кирил и Методий, става достатъчно прегледно, че дори и да са били преводите на гръцката християнска книжнина отлично направени (Лихачов), това не е сторено на литературен език, основан на спецификите на славянските говори от солунския регион. Изводът е единствен: **славистката логика, че прекрасните славянски преводи на гръцката богослужебна книжнина свидетелствали за славянски произход на първите преводачи, се обезценява и с отпадането на тази бледа алюзия (намек, загатване, подмятане, подхвърляне) славистиката остава без всякакво основание да докаже, че Братята са славяни.**

Братята, съчинили по поръчение на От Бога цесаря Борис литературния КМе, го предават на българския владетел заедно с Глаголицата непосредствено след екстреното им изнасяне от Византия през 863 г., което остава неосветено от ЖК. След 886 г., когато Василий I починал и не застрашавал вече българската самостоятелност, Учениците Климент, Наум и Ангеларий стават разпространители и пропагандатори в България на създадения и с тяхно участие език на българския народ, за да бъде обявен той от Преславския събор (893) като църковен, държавен и културен **език на единението** на поданиците на От Бога цесар Борис I. С този акт се полагат необходимите предпоставки за изграждането на българската култура и модерната система за просвещение. На КМле биват написани редица религиозни и светски творби, които чрез многобройните си преписи съобщиха на европейската и на съвременната българска наука същността на Кирило - Методиевата писменост. Тези съобщения бяха достатъчни на Кирил Мирчев да ги осмисли и ни представи същинската граматика на КМле. И той се оказа езика, притежаващ почти огледален граматичен устрой с този на съвременния български, с изключение на склонитбената система и инфинитивната форма на глаголите, които са граматичният принос на славянските говори в него, загубили се още преди Втората българска империя.

С всички присъединени към тезата ми тук аргументи и мнения на славянски и съветски филолози, се оспорва невярното твърдение за славянската същност на литературния език на Кирил и Методий. Но многобройните изследователи, като се придържат строго към фантастичния модел на панславянската идеология, която пренебрегва грубо и безапелационно свидетелствата на ЖК и ЖМ за сътворяването на Кирило-Методиевата писменост и преводите, повтарят до втръсване със средствата на елементарна словесна култура постулата, който се състои от следната теза: Братята

създават фонетично съответстваща на славянските говори азбука; Веднага след това те и Учениците им започват да превеждат на говорите на солунските славяни гръцки християнски текстове, сътворявайки в движение (в процеса на самото превеждане) нов литературен славянски език. Не се казва, но очевидно това е КМле.

Нека напомня проповедите на славистиката, че От Бога цесарят Симеон е бил владетел на славянски народ. Знае се, че на Преславския събор през 893 г. е бил приет като държавен и църковен езикът на Кирил и Методий. **Ако този език наистина е бил славянски и българският народ е бил също славянски, защо най-висшия консултативен орган на владетеля – държавният събор е трябвало да го приема, в замяна на езика на българите(славяни)?** Ако славистите биха обяснили това с промяната на българския език от компилацията му със славянски говор, тогава се отваря пространство да се обследва самата компилация като порядък, време, лексикални ресурси и т.н., което беше вече обстойно разисквано.

Въпреки всичко изречено до тук славистиката не отстъпва от догмата си, съгласно която българския език бил славянски.

За съжаление българската филологическа наука не е определила показателите и критериите, на които следва да се основава етнолингвистичното наименование на кой да е език. Това се отнася, разбира се, и за народностната принадлежност на литературния език на Кирил и Методий, и за изобретената от тях азбука. Като се изходи от хипотезата ми за компилативния характер на КМле става ясно, че той не би следвало да има етноним. А това значи да се отхвърли на Кирило-Методиевата писменост категорично наименованието „славянска”.

Твърдя, че принадлежността на един език към група езици следва да се определи според близостта или подобие на граматичния устрой на този език с граматиките на езиците от групата.

Несъмнено, за формулирането на близостта или подобие на казаните граматика трябва да е зададена мярка (например кошница със списък на граматичните категории, които ще се сравняват) и лимитиращия брой на еднаквите граматични форми, които ще обоснове принадлежността. Кое е, разбира се, сериозен научен проблем.

- За високото качество на КМле

За качествата на КМле дава блестяща характеристика акад. Д.С.Лихачов. В статията си „Руските и съветски учени за древните културни и езикови българо-руски контакти (X-XI вв.)”(1980) Румяна Павлова цитира Д.С.Лихачов, който в „Развитие русской литературы X-XVII вв.” (1973) пише за „гениалността на Кирил и Методий, създали азбуката, правописа и на основата на българския език – великолепен книжовен език, способен да изрази най-сложните и отвлечени идеи”(52,с.5). Повтарям този цитат, поради важното признание на този голям учен за значението на КМле. Очевидно акад. Лихачов дава да се разбере, че изключителните стилистични възможности на този език не биха могли да са ехо от говорите на западнобългарските славяни, а са резултат от изключителната съзидателна дейност на творците при изграждането на тяхната писменост „на основата на [древния] българския език”. Ще отбележа още, че бившият заточеник в съветския Гулаг, когато поставя българския език в основата на КМле, неизбежно има предвид самостоятелно съществуващите му компоненти – българския изконен език и славянските говори.

Не е трудно да се разбере, че признатото от Лихачов съвършенство на КМле не може да бъде резултат от инцидентна текуща литературна обработка на елементарния говор на древните солунски славяни, в процеса на преводите чрез добавка на думи и чрез въвеждане на нови синтактични конструкции и фразеологични разнообразия към

граматичния строй на западните славянски диалекти. Такова съвършенство може да се получи единствено от предварително създаден богат лексикален фонд и използването на граматика, притежаваща най-модерни за времето си структури.

Ще използвам в проява на моята обикновена логика и разширения модел на една логическа категория, каквато е силогизма:

1. Ако, както се доказва, граматичните норми на съвременния български език са почти идентични с тези на наследения от него КМле ,
би следвало и
2. граматичният устрой на съвременните славянските езици, да са близки до идентичност с граматичния строеж на древните славянски говори. Писмени свидетелства за това липсват, но славистиката твърди, че КМле, т.е. т.нар. старобългарски език, е в основата си славянски народен говор. Следователно би трябвало граматиката на КМле(стб) и тази на славянския народен говор да са аналогични, което води до очакването за близост на граматиките на КМле и днешните славянски езици. Т.е. близост между съвременния български и славянските езици
Но понеже по-горе се доказва, че
3. организацията на граматичните правила на съвременния български език е коренно различна от тази на славянските езици,
се прави извода, че
4. граматичните норми на КМле и тези на солунските славянски говори са също толкова различни, което изключва възможността да е езикът на Кирил и Методий основан на тези говори, т.е.
той не може да се нарече литературен славянски език.

Иначе казано, ако в съставения от Кирил и Методий и Учениците език е имало определен принос от славянски говори, представляван от неизвестен брой думи и от загубилата се в среднобългарския славянска склонитбена система, това не е основание да се мисли, че КМе е славянски език.

Вярвам да съм успял да убедя и най-предубедения читател в едната истина – **езикът сътворен от великите Кирил и Методий и Учениците им е компилация от българския език и от говорите на славяни и траки, но не е единствено модернизиран славянски говор.**

- Едно пропуснато доказателство за славянската същност на българския език

Усилията на славистиката да докаже, че както КМле, така и съвременния български език са славянски, се оказаха напълно безполезни. Това е защото тази наука пропуска да използва най-убедителните логически аргументи, съдържащи се в нейни две основни историко-филологически постановки. За славянското естество на казаните езици говори според Кирил Мирчев наличието, единствено в тях, на съгласковите съчетания **ЖД** и **ШТ**, които се явяват на мястото на първичните славянски съчетания *tj *dj или *gt *kt (48,с.13). Същото се отнася и до гласните **Ъ** и **Ь**, наречени ерове, които са елементи от праславянски съчетания *ър, *ьр, *ы и *ьы. Това идва да рече, че както съгласковите съчетания, така и еровете са праславянски гласни, които са съхранени в КМле и чрез него - само в българския език, но не и в славянските езици.

Следователно

КМле, съответно българският, е единственият изначален, автентичен славянски език.

Но ...ако *tj , *dj, *gt и *kt, на първо място, и *ър, *ьр, *ы и *ьы, на второ, са наистина праславянски съчетания и не са се съхранили в нито един от **съвременните**

езици, наричани славянски, въпреки признатото мощно лексикално влияние на славянския КМле върху тях, тогава значи тези езици **не са славянски**.

Така ли е? Ако изводът не е верен, какво тогава е измамно?

От всичко това произтича, че езикът на българите днес и езиците на славянските народи не могат да се наричат еднакво славянски и не следва да са в една езикова група.

7.4. Създаване на Глаголицата – азбуката на Кирил и Методий

7.4.1. Установяване на говорните звуци на новия език

Творците са фиксирали многообразието на говорните звукове - както от подобрите думи, така и от тяхното изменение в резултат от възприетите граматични норми. Имам предвид например промените на имената при склоненията им и на глаголите при спреженията, както и в резултат от други говорни приложения на граматичния строй.

Изказвам много вероятното предположение, че откритите се вече говорни звуци са били записвани на първо време с латински букви, чиято звукова стойност е била най-близко стояща до тях.

7.4.2. Изобретяване на графиките на буквите

Графичните символи на буквозвучите от така оформящата се фонетика на новия език са били изобретени без всяко заимстване на традиции от други азбуки в средиземноморския регион.

Без да влизам в подробности, които не кореспондират с темата на трактата, ще отбележа, че независимо от безбройните високопарни мнения за копиране на графични форми от екипа на Братята при конструирането на буквознаците на Глаголицата, не се дават доказателства за това. Да се обяви, че графиката на глаголическите букви била съставена от няколкото къси чертици, които били неин основен конструктивен елемент свидетелства за слабо познаване на приложението на модули във всяко творчество. Буквите на Глаголицата са изградени именно от основни модули като кръгче, триъгълник, чертичка и дъгичка в различни комбинации. Петър Илчев изразява в Кирило-Методиевската енциклопедия мнението на славистиката за оригиналността на Глаголицата в статията си „Глаголица“: „По структура и по външен вид глаголическите букви не само не показват непосредствена връзка с другите писмености, употребявани през Средновековието в християнска Европа – гръцката и латинската, но и дори определено и открито им се противопоставят” (35,с.502). Нямам противоречие с автора.

Азбуката, като звукова система и набор от графически модули е била завършена не по-късно от 858 г., което обосновах в „Непознатите Кирил и Методий” (12,с.46 - 60). За мнението на Иван Дуйчев писах по-горе.

7.4.3. Славянска азбука ли е Глаголицата

По-горе цитирах славистката Светлина Николова, според която съвършеното познаване на народния славянски „език” проличавало в създаването на славянската азбука. Вероятно тя е пропуснала да отчете наличието в тази азбука на символи, представляващи нетипичните за славянските говори ерове и юсове. И още повече: тя не е оценила, че поредица букви от Глаголицата имат наименования с български корен и значения: „Ѡ – азъ” (аз), „Ѡ – герв” (козле), „Ѡ – фрѣтъ” (брадва), „Ѡ – хѣръ” (овьскъ-овчи)”, „Ѡ – чръвъ, чръвъ или чръвъ” (червей, молец или спасител), „Ѡ – цн” (птичка), „Ш – ша” (корона, гребен, а от там планина) и „Ѡ – оукъ” (впряг), които намираме у Петър Добрев (31,с.93). Това се споделя и от L.Geitler, който определя буквите от кирилицата хѣръ, юръ, фрѣтъ, оукъ, юсъ, като не славянски (7,с.139). Не знам защо Гайтлер е пренебрегнал „Ѡ – азъ”, „Ѡ – герв”, „Ѡ – чръвъ, чръвъ или чръвъ”, „Ѡ – цн” и „Ш –

ша”(корона, гребен, а от там планина) като също не славянски, но има ли културен българин, който да не е чувал източната дума шан, означаваща планина и че личното местоимение „аз” е присъщо само на българския език?

Та била Глаголицата славянска азбука, нали?

Има гении на славистиката, които „доказват”, че древни славянски племена са имали в говорите си нещо подобно на гласната Ъ. Но нито тези „задълбочени” изследователи, нито самата Св.Николова, са могли да предположат, че през 2010 г. в София ще пристигне Уляновският мюфтия Сявбян хазрат Сулейманов, който в обръщение към българския народ ще изтъкне като аргумент за общия произход на казанските и дунавските българи факта, че и двата народа произнасят думата българи с Ъ, а не както другите народи и в т.ч. славянските, като булгари или болгари (65,с.44). Този факт е свидетелство, че звукът Ъ е бил присъщ на езика на българите по времето на Старата Велика България, още преди синовете на Кубрат да тръгнат по пътищата на своята съдба. Няма проблем за стъкмистите да докажат, че векове преди вторият син на кан Кубрат да поведе котрагите към северната река Кама, някои древни славяни били напуснали блатата на Североизточна Европа и като упражнили в северните поли на Кавказ и в Крим културното си влияние върху номадите, наречени българи, са им предали своето изконно Ъ. Е, че то не се е съхранило в нито един съвременен славянски език е факт, който може да се пренебрегне спокойно. Пък и кой ли ще рови до там¹⁶?

П. Динеков защитава позицията на своята евристична наука: „К-К.Ф....успява да създаде съвършена азбука, която точно отразява звуковия състав на старобългарския език, и ясно да различи типичните за него гласни и съгласни. Същевременно съумява да отбележи графично такива особености на фонетиката като носовите гласни, еровете, ятовата гласна, някои смекчения и т.н.” (26,с.410). Не е трудно да се установи, че Динеков обявява Глаголицата като точно отразяваща „старобългарския език”. Но ние вече знаем, че под „старобългарски език” се крие анонимния КМле. Знаем вече и мнението на Динеков за славянската му същност. Чудя се обаче защо ли авторът не е посочил етнолингвистичната принадлежност на въпросните особености на фонетиката с едно простичко „слав.”. Нали с тази думичка би ни потвърдил, че това са славянски характерни фонетични белези? Мисля си, че като я спестил, той ни подсказва липсата на основание да я добави. И тогава, ако тези фонетични особености не са славянски, то славянски ли е езикът на преводите и само за славянски говорни звуци ли е азбуката му?

А тези особености наистина не са славянски!

Представлява особен интерес анализът на една важна дума от КМле и нейното възприемане от основните славянски езици. Става дума за съществителното **дѣждь**, което в съвременния български е запазено като **дѣжд**. В руския е **дожд**, в чешкия – **děšť** а в полския – **deszcz**. Както се вижда, големият ер не е съхранен в славянските езици.

Не мисля, че има нужда от допълнителни аргументи за елементарния извод: Глаголицата такава каквато е, не е възприета без съответно моделиране от местните славянски езици. Следователно Глаголицата не е азбука на древния солунски славянски говор, т.е. като азбука на не славянския КМле не е славянска азбука.

Винаги ми е било чудно, защо славистиката избягва да ползва наименованието Глаголица за азбуката, изобретена от светителите. Може би защото на определени сили се иска българите да не са имали своя оригинална азбука, а единствено копираните, уж

¹⁶ Когато характерен езиков белег е бил присъщ на един първичен език, практически е малко вероятно да се загуби той с течение на времето у произлизащите от него езици. В този смисъл подчертавам, че не би могло да са били изговаряни от най-древните славяни еровете, а днес те да са чужди на всички славянски говори.

от българи, гръцки буквознаци. Тази позиция на българите с чуждо самосъзнание е дълбоко антибългарска. Но, може би, както се каза, пренебрежението на източното православие към Глаголицата се дължи на факта, че тази първа българска азбука от християнска България е била осветена от Римския папа.

7.5. Експерименти с използване на новата писменост

Може да се предположи, че са правени опити за съгласуване на новата граматична уредба с речниковия състав на КМле чрез експериментални преводи и вероятно чрез литературно съчинителство непосредствено след 858 г., когато е била завършена Глаголицата.

Едва след осъществяването на първите етапи от програмата за създаване на Кирило – Методиевата писменост, с които речниковият състав на новия КМле е бил изравнен с основния речников фонд на гръцкия, а граматиката му става способна да предаде гръцките езикови специфики, той придобива начални качества на литературен език. Пригодената към неговата фонетика азбука го допълва, с което се създава възможност да се твори литература – била тя оригинална или преводна.

Може с основание да се определи, че целият процес по създаването на писмеността, осъществен по разработен от Константин алгоритъм, е протекъл между 832 г.¹⁷ и някъде около 862 г., когато вероятно е имало готовност да се предприемат преводи, подходящи за представяне на владетеля в Плиска. В ЖК няма свидетелство, че при пристигането на Братята в Моравия, те са имали вече някакъв готов преведен текст от Свещените писания: „Като (Философът – С.Д.) пристигна в Моравия...В кратко време той преведе целия църковен чин...”(61, с.58).

Методий се включва в работите след 851 г. Не бива да се забравя, че през всичките години на тяхното творчество Философът и брат му са бивали заети и с други задължения, като службата на Константин в библиотеката на патриарха, дейността му на преподавател по „философия на туземци и чужденци”, изпращането му на мисия при сарацините през 850 - 851 г. и съвместната с Методий мисия при хазарите през 860 – 862 г. Можем да гадаем какви са били задълженията му през всичките тези години, защото големите авторитети имат и големи грижи и отговорности, с които авторът на житието не ни е запознал. Трябва да се отчете обстоятелството, че основният двигател за осъществяването на предвидените за създанието на писмеността работи е бил Константин; той е бил универсалният специалист – филолог, лингвист, граматик, познавач на високия гръцки и други съвременни езици – „елински и римски, сирийски и еврейски” (61,с.67) и накрая реализатор на програмата. Неговите сътрудници са били начинаещи, какъвто вероятно е бил и Методий към 851 г.

Да се твърди, че така подготвените елементи на писмеността са били на ниво да гарантират висококачествени преводи, е наивно. При началното използване на създадените от ШБК език и азбука са били неизбежно установявани грешки и непълноти, ненужни залитания към някои от компонентите и други такива. Езикът (основният речников фонд и граматиката) и азбуката безусловно са се развивали и усъвършенствали при опитите да се превеждат определени текстове. Може да се каже, че Кирило-Методиевата писменост е представлявала една надеждна възможност да се подготви необходимата за православната обредност книжнина на замислената от

¹⁷ Посочената година е резултат от изследването ми на реалните биографични дати на Братята под заглавие „Константин – Кирил е най-големият брат” (diamandievsv.com). В това изследване установих, че ако изходим от традиционно възприетата година на раждане на Константин – 827, от което следва, че той е завършил висшите си науки през 848 г., то до времето, когато писмеността е била вече подготвена за начални експериментални преводи, остава невъзможно малък срок за извършване на предвидените с алгоритъма дейности.

ЗАВЯРАТА църква едва към 863 г. През 866 г. Братята са имали вече готов набор от преведени богослужебни текстове, достойни да бъдат представени на папата.

От всичко дотук изказано се оформя разбирането, че наименованието КМле има право на съществуване в своя непроменен формат до документирания в „Грамоти на българските царе”(8) среднобългарски език. За мен обаче КМле е езикът на българския народ, претърпял в своето историческо развитие неизбежните естествени или наложени промени.

Така направеното разпределение на обсъжданите етапи от програмата на Философа за създаването на новата писменост е рационална и реализуема и свидетелства за правдивост на датирането на биографичните данни от живота на Константин, направено от мене в трактата под заглавие „Константин – Кирил е най-големият брат”. Ако се доверим на досегашното датиране, според което Философът е могъл да започне творчеството след 848 г. (при дата на раждане 827 г.), той не би могъл до 863 г. да изпълни величавите си задължения по създаването на речниковия състав и разработването на граматичната система на своя език и по изобретяването на Глаголицата, при всичките отклоняващи вниманието му ангажменти, съпътстващи този изумително сложен процес.

В последния момент ми дойде ценна идея. Нашите творчески настроени славистки научни работници - и по специално тези от Кирило-методиевисткия център към БАН- биха могли в рамките на година – две да създадат литературен език за световната ромска общност на база на пригодената към фонетиката на най-масовия у нас цигански диалект българска азбука, **като преведат Изборното евангелие (Апракос) на същия говор**. Как ли не се е сетил някой досега?

8.0. Заключение

В съответствие със свидетелствата на авторите на Панонските легенди, на Черноризец Храбър и на двамата охридски архиепископи, относно подготовката за преводи на гръцка християнска богослужебна книжнина, добавих своите аргументи, за да докажа, че:

8.1. Доказва се **неопровержимо**, че първите преводи на християнска богослужебна книжнина са били направени според съвременната на авторите агиографска писмена традиция, от гръцки на нов език, явен на Константин от Бога. Такъв нов език би могъл да бъде само езикът на Философа Константин, брат му Методий и Учениците им.

8.2. За слависткия традиционализъм азбуката - фундамент на неговите представи за осъществяването на преводите, е съществувала преди да се появи писменият език на Кирил и Методий. Тази теза се допълва от предположението, че с азбуката на неграматикализацията говор на славяни от Солунския регион са били осъществени преводите, в процеса на което е бил създаден езика на Кирил и Методий с неговата сложна и бих казал съвършена граматика и богатия му речников фонд.

8.3. Един задълбочен и обективен анализ на КМле води до извода, че той е компилативен (изкуствен, сборен, съвкупен) език, сред чиито компоненти е и битовият говор на славянско племе. В лингвистичната основа на новия език е заложена от създателите му компилацията от словесното богатство на говорите на основните етнически компоненти на българския народ от началото на IX век и в т.ч. от езика на българите, от говорите на славяни и траки, и може би на някое средноазиатско племе; от създадените нови думи, основани на казаните говори с добавка на представки и окончания; привличане на лексикални единици от азиатски, балкански и европейски

езици и на първо място от латински, както и чрез други прояви на лексикален инженеринг.

8.4. Граматичното изграждане на Езика на преводите е следвало, освен традициите на споменатите говори, още и с предимство - латинските граматични модели.

Няма доказателства за доминирането в езика на Кирил и Методий, както от славянски лексикални единици, така и от граматични конструкции на жив народен славянски говор. Сложната не славянска граматика на новия език на Кирил и Методий, относително близка на граматиката на латинския език, свидетелства, че Братята са сътворили един модерен за времето си литературен език, който не би могъл да се основава на говора на солунско славянско племе.

8.5. Оформилата се при езиковото съзидание фонетика е наложила изобретяването на новата българска азбука, наречена по-късно Глаголица, буквознаците, на която са притежавали звукова стойност, съответстваща на фонетичните потребности на новия език.

8.6. Така великите творци на българската култура от IX век предоставят на бъдещите книжовници възможността да записват мисли и изкази на чувства на Кирило-Методиевия литературен език, посредством фонетично съответната му азбука, които записи да могат да възпроизведат изговора им преди записването. Тази възможност представлява Кирило-Методиевата писменост.

8.7. Първата реализация на КМле е направена при преводи на гръцки християнски богослужбни текстове успешно, най-вероятно, след 863 г.

8.8. Резултатът от изложеното тук изследване лишава доминиращата българското езиковедие славистика от тезата ѝ, че езикът на преводите е развитие на народния говор на българските славяни от солунския регион, осъществено в процеса на преводите. Беше установено недвусмислено, че Езикът на преводите е езикът, създаден от школата на Кирил и Методий. Свидетелството на авторите на двете жития, че азбуката на Кирил и Методий е създадена въз основа на фонетичните потребности на езика на Братята, се пренебрегва от традиционалистите и до днес. Твърдението, че Философът Константин е владее до свършенство народния славянски говор, престава да е предпоставка за високо качество на преводите, тъй като авторите на Панонските легенди го отричат. Направената аргументация е основание да се определи писмеността на Кирил и Методий и Учениците, като не славянска.

8.9. Привлечените доказателства обезсмислят славистката теза за славянски произход на Кирил и Методий въз основа на направените от тях блестящи славянски преводи като владеещи перфектно майчиния си славянски говор, тъй като Кирил не го е знаел въобще, а Методий го научава след назначаването му за архонт на солунско славянско племе.

Ключови думи: език, Кирил, Методий, писменост, преводи, славистика, папа, благослов.

PS молба. Уважаеми читателю, както всеки друг автор, така и аз, бих желал и ще бъда благодарен да получа впечатленията Ви от прочетеното. Това може да се направи на адреса ми diamondsv@abv.bg

Това е моят втори правнук Кристиан

Цитирани автори:

1. Авторът анонимен. Покръстването на баварци и каринтийци. ЛИБИ, Т.2. XXI. С., 1960.
2. Б е ш е в л и е в, В. Първобългарски надписи. С.,1979.
3. Б о г д а н о в, Ив. Безсмъртни предтечи. С., 1963.
4. В и д е н о в, Н. Митът на панславизма и съдбата на България. Интернет, 2005. <http://ziezi.net/1/pan.html>
5. Г е о р г и е в, Вл., П.Илчев, Ив.Добрев, Т.Бояджиев, П.Пашов, Ст.Брезински, Хр.Първев. Българският език-език на 13-вековна държава. С.,1981.
6. Г е о р г и е в, В. Траките и техния език. С., 1977.
7. Г е о р г и е в, Емил. Имената на старобългарските букви. -В: Известия на българското историческо дружество, XVI-XVIII, Сборник в памет на проф. Петър Ников, София, 1940.
8. Д а с к а л о в а, Анг., М. Райкова. Грамоти на българските царе. С.2005.
9. Д и а м а н д и е в, Св. За произхода на россите. –В: Мадарският летопис, дохристиянската религия на българите и още нещо. Ст.Загора, 2015.
10. Д и а м а н д и е в, Св. Датите на възцаряване на българските канове до Умор. Ст-Загора, 2006.
11. Д и а м а н д и е в, Св. Една представа за сливането на българи и славяни, С., 2007.
12. Д и а м а н д и е в, Св. Непознатите Кирил и Методий. Ст. Загора 2008.
13. Д и а м а н д и е в, Св. Защита на българската писменост от преди 870 г. Ст.Загора, 2013.
14. Д и а м а н д и е в, Св. Създал ли е Аспарух държава България. –В: Исторически разкази за български владетели и още нещо. Ст.Загора, 2014.
15. Д и а м а н д и е в, Св. Крумовци, императорите на България. –В: Исторически разкази за български владетели и още нещо.Ст.Загора, 2014.
16. Д и а м а н д и е в, Св. Езикът на Кирил и Методий – език на единението на българския народ. –В: Исторически разкази за български владетели и още нещо.Ст.Загора, 2014.
17. Д и а м а н д и е в, Св. Св.Климент е първият патриарх на Българската православна църква. –В: Исторически разкази за български владетели и още нещо.Ст.Загора, 2014.
18. Д и а м а н д и е в, Св. Едно мнение за датата на най-ранния кирилически надпис. –В: Исторически разкази за български владетели и още нещо.Ст.Загора, 2014.
19. Д и а м а н д и е в, Св. Добруджански надпис – ново датиране. –В: Исторически разкази за български владетели и още нещо.Ст.Загора, 2014.
20. Д и а м а н д и е в, Св. Е ли Самуиловият надпис фалшификат. –В: Исторически разкази за български владетели и още нещо.Ст.Загора, 2014.

21. Д и а м а н д и е в, Св. За езиковата група на българския език. –В: Исторически разкази за българските владетели и още нещо. Ст.Загора, 2014.
22. Д и а м а н д и е в, Св. Дохристиянската вяра на българите. –В: Мадарският летопис, дохристиянската религия на българите и още нещо. Ст.Загора, 2015.
23. Д и а м а н д и е в, Св.Цар или цесър. –В: Мадарският летопис, дохристиянската религия на българите и още нещо. Ст.Загора, 2015.
24. Д и а м а н д и е в, Св.Мадарският релеф и надписите са дело на кана юв(б)иги от Бога цесър Омуртаг. –В: Мадарският летопис, дохристиянската религия на българите и още нещо. Ст.Загора, 2015.
25. Д и а м а н д и е в, Св.За произхода на россите. –В: Мадарският летопис, дохристиянската религия на българите и още нещо. Ст.Загора, 2015.
26. Д и н е к о в, П. Константин - Кирил Философ. Кирило-Методиевска енциклопедия. Том II. С., 1995.
27. Д и м и т р о в, Б. 12 мита в българската история. С., 2005.
28. Д о б р е в, Иван. Похвално слово за Кирил и Методий. Климент Охридски. Слова и служба.С.,2008.
29. Д о б р е в, Иван. Кирилица. –В: Кирило-методиевска енциклопедия, Т.II.С., 1995.
30. Д о б р е в, П. Езикът на Аспаруховите и Куберови българи. С., 1995.
31. Д о б р е в, П. Светът на прабългарите. С., 1994.
32. Д о г р а м а д ж и е в а, Ек. Старобългарският език. В: Кирило-Методиевска енциклопедия. Т.3. С., 2003.
33. З л а т а р с к и, В. История на Българската държава през Средните векове. Първо български царство. Т. 1, част втора. С., 2007.
34. И в а н о в а - Мирчева, Д., А. Давидов. Малък речник на старобългарския език. Велико Търново, 2001.
35. И л ч е в, П. Глаголица. Кирило-методиевска енциклопедия. Том I, С., 1985.
36. История на българите. Под редакцията на Георги Бакалов.С., 2003.
37. К а р а м з и н, Н. М. Предания веков. Москва, 1987.
38. Климент Охридски. Събрани съчинения, т.3. Пространни жития на Кирил и Методий.- Подготвили Боню Ст.Ангелов и Христо Кодов. С.,1973.
39. К о ч е в, Ив. Още веднъж по въпроса за българската етническа принадлежност на Кирило-Методиевия език в световната медиавистика. –В: Български език, 39, С. 1989.
40. К о ч е в,Ив. Световни медиевисти за старобългарския език.- В: Български език, 38, С. 1988.
41. К р ъ с т а н о в – Б а л к а н с к и, Б. Съпоставка между български и курдски думи, употребявани в областта на стопанската дейност.–В: Корени на българската цивилизация.Академична интердисциплинарна конференция. С., 2005.
42. К у е в, К. Черноризец Храбър. С., 1967.
43. Л ю д с к а н о в, Ал. и др. Славянски разговорник. С., 1966.
44. М а в р о в, Бл. Френско-български речник. С., 1951.
45. М и н к о в, Иг. За древнобългарските елементи в традиционното жилище и в традиционното строителство на българите. –В: Корени на българската цивилизация. Академична интердисциплинарна конференция. С., 2005.
46. М и р ч е в, К. Историческа граматика на българския език. С., 1978.
47. М и р ч е в, Кирил. Константин-Кирил създател на старобългарския книжовен език. -В: Бълг.език,13,1963,3.
48. М и р ч е в, К. Старобългарски език. С., 2000.

49. М и х а й л о в, Р. Папа Павел VI и Тато чупят ледовете между Ватикана и България. -В: „Монитор”, 4.5.2019.
50. М у т а ф ч и е в, П. История на българския народ. С., 1943.
51. Н и к о л о в а, Св. Методий Кирило-Методиевска енциклопедия. Том II. С., 1995.
52. П а в л о в а, Р. Руските и съветски учени за древните културни и езикови българо-руски контакти (X-XI вв.). С., 1980.
53. П а в л о в а, Р. Вековни езикови взаимодействия между българи и руси. -В: Съпоставително езикознание, кн. VI. С., 1981.
54. Паисий Хилендарски. История славянобългарска. С., 1998.
55. П о п о в, Д. Х. История на българските империи. С., 2005.
56. П р о ш е к, Б. Българо-чешки, чешко-български речник. Прага, 1969.
57. Р а х м а н и н о в, И. В. Немецко-русский словарь. Москва, 1965.
58. С л а в о в а, Т. Владетел и администрация в Ранносредновековна България. Филологически аспекти. С., 2010.
59. С л а в с к и, Фр., С. Радева. Джобен българо-полски и полско-български речник. Варшава, 1965.
60. С л а в е й к о в, П. Р. Български притчи или пословици и характерни думи. С. 1972.
61. Стара българска литература, Т.4. Житиеписни творби. Съставител Климентина Иванова. С., 1986.
62. С о т и р о в, Г. Моравска мисия. Кирило-Методиевска енциклопедия. Том II. С., 1995.
63. Старобългарски речник, Т. 1. Отг. редактор Дора Иванова –Мирчева. С., 1999.
64. Старобългарски речник, Т. 2. Отг. редактор Дора Иванова –Мирчева. С., 2009.
65. С у л е й м а н о в Сявбян хазрат Уляновски мюфтия. Обръщение към българския народ. -В: Известия на българска орда, кн. 1, 2011.
66. Теофилакт Охридски. Пространно житие на Климент Български. ГИБИ IX, част 2. Издание на БАН. Подготвено от Илия Г. Илиев. С., 1994.
67. Т ъ п к о в а –Заимова, В., Д. Чешмеджиев. Етническият произход на Кирил и Методий (историографски бележки). Славянски диалози, кн. 1(4). С., 2005.
68. Х а д ж а р Фиюзи. Персийски думи в българския език. С., 2004.
69. Христоматия по старобългарска литература. Динеков, П., К. Куев, Д. Петканова. С., 1978.
70. Ц в е т к о в, Пламен. Славяни ли са българите. С., 1998.
71. Ч е р в е н к о в, В. Делото на братята Кирил и Методий. С., 1945.
72. Чукалов, С. К. Руско-български речник. Москва, 1975.
73. Ш к л и ф о в, Бл. За разширението на диалектната основа на българския книжовен език и неговото обновление. -В: АНТИ, бр. 4/2011.
74. Ю х а с, П. Кирил и Методий в българската Моравия. С., 2000.
75. Д о б р е в, Ив. Евангелие. - В: Кирило-методиевска енциклопедия, Т. I. С., 1985.